

ОЗОД РАЖАБОВ

**БЕЛИДА
БЕЛБОҒИ БОР**

**Тошкент
«Янги аср авлоди»
2005**

75,715 Спорт курати.

Ўзбекистон Таэквондо миллий ассоциацияси президенти,
республикада хизмат кўрсатган спорт устози
Пўлат УСМОНОВнинг тахрири остида

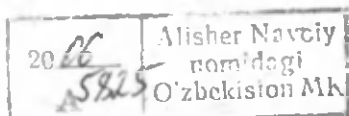
Тақризчилар:

Шомурод ШОФАЙЗИЕВ,
Осиё Таэквондо федерацияси вице-президенти

Лазиз ҲАСАНОВ,
Ўзбекистон Таэквондо миллий ассоциацияси вице-президенти

Ушбу китобдан ёш ижодкорнинг мамлакатимизда жорий этилган уч босқичли узлуксиз спорт тизмининг моҳияти ва самараси, ўзбек курашининг жаҳондаги ривожини билан боғлиқ мулоҳазалар акс этган мақолалари, киноасар учун мўлжаллаб ёзилган дастлабки қиссаси, шарқона яккакураш турларидан бири ҳисобланган таэквондонинг эзгу фалсафаси, баркамол шахс тарбиясидаги роли, инсоннинг Ватанга муҳаббат ва юртга садоқат туйғуларини шакллантириш, оммавий спорт ҳамда соғлом турмуш тарзини тарғиб этишда тутган ўрни ҳақида ҳикоя қилувчи ҳужжатли эссеси ўрин олган. Шунингдек, мазкур спорт турининг мамлакатимизда ривожланиши, ташкил этилган клублар фаолияти, халқаро мусобақаларда қўлга киришилган медаллар, етишиб чиққан чемпионлар, таэквондога қизиқувчилар учун айрим ўқув-тавсиялар хусусидаги маълумотлар ҳам китобхонларга манзур бўлади деган ниятдамиз.

W 3204/
391



ISBN 5-633-01835-4

© Озод Ражабов. «Белида белбоғи бор». «Янги аср авлоди», 2005 йил

СПОРТЧИ МАЪНАВИЯТИ ВА ТАЭКВОНДО ФАЛСАФАСИ

(Ҳужжатли эссе)

Биз ҳеч кимдан кам эмасмиз!

Қайси давлатнинг ривожланиш тарихига назар солманг, қайси халқнинг жаҳонда ўзининг муносиб ўрнини топиш йўлидаги уринишларини таҳлил қилманг, қайси миллатнинг дунёда бошқаларни камситмаган ҳолда орияти, гурурини намойиш қилиш билан боғлиқ жараёнлар хусусида мулоҳаза юритманг — уларнинг замирида ҳар мамлакатда турлича номланиши, турфа кўринишларга эга бўлишига ҳарамай — ўша давлат ва халқнинг миллий манфаатлари акс этиб туради.

Буни ҳаётнинг исталган жабҳасида, жумладан, спорт соҳасида ҳам кўриш мумкин. Мисол учун, ҳар бир халқнинг ўз миллий спортини жаҳонда тобора кенгроқ ёйиш, унинг Олимпия ўйинлари таркибидан ўрин олиши билан боғлиқ тинимсиз изланиш ва интилишларини холис мушоҳада чиғириғидан ўтказиб кўринг.

Нега Япония сумо ва каратэни ривожлантиришга катта маблағ сарфламоқда, не сабабдан Хитой ўзи мезбонлик қиладиган Олимпиадага у-шу спортини киритиш мақсадида барча имкониятларни ишга солмоқда, нима учун корейликлар таэквондонинг бошқа спорт турларидан устунлигини такрорлашдан чарчамайди?

Ният ҳам, муддао ҳам битта: қайси халқнинг миллий спортини ўзга мамлакатга кириб борар экан, бир вақтнинг ўзида ўша жойга унинг тарихи, маданияти ва ҳатто тили табиий равишда кириб боради. Бугун дунёнинг кўплаб давлатларида «ҳалол», «ёнбош», «чала» каби соф ўзбекона атама ва сўзларнинг айнан шундай жаранглаётгани фикримизнинг яққол исботидир.

Шунинг учун ҳам биз, зотан таэквондо билан шуғулланаётган, ушбу спорт тури бўйича юқори натижаларга эришиш учун ҳаракат қиладиган бўлсак-да, қайси мамлакатда сафарда бўлмай-

лик, ўзбек курашини тарғиб қиламиз. Чунки кураш халқимизнинг неча-неча асрлар давомида шаклланган, сайқал топиб янада бойиган миллий қадриятидир.

Шунинг учун ҳам тазквондо бўйича мураббийлик қилиш ваколлатини олишга имтиҳон топшираётган ҳар бир даъвогардан ўзбек курашининг анъаналарини, қонун-қоидаларини етарли даражада билиш талаб этилади.

Чунки у хориж сафарида ўзбек кураши билан боғлиқ саволларга ҳеч иккиланмай жавоб бериши, шогирдларига ҳам шуни ўргата олиши керак.

Ваҳоланки, биз ҳеч кимдан кам эмасмиз, гўзал ва мафтункор, асрий қадрият даражасига кўтарилган миллий спортимиз бор. Шундай экан, уни зарур жойда «тарғиб-ташвиқот» қилишдан ғурурлана олишимиз лозим.

Кези келганда, яна бир нарсани таъкидлаш жоиз. Эътибор берган бўлсангиз, Ватанимиз мустақил бўлгандан кейин халқимиз фарзандлари биринчи навбатда яккакураш турлари бўйича юртимиз байроғини баланд кўтардилар. Бокс ва дзюдо, эркин ва юнон-рум курашлари, каратэ ва тазквондо бўйича қисқа муддатда катта муваффақиятларга эришилганининг боисини ҳам ота-боболаримиз минг йиллар давомида полвонлик белбоғини ечмаганидан излаш тўғри бўлади. Шу сабабли ўғил фарзанд дунёга келганда яна бир Алпомиш туғилди дея суюнишган.

Табиий савол туғилиши мумкин: кураш тушиб катта бўлган эканмиз, миллий спортимизни тарғиб қилиш ва пировардида унинг Олимпия ўйинлари оиласидан ўрин олишига ўзимизнинг ҳиссамизни қўшиш эзгу ниятларимиздан бири экан, нима учун бир вақтнинг ўзида Ўзбекистонда тазквондони ривожлантириш, ёшларни унга қизиқтириш билан шуғулланиб келаямиз?

Юқорида бир неча бор таъкидлаганимиздек, кураш халқимизнинг миллий қадрияти. Уни тараққий эттириш, асраб-авайлаш юртимизда истиқомат қиладиган ҳар бир фуқаронинг фарзандлик бурчи ҳисобланади. Лекин мамлакатда фақат миллий спорт турини ривожлантириш керак, деган бир томонлама қараш мутлақо нотўғри бўлади.

Чунки мамлакатда спорт тури қанчалик кўп бўлса, шуғулланувчилар сони шунчалик ортади. Қайси тури бўлишидан қатъи назар, спортнинг оммавийлик касб этиши соғлом турмуш тарзини қарор топтиришнинг муҳим шарти саналади.

Бундан ташқари, мамлакатда қанчалик кўп спорт тури ривожланса, чемпионлар сони ҳам шунчалик ошиб боради. Ана шу чемпионлар шарафига ўзга элларда юртимизнинг байроғи кўтарилади, мадҳияси янграйди. Нафақат ўзининг миллий анъанаси, балки бошқа халқлар томонидан яратилган спорт турида Ватанимиз фарзандларининг ғолиблик шоҳсупасига кўтарилиши эса янада катта обрў келтиради. Зеро, ҳеч бир соҳа мамлакатни спортчилик дунёга тез танита олмайди.

Гонконгликларда бир одат бор экан. Бу халқ вакиллари қайси соҳада бўлмасин, биз ҳаммадан кучлимиз, деган туйғу билан ҳаракат қилишаркан. Жумладан, спортчилар ҳам кўнглига ана шундай ишончни тугиб майдонга чиқишади. Бундай қатъий ишонч кўпинча турли мусобақаларда кутилмаган ғалабаларга эришишига туртки бўлади. Натижада ҳудудий жиҳатдан кичик бир давлатни бутун дунё танийди, эътироф этади.

Ўзининг мардлиги ва жасорати билан халқимизни мустақилликнинг ойдин йўлига етаклаб чиққан Президент Ислам Каримов ҳар бир чиқишида «Биз ҳеч кимдан кам эмасмиз, ҳеч кимдан кам бўлмаймиз ҳам», деган ғояни илгари суради. Спортчиларимиз эса ана шу даъватлардан руҳланиб халқаро беллашувларда ҳеч кимдан кам эмаслигимизни исботлашга ҳаракат қилиб келяпти.

Жаҳон, Европа ва Осиё чемпионатларида қўлга киритилган медаллар, вакилларимизнинг нуфузли халқаро турнирлардаги ғалабалари фикримизнинг яққол далилидир. Бир сўз билан айтганда, Ватанимиз фарзандлари нималарга қодирлигини намойиш қилишмоқда. Бу эса халқимизнинг юксак салоҳиятидан, улғувор мақсадларни кўзлаб яшаётганидан далолат беради.

Ўз халқи номидан мусобақа майдонига чиққан киши, қайси спорт тури бўлишидан қатъи назар, соврин ёки медал учун эмас, миллат орияти учун беллашади. Ўзбекистон тазквондочилари ҳам бу борада фаол иштирок эта олаётгани кўксимизни тоғдек кўтиради.

Маънавий етуклик музаффарликка етаклайди

Бир гуруҳ таниқли олимлар томонидан нашрга тайёрланган «Миллий истиқдол ғояси: асосий тушунчалар, тамойиллар ва атамалар» луғатида маънавият сўзига шундай таъриф берилади.

Маънавият (арабча — маънолар мажмуи) — кишиларнинг фалсафий, ҳуқуқий, илмий, ахлоқий, диний тасаввурлари ва тушунчалари мажмуи. Шу нуқтаи назардан қараганда, Ислом Каримовнинг «Маънавият ҳақида гап кетар экан, мен аввало, инсонни руҳий покланиш ва юксалишга даъват этадиган, инсон ички оламини бойитадиган, унинг иймон-иродасини, эътиқодини мустаҳкамлайдиган, виждонини уйғотадиган қудратли ботиний кучни тасаввур қиламан», — деган фикрлари диққатга сазовордир.

Маънавият инсоннинг бутун умри давомида унинг кучига куч қўшишга, ақл-идрок ва заковатини кенгайтириб, мустаҳкамлашга хизмат қилади. Маънавият ва маънавий бойликлар, қадриятлар, давлат, миллат, шахснинг бебаҳо хазинаси ва тараққиёт манбаидир.

Модомики, спортчи ҳам шу давлат ва миллатнинг вакили, мустақил шахс экан, маънавий етуклик уларнинг ҳар бири учун бебаҳо хазина, музаффарликка етакловчи қудратли куч, дейишга ҳақлимиз. Гап фақат бу манбадан қандай фойдалана билишда. Янаям аниқроқ айтадиган бўлсак, ҳар бир спортчининг ўз маънавиятини чуқур англаши, онгининг таркибий қисмига айлантириши унинг ўзига бўлган ишончини мустаҳкамлайди. Ўз кучига қатъий ишонч эса ғалаба сари ташланган дастлабки қадам, десак муболаға бўлмайди.

Ўзбекистон Таэквондо миллий ассоциацияси қошида мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган спорт ташкилотлари орасида биринчи бўлиб «Маънавият ва маърифат» бўлимининг ташкил этилиши ҳам олдимизга қўйилган мақсадга етишишга эзгулик нуқтаи назаридан ёндашувнинг мевасидир.

«Маънавият ва маърифат» бўлимини ташкил этиш тақлифи Маданият ва спорт ишлари вазирлиги томонидан қизгин қўллаб-қувватлангач, ишни пайсалга солмасдан, ушбу бўлим учун махсус хона ажратилди ва у талаб даражасида жиҳозланди. Чунки ҳар қандай фаолият самарадорлиги меҳнат шароитининг қанчалик мос келишига кўп жиҳатдан боғлиқ.

Ассоциацияга аъзо бўлган клубларда ишлаётган мураббийларнинг давлат рамзларини (байроқ, мадҳия, герб) қай даражада билишлари бўйича имтиҳон қилингани «Маънавият ва маърифат» бўлими ташкил қилган биринчи тадбир десак тўғри бўлади. Ёш спортчи жисмонан бақувват бўлиш билан бирга, маънан ҳам етук бўлиши керак. Спортчиларни ана шу руҳда тарбиялаш эса

мураббийнинг бевосита вазифаси ҳисобланади. Ҳар бир имтиҳон жараёнида мураббийларга ушбу фикр сингдириб борилди.

Албатта, «Маънавият ва маърифат» бўлимининг фаолияти мураббийларни имтиҳон қилиш билан чекланмайди. Элимизнинг таниқли инсонлари, машҳур шоир ва ёзувчилар, тарихчилар, санъаткорлар билан учрашувлар уюштириш, спортчиларимизни халқимизнинг ўтмиши ҳамда бугунги кундаги ютуқлари билан мунтазам таништириб бориш ҳам ушбу бўлим жонкуярлари зиммасида.

Айрим кишилар «Спортчи ва мураббийнинг вазифаси мусобақада ғалаба қозониш, улардан Ватанимиз байроғи ёхуд гербида нима тасвирланганини, давлат мадҳиясини ёд билишни, миллий қадриятларимиз, жумладан, ўзбек кураши ҳақида етарли маълумотга эга бўлишни талаб қилиш тўғрими», деб савол бериши шубҳасиз.

Таъкидлаш жоизки, биз қайси соҳада фаолият кўрсатмайлик, шу юртнинг фарзандимизми, Ватан тарихини, давлат рамзларини билиш ҳам қарз, ҳам фарз. Айниқса, тез-тез хориж сафарига чиқадиган спортчилар учун бу масала янада муҳимроқ.

Спортчилар миллат шаънини ҳимоя қилиш учун майдонга чиқади, деб кўп такрорлаймиз. Бу спортчи қандай ғалаба қозониши мумкин, қачонки у ўзи ҳимоя қилаётган халқнинг буюк ўтмишидан беҳабар бўлса?! У қаердан ва нимадан маънавий куч-қувват олади, агар ғалабаси шарафига янграйдиган мадҳиянинг матни сўзма-сўз қалбига сингмаган бўлса?! У қандай спортчики, боши узра ҳилпираётган байроқ тасвирида она юртида умид кўзини тикиб турган яқинларини кўра билмаса?!

**«Ундай бўлма, бундай қилма»,
дема, амалда кўрсат!**

Гиёҳвандлик ўтган асрдаёқ «Аср вабоси» номини олиб улгурган, бугун эса жаҳон жамоатчилигини ташвишга солаётган глобал муаммолардан бири ўз навбатида ОИТС дея номланган яна бир ажал уруғининг кўпайиши билан боғлиқ. Сир эмас, ҳар йили минглаб кишилар ана шу бедаво касаллик туфайли ҳаётдан кўз юммоқдалар.

Кейинги йилларда ушбу хасталик, айниқса, ёшлар орасида кўпроқ тарқалаётгани таҳликали вазиятни юзага келтиряпти.

Тиббиёт соҳаси олимлари неча ўн йиллардан бери тинимсиз изла-ниш олиб бораётган бўлсалар-да, ҳали бу касалликни даволовчи воситалар яратилгани йўқ.

Гиёҳвандлик ОИТС касаллигининг тарқалишига сабаб бўли-шидан ташқари, инсоният наслига салбий таъсир кўрсатади. Ги-ёҳванд ота-онадан туғилган мажруҳ гўдакларни кўрган киши ўзини тутиб туролмайди. Бейхтиёр кўзларига ёш келади. Муд-ҳиш оқибатларини била туриб, унинг савдоси орқали пул ишла-ётганлар ҳам одам боласимикин ўзи, деган ўй-фикр хаёлингиз-дан кечади.

Афсуски, наркотик моддаларнинг ноқонуний савдоси билан шуғулланаётганлар сиз билан бизга ўхшаган одамлар. Фақат улар беҳисоб бойлик тўплаш учун ҳар нарсадан — Ватанидан, ота-онасидан, жондан азиз фарзандларидан ҳам юз ўгиришга тай-ёр бўлган кимсалардир. Уларни инсон дейишга тили бормайди кишининг.

Хўш, бу балолардан ёшларни қандай қилиб асраш мумкин?

Доно халқимизда бир ҳикмат бор: касални даволагандан кўра, унинг олдини олган яхшироқ самара беради. Топиб айтилган гал. Шундай экан, халқнинг келажагини, ҳаётнинг давом этишини ўйлаган ҳар бир инсон гиёҳвандликнинг олдини олишга ўз ҳисса-сини қўшиши керак.

Ўзбекистон Тазквондо миллий ассоциацияси ҳам бу борада ўзининг махсус дастурини ишлаб чиққан. Унга кўра, қатор йил-лардан бери мамлакатимизда тазквондо бўйича уюштирилаёт-ган мусобақалар «Ўзбекистон тазквондочилари — гиёҳвандлик-ка қарши» шиори остида ўтказилмоқда.

Албатта, бўлажак тадбирга баландпарвоз шиор бериш би-лан иш битмайди. Бундай катта мақсадли тадбирни маромига етказиб ўтказиш учун жиддий тайёргарлик кўриш керак. Шу боис, мусобақада иштирок этадиган спортчилар ичидан энг иқти-дорлиларини танлаб олиб, улар ижросида кўргазмали чиқиш-лар, ҳатто мавзуга оид ихчам саҳна кўринишлари яратиш ло-зим.

Мавзуга янаям чуқурроқ назар ташлайдиган бўлсак, ишни бирданига гиёҳвандликдан эмас, ундан енгилроқ муаммолардан бошлаш яхши самара бериши табиий. Масалан, чекиш — ўсмир-лар кашандаликка ружу қўяётганини олинг. Сиз шундай кўргаз-мали чиқиш намойиш қилингки, уни кўрган болада сигаретага

нисбатан нафрат уйғонсин. Бу борада Тўйтепа шаҳрида фаолият кўрсатаётган тазквондочилар анча тажриба тўплаганлар.

Тасаввур қилинг, 10 ёки 15 ёш атрофидаги ўғлингиз тазквондо мусобақасидан уйга қайтгач, сизнинг олдингизга келиб, дада мен сигарета чекмайман деса. Бугун стадионда чекишнинг қандай ёмон оқибатларга олиб келишини кўрсатишди, деса. Бундан ҳам кучлироқ таъсир қиладиган тарбия воситаси борми?!

Кези келганда, яна бир нарсани алоҳида таъкидлаш зарур. Боллага ундай қилма, бундай бўлма, деб минг марта гапиргандан кўра, бир марта амалда кўрсатиш унинг дунёқарашига тез сингади.

«Ўзбекистон тазквондочилари — гиёҳвандликка қарши» шiori остида ўтказилаётган чемпионат ва турнирларга қайтадиган бўлсак, мусобақа олдидан ёш спортчилар билан мутахассислар иштирокида турли учрашув ва суҳбатлар ўтказиш, унда кўргазмали қуроллардан фойдаланиш уюштиралаётган тадбирнинг самарасини янада кучайтиради.

Гиёҳвандлик каби балонинг домига тушиб қолган ҳар қандай кишини ана шу ўпқондан чиқариб олиш жуда мушкул кечади. Бунинг, учун катта-катта маблағ талаб этилади. Демак, ёшларнинг энг сеvimли машғулоти бўлмиш спорт орқали бу офатнинг олдини олиш минг чандон афзал. Ассоциациянинг бу борада олиб бораётган ишларига ана шу эзгу мақсадга етиш йўлидаги кичик бир қадам сифатида қараш ўринли бўлади.

Назм, мусиқа, сувда сузиш, камондан отиш ва қўл жанги

Гапни жайдари фалсафадан бошлайдиган бўлсак, Оллоҳ таоло томонидан яратилган бу дунё жуфтлик асосига қурилган. Ер юзида макон топган жонли мавжудот ичида сарвари саналган инсонлар ҳам жуфт-жуфт бўлиб яшайди. Бу нарсани шартли рефлекс тамойили бўйича ҳаёт кечирадиган ҳайвонот оламида ҳам кузатиш мумкин.

Иккилик тамойили, шунингдек, жамиятдаги ҳар қандай жараёнда ҳам ўз аксини топган. Танганинг икки томонли бўлиши, ҳар ишнинг ижобий ва салбий натижалари фикримизга мисол бўла олади. Бошқа халқларда қўлланиладиган таёқнинг икки учи бўлади қабилидаги тушунчалар ҳам айни шу ҳақиқатнинг яна бир тасдиғидир.

Айтмоқчимизки, ҳар қандай тараққиётнинг, маълум бир жа- раён шаклланишининг ҳам яхши ва ёмон томонлари бўлади. Уларнинг келиб чиқишига, шаклланишига катта туртки берган омиллар ҳам талайгина.

Миллати, дини ва ирқидан қатъи назар, ҳар қандай инсон- нинг қалбида икки муҳим туйғу жой олишини ҳам жуфтлик та- мойилига йўйиш ўринли. У ҳам бўлса, одамзод кўнглидаги ҳар доим эркинликка, озодликка интилиш ҳамда тобелик тушунча- ларидир.

Фикримизча, ҳар қандай кишилар юрагининг туб-тубида му- стақил ҳаёт кечириш учун курашиш, ўз қадрини ҳимоя қилиш туйғуси бўлмаганида ва бу юксак тушунчалар бутун бир халқ бўлиб яшашга ундамаганида эди, ҳозирда мавжуд бўлган кўпги- на шарқона яккакураш турлари балки шаклланмаган бўларди.

Таэквондонинг спорт тури сифатида, ўзига хос санъат сифа- тида шаклланишига ҳам ана шундай нуқтаи назардан ёндашиш тўғри бўлади. Унинг яратувчилари, ихтирочилари бугун Корея ярим оролида яшаётган халқларнинг тарихий аждодлари экан- лиги ҳам ҳеч кимга сир эмас. Бу ерда истиқомат қилган халқлар турли босқинлардан киндик қони томган ерини, ўзининг инсоний шаънини ҳимоя қилиш, насл соғломлигини асраш учун жанго- вар санъатларни яратишга мажбур бўлганлар.

Баъзи манбаларга қараганда, Корея жанговар санъатлари эрамиздан олдинги 600-йилларда ушбу ярим оролда мавжуд бўлган уч давлат — Когурё, Бек Йэ ва Силла мамлакатларида турлича кўринишда шакллана бошлаган. Қизиғи шундаки, бун- дай яккакураш усуллари ташқи кўринишдан бир-бирига жуда ўхшаса-да, ҳар қайси давлатда ҳар хил ном билан юритилган.

Жумладан, Когурёда «Сонбэ», Бек Йада «Субак» ва ҳоказо. Силлада яшайдиган, хваранлар деб аталган диндор аслзодалар ўзлари яратган яккакураш санъатини ўзбекча таржимада «гул- лаб-яшнаётган ёшлар» дея номлашган. Айни шу усул бошқалар- дан, биринчи галда, нуфузи ва оммавийлиги билан ажралиб тур- ган. Бу монастирга маҳаллий зодагонларнинг 14-15 ёшли фар- зандалари саралаб олинган ва уларга ҳам диний, ҳам жанговар кураш сирларидан сабоқ берилган.

Ушбу усул машқларига назм, мусиқа, сувда сузиш, камон- дан отиш ва қўл жанги каби йигит кишининг ҳам жисмонан, ҳам ақлан етук бўлишига хизмат қилувчи омиллар киритилган.

Маълумки, ислом динида мадраса ва масжидларда таълим оладиган толибларга жанговар санъатлар ўргатилмайди. Бандасининг бошқа бировга тан жароҳати етказиши тақиқланади. Шу боис ҳам айримларда савол туғилиши мумкин: Корея ярим оролида ҳам, Японияда ҳам жанговар санъатлар айнан монастырларда ривожлантирилган, нима, бу ерларда яшайдиган халқлар эътиқод қиладиган диннинг ғоялари бутунлай бошқачами?

Бунинг биргина сабаби бор. Яхши биламизки, диний таълимдан сабоқ олиш инсоннинг эътиқодини мустаҳкамлайди, нафс балосидан, турли ёмон ишлардан тийилишга ўргатади. Лекин, юқорида таъкидлаганимиздек, ўша пайтда юртни фақат эътиқод билан ҳимоя қила олмаслигига ақли етган маҳаллий аҳоли фарзандларини жанговар санъатларга ўргатишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Шарқона яккакурашларнинг том маънодаги ҳимоя воситаси эканлиги ҳақидаги фалсафий қарашлар ҳам айнан шундан келиб чиққан.

Корея йилномаларида, кўпгина тарихчиларнинг асарларида хваранлар усулида тарбия топган ўғлонларнинг Ватан ҳимояси учун кўрсатган мислсиз қаҳрамонликлари ҳақида жуда кўплаб ҳикоялар келтирилади. Улар билан танишсангиз, беихтиёр Алпомиш достони кўз олдингизда гавдаланади. Демак, ҳар бир халқнинг барча замонларда юртнинг оғирини ўз елкасида кўтарган, зарур пайти жонини фидо қиладиган асл фарзандлари — қаҳрамонлари бўлади, десак, ҳеч қандай муболаға эмас.

Тазквондонинг дастлабки ҳаракатлари пайдо бўлганидан то унинг спорт тури сифатида шаклланишича орадан қанча-қанча йиллар ўтди. Бу йиллар ривожланишнинг кучайиши ва пасайишига ҳам тақсимланиши мумкин.

XVIII асрнинг охирларига келиб корейс халқининг таниқли давлат арбоби ва кўзга кўринган файласуфларидан бири Ли Донму бу кураш санъатининг йўналишлари, хатти-ҳаракатлари, энг муҳими, мазмун ва моҳиятини ўн йиллар давомида тўплаган тажрибаси асосида умумлаштирган.

У яратган трактатда қўл жанги техникаси ва турли ибтидоий қуроллар билан ҳаракат қилиш кенг ўрин олган. Қўл жанги ва оёқ ҳаракатларига асосланган тазквондо атамаси ҳам айни шу йиллари вужудга кела бошлаган.

XX асрнинг ўрталарига келиб, бу гўзал кураш санъати давлат томонидан қизгин қўллаб-қувватланиб, уни ривожлантириш-

ни ўз масъулиятига оладиган ҳақиқий ватанпарварлар етишиб чиқади. Корейс халқининг ана шундай фидойи фарзандларидан бири Чой Хон-Хи 1955 йилда тазквондони замонавий спорт тури сифатида бутун дунёда ривожлантириш имкони берадиган қонун-қоидалар мажмуини ишлаб чиққан. Ва Халқаро тазквондо федерацияси(ITF)ни ташкил этган. Шунинг ҳам бу спорт тури тазквондо — ITF деб номланади.

Жаҳон жамоатчилигига яна бир жозибали спорт турини тақдим этишдек вазифани уддалаган, Чой Хон-Хи 50 йилдан ошиқ вақт давомида ўзи ташкил этган халқаро ташкилотга раҳбарлик қилди. Ҳозирги кунда унинг катта тарихга эга бўлган ишини ўғли давом эттирмоқда.

Мустақиллик меъморининг оқ фотиҳаси

Мустақиллик — улуғ неъмат. Эркинлик, ҳуррият — таърифга сиғмайдиган туйғу. Бу буюк тушунчаларни фақат ҳис қилиш мумкин. Шундай бўлгандагина унинг ҳақиқий мазмун-моҳияти очилади, бўй кўрсатади.

Мустақиллик — ҳар қандай халқнинг тарихидаги энг катта, шонли воқеа. Миллат шаъни, кадр-қиммати, юрт тараққиёти, эл обрўсининг юксалиши, тенглар ичра тенг бўлиши ҳам унинг истиқлолига бевосита боғлиқ. Бу жараённи ўзига хос занжирга, бирисиз иккинчисини тасаввур қилиш мушкул бўлган ҳодисага таққослаш ўринлидир.

1991 йилда Ўзбекистоннинг мустақилликка эришиши халқимиз ҳаётини, турмуш тарзини тубдан ўзгартирди. Жамиятнинг барча соҳалари ривожланишга юз тутди, биз ҳеч кимдан кам эмасмиз, ўзбек халқи ҳеч қачон ҳеч кимга қарам бўлмади, деган даъватлар ҳаётимизнинг устувор шиорига айланди.

Мамлакатимизда спортнинг, жумладан, тазквондонинг ривожланиш сари ташланган дастлабки қадамлари ҳам айнан истиқлолдан кейин юз берди. Унинг тараққиётига мустақиллигимиз бош меъморининг шахсан ўзи оқ фотиҳа берган, десак, ҳеч қандай муболаға бўлмади.

Бу фикрни илгари сураётганимизнинг бир нечта асосли сабаблари бор, албатта.

Ватанимиз истиқлолни қўлга киритгач, юртимизда энг биринчилар қатори айнан тазквондо бўйича халқаро турнир ташкил

этилди. Жаҳоннинг 12 давлатидан келган спортчилар иштирокида ўтказилган ушбу мусобақага Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов табрик йўллади, тазквондочиларга, мазкур спорт турининг ривожига омад тилади.

Бундан ташқари, халқаро спорт федерациялари раҳбарлари ичида Ўзбекистонга биринчи бўлиб ITF президенти Чой Хон-Хи ташриф буюрди. Уни давлатимиз раҳбари қабул қилди. Самимий тарзда ўтган суҳбати чоғида тазквондони мамлакатимизда ривожлантириш истиқболлари белгилаб берилди.

Шунинг учун ҳам, гарчи ушбу спорт тури республикамызга 80-йилларнинг охирида кириб келган бўлса-да, 1992-93 йилларни Ўзбекистонда тазквондо ривожланишининг дастлабки босқичи, деб аташ мақсадга мувофиқ бўлади. Бошқача айтганда, айнан шу даврда тазквондони оммалаштириш сари чинакам тетапоя қадамлар танланди.

Ривожланиш ёки тараққиёт деб атайдиганимиз улкан жараённинг бошқа кўпгина воқеа-ҳодисалар сингари ҳеч қаерда ёзилмайдиган ўзига хос қонунлари, тартиб-қоидалари бўлиши сир эмас. Бироқ, улар худди ёзилган қонунлар каби доимий равишда ривож этишни талаб қилади. Унга амал қилиш сусайган ёхуд бутунлай тўхтаган пайтларда ривожланиш ўрнига, аксинча, орқага кетиш, пасайиш ҳоллари юз беради.

Ўзбекистонда тазквондонинг ривожланиши ҳам бу ҳодисадан мустасно эмас. Ўтган йиллар ичида ривожланиш билан бирга орқага оғиш, илмий тил билан айтганда, танглик даврлариям бўлди.

Лекин Ўзбекистон Тазквондо миллий ассоциацияси атрофига бирлашган жонкуяр ва фидойи инсонларнинг кўмагида — ҳам моддий, ҳам маънавий ёрдамида вужудга келган қийин вазиятлардан талофатсиз чиқилди. Ҳар қачон ана шундай муаммоли ҳолатлар юзага келганда, спорт эзгулик учун хизмат қилиши керак, деган фикрнинг, ғоянинг ғолиб чиқиши янада кўпроқ куч билан ҳаракат қилишга ундайди.

Тазквондонинг ривожланиш босқичлари хусусида сўз юритганда, ана шу жараёнларда бевосита иштирок этган устоз-мураббийлар, шу спорт турининг барча сир-асрорларини ўрганган кишилар ҳақида гапириш ҳар томонлама тўғри бўлади.

Ҳаммамизга яхши маълумки, у ёки бу ишни маромига етказиб амалга оширишда бу жараёнга раҳбарлик қилган кишилар-

нинг тўғри йўлланма беришдаги етакчилик маҳорати муҳим рол ўйнайди. Ана шу фикрлардан хулоса чиқарган ҳолда айтиш мумкинки, юртимизда тазквондонинг ривожланишида қатор йиллар Ўзбекистон Республикаси Давлат жисмоний тарбия ва спорт қўмитасига раислик қилган Баҳодир Махситовнинг хизматлари беқиёс. Баҳодир ака тазквондочилар, уларнинг мураббийлари билан тез-тез учрашиб турар, мазкур спорт турини ёшлар орасида янада оммалаштириш билан боғлиқ қимматли фикрларини берарди.

Қўмитанинг ҳар томонлама қўллаб-қувватлаши натижасида тазквондо ривожини билан боғлиқ кўпгина муаммолар ўз вақтида ҳал этилди, вакилларимизнинг халқаро мусобақалардаги иштироки таъминланди, деярли ҳар бир беллашувда юртимиз байроғи баланд кўтарилди.

Ўзбекистонда шарқона яқкакураш турларининг ривожланишига муносиб ҳисса қўшган инсонлардан бири — қора белбоғ V ДАН соҳиби Николай Антонович Югайдир. Ташкилотчилик ва ташаббускорлик фазилатлари, ҳар бир масалага катта масъулият билан ёндашгани учун унга «Халқаро тоифадаги инструктор» даражаси берилган.

Шу ўринда, мамлакатимизда тазквондо спортини санъат даражасига олиб чиқишда жонбозлик кўрсатган Фурқат Халилов, Хусниддин Қурбонов, Насриддин Толипов, Гранид Ли, Фахриддин Умаров, Инни Ли, Евгения Лим, Борис Цой, Лазиз Ҳасанов каби ҳамюртларимизни тилга олиш зарур.

Ўзбекистонда тазквондони ривожлантиришнинг кейинги босқичида фидойи инсонларни ўзига устоз деб билган ёшлар етишиб чиқди. Улар қаторига бугун ўзининг салоҳияти ва катта обрўси билан Осиё тазквондо федерацияси вице-президенти лавозимида хизмат қилаётган жонкуяр ватандошимиз, қора белбоғ IV ДАН соҳиби Шомурод Шофайзиев, Ассоциация фаолиятининг муҳим йўналишларига етакчилик қилаётган ҳакамлар кенгаши раиси, халқаро тоифадаги инструктор, қора белбоғ IV ДАН соҳиби Миродил Мирзахонов, тиниб-тинчимас ташкилотчи, «ака, шу мусобақани спорт байрамига айлантирайлик», дея елиб-югурадиган мутахассислардан Наби Расулов, ҳозирда ўз ҳаётини шу спорт тури бўйича таълим беришга бағишлаган Андрей Нормуҳаммедов, ўз вақтида жаҳонга танилган корейлик машҳур инструкторлар Кан Пен Му ва Ким Ен Намдан қунт билан сабоқ

олиб, бугун шу билимларини ёшларга ўргатаётган, қарийб 15 йилдан бери тазквондонинг нозик ҳаракатларини зринмай на-вқирон авлодга тушунтириб келаётган бош мураббий, фахрий-лар ўртасида жаҳон ва Осиё чемпиони, қора белбоғ IV ДАН со-ҳиби Фахриддин Умаров, техника фанлари номзоди, халқаро тоифадаги инструктор Валерий Пакларни киритиш мумкин.

Албатта, бирор спорт турини оммалаштириш учун уни фақат катта шаҳарларда ривожлантириш билан иш битмайди. Шунинг учун ҳам ассоциациянинг жойлардаги жонкуярлари томонидан чекка-чекка қишлоқлардаги, олис овуллардаги ёшларни ҳам спортга жалб этишга катта эътибор қаратилди.

Қўлингиздаги китобнинг кейинги бўлимларида жойларда фа-олият кўрсатаётган клублар, бу ерда тазквондо сирларини ўрга-наётган ёшлар зришаётган натижалар, уларга беминнат кўмак бераётган ҳомийлар, саховатпеша инсонлар тўғрисида имкон қадар маълумотлар берамиз. Зеро, ҳеч қайси тазквондочи фақат татамидаги машғулотлар эвазига чемпион бўла олмайди. Унга ҳам эътибор, меҳр керак, етарли шароит, яқинларининг қўллаб-қувватлаши, ҳа-а, деган далдаси керак.

«Ўзбекистон, тазквондо, ғалаба!»

Ўзбекистон тазквондочилари Ватанимиз мустақилликка эриш-ган дастлабки йилларданоқ нималарга қодирлигини намойиш этишди. 1992 йил Пхёнъянда бўлиб ўтган жаҳон чемпионатидаёқ ярим ой ва ўн икки юлдуз тасвири туширилган байроғимизнинг минглаб томошабини мутахассислар кўз олдида баланд ҳилли-рагани ҳам бу фикрнинг тасдиғидир.

Ўшанда тазквондо оламида кўпчиликка нотаниш бўлган ЎЗБЕКИСТОН аталмиш келажаги буюк давлатнинг танти ўғлон-лари кимларнинг авлоди эканини, халқимизнинг спорт соҳаси-даги салоҳиятини амалда намойиш этишганди.

Мана, шундан буён ўтган йиллар кўҳна тарих учун кўз очиб юмгудек фурсат бўлса-да, бу давр мобайнида юртимизда юзлаб чемпионлар, халқаро турнирлар ғолиблари, хорижий мутахас-сисларнинг эътиборини тортган кўплаб маҳоратли ёшлар ети-шиб чиқди. Ҳеч иккиланмасдан айтиш мумкинки, мамлақати-миз вакиллари бугун тазквондо ватани спортчилари билан ҳам тенгма-тенг беллаша оладилар.

Юқорида таъкидланганидек, юртимизда таэквондонинг ривожланиши ва вакилларимизнинг тажрибаси ошишида 1993 йил Тошкентда илк бор ташкил этилган халқаро турнирнинг аҳамияти катта бўлди. Бу мусобақага қитъадош қўшниларимиздан ташқари, ҳатто океан ортидан АҚШ вакиллари, кунчиқар юртдан япон таэквондочилари, шу соҳада ўзига хос мактаб-академия яратган корейлик спортчиларнинг ташриф буюриши беллашувларнинг ўзига хос байрамга айланишини таъминлади.

Энг муҳими, турнир даяни (татами)да намойиш этилган маҳорат — нозик ва аниқ ҳаракатлар минглаб маҳаллий ёшларни таэквондо тўғараклари сари чорлади. Шунинг учун ҳам яккакуррашнинг бошқа турларида фаолият кўрсатаётган мутахассисларнинг сезиларли қисми таэквондо бўйича мураббийлик қила бошладилар.

Биз тарих деб атайдиган, ортимизда қолган йилларда халқаро майдонда юртимиз шаънини муносиб ҳимоя қилган ёшлар айнан ўша мураббийларнинг иқтидорли шогирдларидир. Улар қайси давлатда, қандай даражадаги мусобақада иштирок этишмасин, «Таэквондо, Ўзбекистон, ғалаба!» деган шиор ва юксак гурурдан куч олиб майдонга чиқишди. Бугунгача қўлга киритилган шода-шода медаллар ана ўша ўлмас ориятнинг ҳосиласидир, десак ҳеч қандай муболаға бўлмайди.

1992 йил Пхеньянда Ўзбекистон спортчилари ўзини кўрсатгандан кейин бошқа мамлакатлар вакиллари бизнинг таэквондочиларимизга асосий рақиб сифатида қарайдиган бўлишди. Шунинг учун кейинги мусобақаларда ғолиб чиқиш осон кечгани йўқ. Жумладан, 1994 йил Малайзияда бўлиб ўтган жаҳон чемпионатида ҳам спортчиларимиз жиддий қаршиликларга дуч келишига қарамасдан совринли ўринларни қўлга киритишди.

Масоғи баҳсларида то финалгача барча рақибларини мағлуб этиб, ўз маҳоратини намойиш қилган Инна Хегай кумуш медал билан тақдирланди. Тил бўйича беллашувларда эса Ҳусниддин Қурбоновнинг чапдаст ҳаракатлари жуда катта таҳсинга лойиқ экани эътироф этилди. Ва у ҳам чемпионат шоҳсупасига кўтарилди.

Ҳаммага яхши маълумки, бошқа спорт турларида бўлгани каби таэквондода ҳам ўсиб келаётган навқирон авлодни катта мусобақаларга тайёрлаш учун ёшлар ва ўсмирлар ўртасида жаҳон ва қитъавий чемпионатлар ташкил этилади. Айнан

мана шундай мусобақаларда бўлажак спорт юлдузлари кашф этилади.

Ўн саккиз ёшгача бўлган ёшлар ўртасидаги навбатдаги жаҳон чемпионати 1996 йил Чехияда ўтказилди. Унда Ўзбекистон терма жамоаси ҳам тўлиқ таркиб билан иштирок этди. Тил машқларини бажариш ўта мураккаб бўлгани учун кўпчилик унинг осонроқ турларини тайёрлаб келиб, чемпионатда қатнашади. Бироқ ана шу чемпионатда мамлакатимиз вакиллари айнан таэквондо асосчилари томонидан яратилган энг мураккаб тил дастури бўйича жамоавий беллашувда ғолибликни қўлга киритиб, барчани лол қолдиришди.

Шу пайтгача таэквондо ватани спортчиларини бундай усулда ҳеч ким мағлуб эта олмагани учун фавқулодда маҳорат намойиш этган жамоамиз аъзоларини беихтиёр номма-ном сангинг келади: Моисей Ногай, Бобобек Казаков, Владислав Нам. Бу чемпионларга Фурқат Халилов, Пўлат Усмонов сингари тажрибали мураббийлар устозлик қилган.

Алоҳида урғу берадиган томони шундаки, Прага шаҳрида ташкил этилган мазкур жаҳон биринчилигида илк бор Ўзбекистон қизлар терма жамоаси (Алевтина Ким, Шаҳноза Шухратжонова, Замира Асраева) ҳам иштирок этди. Ана шу чемпионатнинг масоғи бўйича баҳсларида Алевтина Кимнинг кумуш медални қўлга киритишини кўпчилик хаёлига ҳам келтирмаган эди. Лекин Ўзбекистоннинг ҳаракатчан қизи астойдил интилиши билан кутилмаган натижа кўрсатди.

1997 йили Алевтина ўзининг нималарга қодирлигини яна бир карра исботлади. Санкт-Петербург шаҳрида ташкил этилган навбатдаги жаҳон чемпионатида рақибларига ҳеч қандай имконият қолдирмаган А.Кимнинг кўксига олтин медал тақилди. Унинг ғалабаси шарафига Ватанимиз мадҳияси янграб, байрогимиз баланд кўтарилди.

Ҳозирги кунда ёш таэквондочи қизларга мураббийлик қилаётган чемпионимиз юрт шухратини оширишдаги хизматлари учун Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонига кўра, «Шухрат» медали билан тақдирланган.

Ҳар қачон беллашувга чиқар эканлар, мамлакатимиз спортчилари миллионлаб юртдошларининг ўзларига умид кўзини тикиб турганларини яхши билишади. Ва ана шу диққат-эътибордан куч-қувват олишади, десак ҳеч қандай муболаға бўлмайди.

Россиянинг шимолий пойтахтида ўтказилган жаҳон чемпионатида Ўзбекистон байроғи қайта-қайта баланд кўтарилгани ҳам фикримизнинг далили бўла олади.

Аввалига Владислав Нам дунёнинг энг кучли тазквондочилари билан татамига чиқишига қарамай, жаҳон чемпиони деган юксак унвонга сазовор бўлганда самимий олқишлар янгради. Кейинчалик эса қизлар ўртасидаги жамоавий беллашувларда Ўзбекистон тазквондосининг маликалари — Алевтина Ким, Шаҳноза Шухратжонова, Феруза Султонгериева, Луиза Сагитова, Инна Хегай, Евгения Кан шоҳсупанинг иккинчи поғонасига кўтарилди.

Тилга олинган қизларимизни бежиз маликаларга тенглаштираётганимиз йўқ. Чунки шу муваффақиятдан кейин хорижий матбуот нашрларида улар ҳақида бир неча мақолалар чоп этилди. Зеро, шу қизларимизнинг Дублин халқаро турнирида 6 та олтин, Бельгияда бўлиб ўтган нуфузли беллашувда эса 3 та олтин ва яна шунча бронза медалига сазовор бўлгани ҳам жаҳон миқёсидаги юксак эътирофнинг тасдиғи эди.

Аргентина деса кўпчиликнинг кўз олдига футбол ўйини ва Марадона сингари чарм тўп устаси келади. Лекин бу мамлакат фақат футбол билан машҳур эмас, балки унинг маҳоратли тазквондочилари ҳам дунёга танилган. Улар ҳар сафар совринли ўринлар учун курашишади.

Аmmo гап ҳозир бу ҳақда эмас, аксинча, 1999 йил шу юртда уюштирилган навбатдаги жаҳон чемпионати хусусида бўлади. Зотан, қанчалик олис йўл юрилган бўлмасин, Жанубий Америка қитъасига сафар бизнинг тазквондочиларимиз учун омадли келди.

Ана шундай ҳаяжонли лаҳзаларда — она юртингдан узоқ-узоқларда, чексиз уммонлар ортида Ватанингнинг энг улуғ қўшиғини тинглаганда беихтиёр ёш сизиб чиқар экан ҳар қандай кишининг кўзидан. Чунки давлатимизнинг мадҳияси бу заминда бир марта янграгани йўқ. Иқтидорли тазквондочиларимиздан Дмитрий Нимнинг ғалабаси яна бир бор қувонишимизга сабаб бўлди.

Хуллас, ҳаммамиз хурсанд эдик. Бироқ чемпионат ниҳоясида қалбимиз янада завқланишини, кўксимиз тоғдек кўтарилишини билмаган эдик. Гап шундаки, маҳоратда тенги йўқ қизимиз Алевтина Ким бирданига учта медални қўлга киритиб, чемпионат қаҳрамонига айланди. Бу медаллар шодасига Луиза Сагитова,

Власдислав Намнинг яна биттадан бронза қўшиши Ўзбекистоннинг умумжамоа ҳисобида учинчи ўринни эгаллашига мустақкам замин яратди.

Аргентина футболидан ташқари ушбу мамлакатнинг тазквондочиларини хаёлидан ўтказган азият ўқувчимизни энди кунчиқар юртга — яна бир ғойибона сайёҳатга таклиф этмоқчимиз. Бонси, Японияда бўлиб ўтган Осиё чемпионати ўз нуфузи ва аҳамияти жиҳатдан ҳеч бир беллашувдан қолишмайди.

Бобобек Казаков, Леонид Ли, Моисей Ногой ва Михаил Чистеков. Айнан мана шу йигитлар кунчиқар мамлакатда Осиё чемпиони деган унвонга сазовор бўлиб, уларнинг кўксига олтин медал тақилди. Қизлар ўртасидаги баҳсларда эса Дилфуза Юсупова, Нигора Юнусова, Наргиза Умирова ва Флюра Бектемирова сингари янги юлдузлар кашф этилгани бу чемпионатнинг биз учун энг муҳим томонларидан бири бўлди.

Юқорида таъкидлаганимиздек, ҳар бир чемпионатнинг ўз қаҳрамонлари бўларкан. 2001 йил бундай ном Шаҳноза Шуҳратжоновага насиб этган бўлса, орадан икки йил ўтгандан кейин катта аренага Акмал Эргашев ярақлаб чиқди.

Италияда ташкиллаштирилган жаҳон чемпионатида Шаҳноза энг яхши спорт формасида эди, десак ҳар томонлама тўғри бўлади. Шунинг учун ҳам у то финал баҳсигача барча рақибларини ҳеч қандай имконият қолдирмай мағлуб қилди. Аммо финалда омад ундан юз ўгирди. Жаҳон чемпиони бўлиш истагида қанчалик ҳаракат қилмасин, омад келмаса, фойдаси йўқ экан. Шунинг учун ҳам Шаҳноза кумуш медал билан чекланди. Бироқ бу жуда катта ғалаба эди. Шу боисдан, Ш.Шуҳратжонова чемпионатнинг энг фаол иштирокчиларидан бирига айланди ва юртимизга ёруғ юз билан қайтди.

Жуссаси унчалик ҳам спортчига ўхшамайдиган ўзбек қизининг ғалабаси бўлса, шунчалик бўлипти-да. Буни яхши англаган спорт журналистлари Тошкент халқаро аэропортида Шаҳнозани саволларга кўмиб ташлашди.

2003 йил катталар ўртасидадаги жаҳон чемпионати Олимпиада ўйинлари ватани бўлмиш қадимий Грецияда ўтказилди. Уч кун давом этган нуфузли мусобақада 86 та давлатдан тўпланган энг кучли спортчилар ғолиблик учун беллашдилар.

Фахрли томони шундаки, 1 та олтин, 5 та кумуш ва 8 та бронза медалини қўлга киритган мамлакатимиз вакиллари ушбу баҳ-

сларда умумжамоа ҳисобида учинчи ўринни эгаллаб, совриндорлар қаторидан жой олишди.

Ана шу ғолибларимизни Тошкент халқаро аэропортида мамлакат спорт жамоатчилиги ҳамда журналистлар қизгин кутиб олди.

— Кенжа ўғлим Акмалжоннинг жаҳон чемпиони бўлганини эшитиб ўзимни қўярга жой тополмай турибман, — деди тазквондо баҳсларида энг кўп спортчи қатнашадиган 80 килограмм вазн тоифасида олтин медални қўлга киритган вакилимиз А.Эргашевнинг онаси Хурсаной ая. — Унинг Ўзбекистон байроғини кўтариб самолётдан тушишини кўриш учун Қўқондан келдим. Жуда хурсандман.

— Шогирдим Эркин Наврўзовнинг чемпионатдан қуруқ қайтмаслигини кўнглим сезганди, — дея ҳаяжонини яшира олмай суҳбатга қўшилди бухоролик жонкуяр мураббий Убай Мукаррамов.

Чемпионат давомида Халқаро Тазквондо федерацияси (ITF)-нинг 14-конгресси ҳам бўлиб ўтди. Мазкур спорт турини янада ривожлантириш билан боғлиқ кўпгина масалалар муҳокама қилинган анжуманда яна бир қувончли воқеа юз берди. Мамлакатимизда спортни оммалаштиришга қўшган ҳиссаси учун Ўзбекистон Тазквондо миллий ассоциацияси президенти Пўлат Усмоновга ITF ордени тантанли суратда топширилди. Таъкидлаш жоизки, бундай юксак мукофот шу пайтгача дунё бўйича тўққиз кишига берилган эди, холос.

Фахр туйғуси жўш урган пайтда ўзга элларда юртимиз байроғини баланд кўтарган музаффар спортчиларни номма-ном тилга олгинг келади: Ф.Умаров, А.Ким, М.Честяков, Л.Ли, Б.Казаков, Н.Хўжаев.

2003 йилнинг ноябр ойида Қозоғистоннинг Семипалатинск шаҳрида ўсмирлар ва ёшлар ўртасида «Семей кубоги» анъанавий халқаро турнири ўтказилди. Унда бизнинг бўлажак юлдузларимиз 6 та олтин, 5 та кумуш, 7 та бронза медалини қўлга киритди. Жами 20 та жамоа иштирок этган нуфузли беллашувда ёш тазквондочиларимизнинг бундай натижа кўрсатиши жуда катта ютуқ ҳисобланади.

Шахсий биринчиликда Алефтина Ким, Шахло Давирова, Лаура Кушимбетовалар — олтин, Ўғилой Машарипова, Олесия Пень, Фарҳод Рустамов, Лазизбек Каримов — кумуш, Отабек Зиёев, Ҳотамжон Каримов, Зиёдахон Юсупова, Сардор Соди-

қов, Ортиқ Раҳимов, Аъзамжон Ажибековлар — бронза медали билан тақдирланди. Жамоавий баҳсларда спортчиларимиз 3 та олтин, 1 та кумуш медалига сазовор бўлди.

2004 йил Малайзияда фахрийлар ва ёшлар ўртасида жаҳон чемпионати ўтказилди. Бу нуфузли беллашувларда фахрийларимиздан Фахриддин Умаров ва Қосимбек Исмоиловлар шоҳсупага кўтарилган бўлса, Азимжон ва Аъзамжон Ажибеков, Фаррух Сармонов, Сардор Содиқов, Шаҳло Давирова, Ўғилой Машрабова каби ёшларимиз жами 16 та медални қўлга киритиб, ҳеч кимдан кам эмасликларини яна бир карра исботлашди.

Қилинган яхши ишлар, ютуқлар ҳаммаси ўзимизники. Шунинг учун ҳам уларни охиригача санаб чиқиш фикридан йироқмиз. Чунки олдинда бажарилиши лозим бўлган вазифалар бундан-да кўп. Хусусан, ҳозир маҳаллий энгил саноат корхоналарида тазквондо кийимлари ва анжомларини ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш бўйича тегишчи ташкилотлар билан музокаралар олиб бориляпти. Агар шу масала ҳал этилса, энг муҳим муаммолардан бири ўз ечимини топади.

Халқимиз фарзандлари орасида юрт шуҳрати, миллат шаънини кўкларга кўтара оладиган истеъдод эгалари жуда кўп. Фақат уларга старли шароит яратиш, вақтида кашф қила билиш лозим.

Гап суратда эмас, сийратда

Ҳар қандай жамият ва унинг ҳар бир соҳасида бошланғич ташкилот деган тушунча бор. Шу нуқтан назардан қараганда, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган тазквондо клубларини мазкур спорт турини ривожлантиришнинг бошланғич ташкилоти дея атасак, ҳеч қандай муболаға бўлмайди.

Ҳозирги кунда юртимизда кўплаб тазквондо клублари ишлаб турибди. Уларда 60 мингдан зиёд ёшлар машғулотларда қатнашяпти. Демак, шунча ёш фойдали иш билан банд дегани.

Фойдалилигининг боиси шундаки, тазквондо билан шуғулланганлар нафақат жисмоний, балки маънавий жиҳатдан ҳам соғлом бўлиб вояга етади. Айниқса, эртага оила бошлиғи бўладиган ўғил болалар бу спорт тури орқали матонатни, шижоатни ўрганади. Тазквондо билан шуғулланган қизлар эса ибo-хаёли, мўътабар аёл шаънининг нақадар муқаддаслигини чин дилдан

ҳис қилган ҳолда тарбия топади. Халқимизнинг турмуш тарзига, ўзбек миллатига мансуб аёлларнинг табиатига тамомила ёт ғоялар хуруж қилиб турган бир пайтда бу нарса янада муҳим аҳамият касб этади.

Шунинг учун ҳам юртимизда фаолият кўрсатаётган клубларда мураббийлик қилишни истовчи шахслар аввало ана шу талабларга нечоғли мос келиши бўйича имтиҳон қилинади. Ушбу синовдан муваффақиятли ўтганларгина ёшларга тазквондодан сабоқ бериши мумкин. Бу, биринчидан, ўғил-қизларнинг маънавий камолотида долзарб ўрин тутса, иккинчидан, Шарқ фалсафасини ўзида мужассам этган тазквондонинг эзгуликка чорловчи спорт тури эканлиги ҳақидаги обрў-нуфузига доғ тушишдан асрайди.

IV ДАН қора белбоғ соҳиби Фахриддин Умаров раҳбарлик қилаётган «Бектемир» тазквондо клубида тилга олинган мезон ва талабларга жавоб бера оладиган олти нафар мураббий фаолият кўрсатади. Уларнинг айримлари ҳам мураббийлик, ҳам спортчиллик ишини бирга олиб боради. Бунинг аҳамиятли томони шундаки, спортчи-мураббий шуғулланишга келган жажжи болақайларни яхши тушунади — уларнинг кўнглидан нима ўтаётганини сезиб туради.

«Бектемир» клубининг ана шундай жонкуяр мураббийлари сирасига Алишер ва Фарҳод Алдияровларни, Баҳодир Назаров, Равшан Сомихонов, Адҳам Ҳамдамов ҳамда Қодир Рустамовларни киритиш мумкин. Бу тиниб-тинчимас йигитлар кундузи ёшларни тазквондога ошно этиш билан шуғулланса, эрталаб ва кечқурун ўзлари устози Фахриддин Умаровдан янги усулларни ўрганишади.

Бугун мазкур клубдан Европа ҳамда Осиё қитъаларида ўтказилган қатор халқаро турнирларнинг ғолиб ва совриндорлари етишиб чиққани ҳам бу ерда олиб борилаётган ишлар тўғри йўлга қўйилганидан далолат беради. Зеро, ҳар қандай самара-натижа нечоғли астойдил ҳаракат қилинганини амалда намоён қилади.

Аъзам ва Азим Ажибеков, Аҳрор Асроров, Машраб Рўзиев, Ортиқ Раҳимов, Ф.Рустамовларни юртимиздан ташқаридаги тазквондо мутахассислари ҳам яхши билишади. Шунинг учун улар ҳам бу йигитлар билан татамига чиқадиган шогирдларини жиддий ҳозирлашади. Рақибнинг ҳушёр тортиши эса кураш кескин ва қизиқарли кечишини таъминлайди.

«Бектемир» клубига машгулотга қатнайдиغان спортчиларнинг ўн бешга яқини катталар ва ёшлар ўртасида мамлакат чемпиони ҳисобланади. Дмитрий Хегай, Абдушукур Қаҳҳаров, Шерзод Азизов, Азамат Абдувалиев, Евгений Тимофеев, Элбек Муродхўжаев, Ҳусниддин Тошхўжаев, Бобир Бурхонов ва Холмурод Бегматов сингари ёшларни нафақат ушбу клуб, балки республика тазквондосининг келажаги, десак ҳеч қандай муболаға бўлмайди.

Албатта, бозор иқтисодиёти шароитида бундай клублар фаолияти мутасадди раҳбарлар ва ҳомийлар ёрдамига, услубий кўмагига кўп томонлама боғлиқ бўлади. Бу борада «Бектемир» клубига ёрдам қўлини чўзган инсонлар сирасига А.Ҳошимжонов, Ш.Шоаҳмедовларни киритиш ҳар томонлама ўринли бўлади.

Биз сўз юритаётган клуб, номидан ҳам англаган бўлсангиз, пойтахтимизнинг Бектемир туманида жойлашган. Буни таъкидлаётганимизнинг сабаби шундаки, Бектемирдан Шарқ томон юрсангиз, ҳеч қанча вақт ўтмай Тўйтепа шаҳрига етиб келасиз. Мазкур шаҳарни кўпам таърифлаб ўтирмасдан, Ўзбекистон тазквондосининг таянч нуқтаси, деб қўя қолсак ҳеч ким қарши бўлмас керак.

Ҳозирги кунда халқаро майдонда Ватанимиз байроғини биланд кўтараётган спортчиларнинг кўпчилиги аини шу шаҳардан етишиб чиққан. Собиқ «Чағлаён» клубининг етук спортчилар тайёрлашдаги ўзига хос тажрибаси ўнлаб қитъа ва жаҳон чемпионларининг шаклланишига мустаҳкам замин яратди.

Тўйтепа номини дунёга таратган чемпионларни туманда ҳамма ҳурмат қилади. Ҳатто, ярим ҳазил тарзида айтадиган бўлсак, автомобиллар ҳаракатланишини назорат қиладиган йўл-патрул хизмати ходимлари ҳам тазквондочиларга ҳурмат юзасидан унча-мунчага жарима ёзиб ўтирмайди.

— Майли, юртнинг обрўсини кўтариб юрган йигитсиз, бир марта кечирамиз, лекин энди қондани бузманг, — дея хушмуомалалик билан муносабатда бўлишади.

Хулоса қилиш мумкинки, элнинг юзини ёруғ қилган, Ватанининг корига яраган фарзандлар доимо қадрланади, орқасидан «қа-а, ўғил бола!» деб алқаб қўйилади.

Тўйтепадан яна Шарқ томон юриб, довон ошсангиз, «Наманган вилоятига хуш келибсиз» деган ёзув кўзга ташланиши ҳаммага яхши маълум. Бу вилоят гуллар диёригина бўлиб қолмас

дан, кейинги пайтларда намунали спорт мажмуаларига эга ҳудуд сифатида ҳам яхши танилди. «Энг яхши спорт вилояти» танловида қаторасига уч йил айнан Наманган ғолиб бўлгани ҳам фикри-мизни яққол тасдиқлайди.

Наманган таэквондочиларига ўзи ёш бўлишга қарамай, вилоят федерациясининг вице-президенти сифатида IV ДАН қора белбоғ соҳиби Сарвар Набиев етакчилик қилиб келади.

Бу ерда фаолият кўрсатаётган кўплаб клублардаги спортчилар орасида А.Курмакоев ва Н.Набиев энг юқори натижани қўлга киритган таэквондочилар сифатида эътироф этилади. Алексей жаҳон чемпионатининг бронза медалини қўлга киритган бўлса, Нодирбек Осие чемпиони деган юксак унвонга сазовор бўлган.

Мазкур клубларда ҳар бир спортчи учун алоҳида дафтар-журнал тутилади. Уларни варақлаб кўрсангиз, бу ерда Дониёр Йўлдошев, Равшан Сатторов, Беҳзод Халилов, Босит Нуриддинов, Шерали Тўрахўжаев, Зоир Алиев каби мамлакат чемпионлари борлигига ишонч ҳосил қиласиз.

Таэквондонинг ИТФ тури Наманганда жуда кенг ривожланган. Вилоятнинг Қирғизистон Республикаси билан чегарадош энг чекка қишлоғи — Қизилёзида ҳам Диёр Камолов, Турсунбой Раҳматуллаев, Азамат Бобохонов, Комил Ражаббоев сингари ёш иқтидорлар камол топмоқда.

Истеъдодли шогирдлар тайёрлаётган мураббийлардан Ҳамид Маҳмудов (Янгиқўрғон), Санжар Набиевни (Тўрақўрғон) алоҳида тилга олиб ўтиш жоиз.

Вилоят маданият ва спорт ишлари бошқармаси бошлиғи Шокиржон Қорабоев Наманган таэквондочиларининг ҳам услубий, ҳам маънавий кўмакчиси саналади. У катта-кичиклигидан қатъи назар ҳар бир мусобақага қўлидан келганча моддий ёрдам кўрсатади, каттароқ совғаларга имконияти етмай турган пайтларда ҳам ёшларни ғалабаларга руҳлантирувчи ширин сўзи билан доимо далда бўлади. Маҳаллий тадбиркорлардан Расулжон Камолов ва Юнусхон Халиловлар эса олган фойдасининг бир қисмини вилоятда таэквондо ривожига сарфлаётгани эътиборга лойиқ.

Наманган вилоятининг бир томони Андижонга, иккинчи бурчаги Фарғона вилояти ҳудудларига бирлашиб кетгани каби таэквондонинг водийдаги ривожига ҳам ўзаро уйғунлашиб кетган.

Ўзбекнинг биринчи олимпия чемпиони туғилган Андижондай ардоқли юртда ҳам тазквондо тобора оммалашмоқда. Бу ерда фаолият кўрсатаётган клубларнинг тарбияланувчилари ҳар доим ғалаба учун татамига чиқсаларда, беллашув пайтида ҳар қандай вазиятда ҳам ўзини боса олиш маданияти билан ажралиб туради. Сўзимиз қуруқ бўлмаслиги учун Нурислом Собиржонов, Лазиз Каримов ва Ўктам Отажоновларнинг татамидаги юксак маданиятини кўрсатиб ўтиш ўринлидир.

Андижонда фаолият кўрсатаётган барча клубларнинг бошини қовуштирган вилоят тазквондо федерациясида Акмал Алиев, Маҳмуджон Ҳожиматов янглиғ жонкуяр инсонлар, тиниб-тинчимас мураббийлар меҳнат қилишади. Хусусан, «Динамо» клубида амалга оширилаётган ибратли ишларни ўрناق қилиб кўрсатса арзийди.

Тазквондо деганда, Фарғона вилоятида кўпчиликнинг кўз ўнгига фахрийлар ўртасида жаҳон чемпионатининг кумуш медали соҳиби Қосимбек Исмоилов келади. Лекин ҳозир гапни икки марта жаҳон чемпионатининг бронза медали совриндори, икки бор Осиё чемпиони, Европа очиқ чемпионати ва қатор халқаро турнирлар ғолиби Бобобек Казаковдан бошламоқчимиз. Зотан, шогирднинг ютуқлари ҳақида илиқ сўз айтиш, устозга унинг ўзини мақтагандан кўпроқ ёқади, кўнглини кўтаради, қилаётган ишим бесамар кетмаяпти экан, деган ёруғ туйғуларни уйғотади.

Яна бир томони, Бобобекнинг ўзи ҳам ҳозир мамлакатимиздаги соғлом ёшларнинг масканига айланиб бораётган юзлаб клубларнинг бирида К.Ураимов, А.Шодиевлар билан бирга мураббийлик қилмоқда. Халқаро тоифадаги спорт устаси Б.Казаков устозлик борасида ҳали унча катта тажрибага эга бўлмаса-да, қисқа вақт ичида Шукур Абдукаримов, Убайдулло Обидов, Ўзоза Тўхтаҳўжаева, Линора Содикова ва Баҳром Йўлдошев сингари республика чемпионларини тарбиялаб чиқаришга улгурди.

Жаннатмисол Ўзбекистоннинг пойтахтидан бошланган спорт сайёҳатимизни Сирдарё ва Жиззах вилояти бўйлаб давом эттиришга таклиф этамиз. Бу вилоятларда ҳам тазквондонинг ривожига ҳисса қўшаётган камтарин инсонлар, дўстона беллашув майдонида ҳеч кимдан кам эмаслигини кўрсатишга чоғланган спортчи ёшлар истиқомат қилади.

Кўпинча шундай бўлади: спорт журналистлари бутун вужудини ҳаяжон чулғанган чемпиондан интервью олаётганида улар-

нинг деярли ҳаммаси беихтиёр «Шу натижаларга эришишимга яқиндан ёрдам берган устозимга раҳмат», деганини ўзи сезмай қолади. Чунки бу чин кўнгилдан, юракнинг туб-тубидан сизиб чиқаётган дил изҳори.

Сирдарё вилоятидаги тазквондочиларнинг етакчиси, IV ДАН қора белбоғ соҳиби Мурод Умаров ва Рустам Тўйчиев ҳам ана шундай самимий раҳмат эшитган устозлардан саналади. Бу миннатдорлик жаҳон чемпиони Владислав Нам, бронза медали соvrиндори Рустам Ҳамроев, халқаро турнирлар ғолиби Фурқат Жўрабоев тилидан янтраганини кўпчилик яхши эслайди.

Жиззахда жуссаси кичиккина бир ўғлон бор. Костюм-шим кийиб юрганида уни ҳеч ким тазквондочига ўхшатмайди. Жуда камтар, оғир-босиқ ва мулойим йигит. Бироқ Отабек Зиёев кимно кийиб майдонга чиққанда бундай таъриф берсангиз ўнғайсизланиб қоласиз. Чунки унинг нафақат ўзи, балки кўл остида шуғулланадиган укалари ҳам чемпион бўлишга улгурган. Шу боис, «Гап суратда эмас, сийратда» деган ҳикматнинг нечоғли мазмун касб этишига яна бир карра ишонч ҳосил қиласиз.

Жиззах вилоятида туғилиб ўсган Зоҳид Умрзоқов, Фаррух Аҳмедов, Жамшид Шукуров, Гулчеҳра Тўраева, Маҳлиё Расулова, Шаҳноза Сидиёрова ва бошқаларнинг мамлакат чемпиони деган унвонга сазовор бўлишида «жуссаси кичик» Отабекнинг КАТТА ҳиссаси бор.

Ўзбекистондаги тазквондо клубларининг фаолияти бўйлаб уюштираётган ғойибона сафаримизнинг навбатдаги бекатлари Самарқанд ва Бухорода бўлади.

Баҳодир Латипов ҳамда Феликс Каспаров айнан Самарқанд вилоятида фаолият кўрсатаётган клублардан етишиб чиққан чемпионлар саналади. Уларга Х.Юсупов ва А.Муллаев устозлик қилган.

Кўплаб спорт турлари орасида тазквондога бўлган қизиқиш Самарқанд вилояти ёшлари ўртасида жуда баланд. Ҳозир уларнинг сони ўн мингдан ошган. Б.Аббосов ва Э.Умеров сингари истеъдодли мураббийларнинг сафи ҳам йилдан-йилга кенгайиб бормоқда.

Мураббийлик иши жуда мураккаб ва масъулиятли. Мураккаблиги шундаки, сиз муайян спорт турининг сир-асрорини яхши билишингиздан ташқари, ташкилотчилик қобилиятига ҳам эга бўлишингиз керак. Масъулияти юқорилигининг боиси эса болалар тарбияси билан шуғулланишнинг ўзига хос жавобгарлиги

бор. Бошқача айтганда, кўлингизда шуғулланган ўғил-қизнинг эртанги ҳаётдаги яхшилигининг ҳам, камчилигининг сабаби сизнинг иқтидорингиз ва фидойилигингизга келиб тақалади.

Ўзининг кўп қиррали фаолияти билан Бухоро вилояти тазквондо федерациясига етакчилик қилиб келаётган Убай Мукаррамов ва Комил Шукуровни мураббийликнинг юқоридаги хусусият ва қатъий мезонларини жам қилган жонкуяр инсонлар десак адашмаймиз. Бугун Бухорода профессионал тазквондо клубларининг сони тобора ошиб бораётганида, Эркин Наврузов каби халқаро майдонларда ўз тантилигини кўрсата оладиган спортчиларнинг етишиб чиқишида ҳам уларнинг беминнат улуши бор.

Шунингдек, Бухоро вилоятининг шаҳар ва туманларида ишлаб турган, кундан-кунга кўпроқ ёшларни чорлаётган клубларда беш карра Ўзбекистон чемпиони Лайло Шарипова, жаҳон чемпионатининг кумуш медали совриндори Ирода Раҳимова, чапдаст ва жасур спортчи Феруз Ибрагимов ва бошқалар ҳам машғулотларда қатнашишида, ўз тажрибаларини ўсиб келаётган янги талантларга ўргатишади.

Сайёҳатимизни ҳозирча шу ерда тўхтатсак, деган ниятдамиз. Зеро, ўн икки вилоят ва Қорақалпоғистон Республикасини ўзига бирлаштирган Ватанимиз Европанинг кичик бир давлати эмаски, икки соатда бу чегарасидан у чегарасига етсангиз. Бундан ташқари, кўлингиздаги рисола тазквондочилар ҳақида ёзилаётган сўнги китоб эмас. Шунинг учун ҳам Сурхондарё, Қашқадарё, Навоий, Хоразм вилоятлари ва Қорақалпоғистон Республикасидаги тазквондонинг ривожига ҳамда у ерлардаги жонкуяр инсонлар хусусидаги маълумотларни навбатдаги китобларга керакли «озуқа» сифатида захирада сақлаб қоламиз.

Аммо қуйидаги фамилияларни эслаб қолсангиз ютқазмайсиз: З.Алиқулов, К.Рўзиев, М.Худойқулов, А.Мажидов. Зеро, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракатининг Қарши шаҳар бўлими кўмагида қатор чемпионларни етиштириб чиқарган ана шу инсонлар навбатдаги ҳикоямизнинг қаҳрамони бўлиши эҳтимол.

Мураббийга ўн беш маслаҳат

Биринчидан, ҳар бир гуруҳда шуғулланувчилар орасидан профессионал спортчи бўлиш эҳтимоли бор иқтидорли ёшларни танлаб олиш керак.

Иккинчидан, танлаб олинган болалар билан алоҳида режа асосида ишлаш лозим.

Учинчидан, машқ қилаётган шогирднинг аввалбошдан техник ҳаракатларни тўғри бажаришига эътибор қаратиш зарур.

Тўртинчидан, усул ва ҳаракатларни бажариш тезлигини кун сайин секин-аста ошириб бориш даркор.

Бешинчидан, оёқ билан рақибнинг қўлига бериладиган зарбаларнинг жуда аниқ чиқиши учун бу машқни кўпроқ такрорлаш керак. Чунки айти шундай зарбалар ғалаба қозонишнинг муҳим жиҳати саналади.

Олтинчидан, спортчининг танаси эгилувчан бўлишини таъминлайдиган машқларни ҳам кўп қайтариш фақат фойда келтиради.

Еттинчидан, ҳар бир спорт турида бўлгани каби тазквондода ҳам асабни мустаҳкамлаш ва беллашувга руҳий тайёргарлик кўриш жуда муҳим аҳамият касб этади.

Саккизинчидан, спортчининг ички дунёсига қўл солиш, яъни унинг Ватанга муҳаббат, атрофидагиларга самимий муносабат ва татамида рақибини ҳурмат қилиш туйғуларини тарбиялаш ҳам музаффарликнинг гарови ҳисобланади.

Тўққизинчидан, кундалик машғулотларга пухта ўйланган ўзгаришлар киритиб бориш яхши самара беради. Бунда кўпроқ спарринг усуллари ва бошқа спорт ўйинларидан фойдаланиш мумкин.

Ўнинчидан, ҳар бир машғулот вақти 2 соатдан ошиб кетмаслиги зарур. Ҳафтада фақат бир кун 3 соатлик машғулот ўтказишга рухсат этилади. Шунда ҳам қўл ва оёқни кучайтиришга қаратилган машқлар 15 дақиқадан ошмаганлиги маъқул.

Ўн биринчидан, профессионал спортчи бўлишни истаган киши кўзгуга қараб машқ қилса, бу жараён беллашув майдонида ўз рақибини доғда қолдириш учун асқотиши амалда исботланган.

Ўн иккинчидан, усул ва ҳаракатларни тошойнага қараб чиройли бажаришни ўргангандан кейин уни шартли рақиб бўлган «спортча қоп»ларда яна қайтариш лозим.

Ўн учинчидан, тазквондода қўл зарбаси муҳим аҳамиятга эга эканини ҳисобга олиб, ердан тортилиш (отжимание) машқини кўпроқ (ҳар куни 100-150 тагача) бажариш даркор.

Ўн тўртинчидан, ҳамма спорт турларида бўлганидай югуришга кўпроқ эътибор бериш (кунига 3 километрдан ошмаслиги керак) албатта ўз самарасини беради.

Ўн бешинчидан, қайси соҳада бўлмасин профессионал спортчи тайёрлашнинг яна бир муҳим шарт — тўғри овқатланиш ҳақида алоҳида тўхталмасак бўлмайди. Машғулот тугаши билан тезда овқатланиш ёки муздек нарсаларни истеъмол қилиш спортчининг саломатлигига путур етказди.

Тажибадан келиб чиқиб, бўлажак спортчиларга қуйидагича овқатланиш тартибини тавсия қилиш мумкин. Аввало, сабзавот маҳсулотларидан тайёрланган салатлар, сузма. Кейин оқсил моддалари ва витаминларга бой гўштли таомлар. Ундан сўнг эса турли мевалардан тайёрланган шарбатлар. Гўштли таом деганимизнинг боиси шундаки, спортчи ҳар куни камида 200 грамм гўшт истеъмол қилиши даркор. Бу овқатлар куч-қувват беришига шубҳа йўқ.

Яна бир эътиборли жиҳат — у ҳам бўлса ҳар бир машғулотдан сўнг спортчига 2-3 дақиқа сокинлик лозим. Бу жараён руҳий медитация дейлади. Медитация давомида спортчи ўз ютуқ ва камчиликларини кўз олдида тасаввур қилиши керак.

Эътироф ёхуд «катта устоз» ҳақида

Юртимизнинг шундай вакиллари борки, улар бетакрор қобилияти ва маҳорати, жаҳон миқёсидаги ғалабалари билан ўз ҳалқининг салоҳияти, куч-қудратини етти иқлимга намоеън этади. Бундай ўғил-қизлар элнинг орият дея аталмиш энг оғир юкини ўз елкасида мардона кўтариб юради. Бу гап, айниқса, спорт соҳасига тегишлидир.

Бугун вояга етаётган ёшларимиз ўртасида каратэ, тазквондо, халкидо, жет-кунедо, кемпо, шотокан, у-шу, турон, кикбоксинг, муайтай каби шарқона яккакурашлар турларига қизиқиш катталиги ҳеч кимга сир эмас.

Бу спорт турларини дунёнинг 103 та мамлакати томонидан тан олинган Бугунжаҳон жанговар санъатлар уюшмаси бошқаради. Бош қароргоҳи Германияда жойлашган мазкур ташкилот юқорида тилга олинган спорт турларини ривожлантириш ва оммалаштириш билан шуғулланади, ўтказиладиган мусобақаларни мувофиқлаштиради. Бу ерда ташкил қилинадиган семинар-тренингларда Жеки Чан, Чак Норрис сингари жанговар санъатларнинг ёрқин намояндалари ҳам фаол иштирок этади.

Аҳамиятли томони шундаки, ана шундай нуфузга эга ташкилот **Марказий Осиё минтақасидан фақат бир кишини «Катта устоз», яъни жанговар санъатларнинг бир неча турини мукаммал эгаллаган, мазкур спорт турлари бўйича етишиб чиқяётган ёшларни имтиҳон қилиш ва уларга тегишли унвонлар бериш ҳуқуқига эга етук мутахассис сифатида эътироф этди.** Бу — Ўзбекистон Таэквондо миллий ассоциацияси президенти, Республикада хизмат кўрсатган спорт устози, **VI-DAN** қора белбоғ соҳиби, халқаро тоифадаги ҳакам **Пўлат Усмоновдир.**

Бизнинг маълумот: Тошкент виждотининг Тўйтепа шаҳрида туғилган **Пўлат болалигидан шарқона яккакураш усуллари билан қизиқиб, тинимсиз машғулотлар орқали маҳоратини ошириб, ўзини тоблаб борди.** Дастлаб каратэ (1978-83), кейинчалик жет-кунедо (1983-89) билан мунтазам шуғулланиб, устозларидан ушбу спорт турларининг сир-асрорларини қунт билан ўрганди.

1989 йилда таэквондо оламида кўзга кўринган мутахассис **Кан Пен Му** Тошкентга келиб кичик бир гуруҳдан иборат тўғарак очди. **Пўлат ҳам ҳар куни эрталаб ва кечқурун Тўйтепадан ана шу машғулотларга етиб келарди.** Мазкур машғулотларда қатнашганларнинг беш нафари, жумладан, **Пўлат Усмонов ҳам мамлакатимизда биринчи бўлиб қора белбоғ соҳиби бўлди.**

Эришган ютуқлари, етиштирган шогирдларининг муносиб ғалабалари учун **П.Усмонов 2000 йилда мамлакатимизнинг «Энг яхши спорт мураббийи»** деб тан олинди, «Замин юлдузлари» мукофотига сазовор бўлди. Айнан шу йили унга Президентимиз фармони билан «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спорт устози» унвони берилди.

Ҳа, **Пўлатни бугун спорт олами тан олиб турибди.** Лекин у бундай эътирофга эришиб, халқимиз эъзозига лойиқ бўлиш учун кўп машаққатларни енгиб ўтди.

П.Усмоновнинг Таэквондо миллий ассоциацияси президенти сифатида амалга ошираётган ишлари ҳам диққатга сазовор. Бу саъй-ҳаракатларнинг барчаси Ўзбекистонда мазкур спорт турини ривожлантириш, ўтказиладиган ҳар бир машғулотни ёшларнинг тарбияси билан уйғун ҳолда олиб бориш, уларни Ватанга садоқатли, мард ва фидойи инсонлар қилиб вояга етказишга қаратилгандир. Шунинг учун ҳам ассоциация фаолиятида спортчи-

ларда ватанпарварлик туйғуларини тарбиялаш йўналиши асосий мезон қилиб белгиланган.

Хулоса ўрнида таъкидлаш жоизки, «Катта устоз» билан гурунгимиздан аён бўлишича, юртимиз тазквондочилари бундан кейин каскадёрлик бобида ҳам фаолият кўрсатиши мумкин. Бутунжаҳон жанговар санъатлар уюшмаси ана шундай ҳуқуқ берувчи лицензияни ҳам Марказий Осиёда фақат бизнинг қаҳрамонимизга тақдим қилган.

БИЗНИНГ ЧЕМПИОНЛАР

Ким Алевтина — Жаҳон чемпиони (1997 йил Санкт-Петербург, 1999 йил кумуш совриндори, 2003 йил кумуш совриндори).

Ногай Монсей — Жаҳон чемпиони (1996 йил Чехия,) бронза совриндори (1997 йил Санкт-Петербург), бронза совриндори (1999 йил Аргентина), Осиё чемпиони (2002 йил Остона).

Эргашев Акмал — Осиё чемпиони (2002 йил Остона), Жаҳон чемпиони (2003 йил Греция).

Кан Евгений — Кумуш медал совриндори (1995 йил Польша), Халқаро турнир чемпиони (1996 йил Ирландия, Дублин), Жаҳон чемпионати кумуш совриндори (1997 йил Санкт-Петербург).

Сагитова Луиза — Жаҳон чемпионати кумуш медал совриндори (1995 йил Польша), Жаҳон чемпионати кумуш медал совриндори (1997 йил Санкт-Петербург), Жаҳон чемпионати бронза совриндори (1999 йил Аргентина).

Хегай Инна — Жаҳон чемпионати кумуш совриндори (1994 йил Малайзия), Жаҳон чемпионати кумуш совриндори (1997 йил Санкт-Петербург), Жаҳон чемпионати кумуш медал совриндори (2001 йил Италия), Осиё чемпиони (2002 йил Остона).

Султонгариева Феруза — Жаҳон чемпиони кумуш медал совриндори (1997 йил Санкт-Петербург), Халқаро турнир кумуш медал (1996 йил Дублин), Жаҳон чемпионати бронза совриндори (1996 йил Чехия).

Шухратжонова Шаҳноза — Жаҳон чемпионати кумуш медал (1996 йил Чехия), Жаҳон Чемпионати кумуш совриндори (2000 йил Корея), Жаҳон чемпионати кумуш медал (2001 йил Санкт-Петербург), Осиё чемпиони (2002 йил Остона):

Бектемирова Флюра — Жаҳон чемпионати кумуш медал (2000 йил Корея), Жаҳон чемпионати кумуш совриндори (2001 йил Италия), Осиё ва Очиқ Европа чемпиони (2000 йил Остона, Санкт-Петербург).

Умерова Наргиза — Осиё ва Очиқ Европа чемпиони (2002 йил Остона, Санкт-Петербург), Жаҳон чемпионати кумуш медал (2002 йил Корея) 2001 йил Осиё чемпиони ва Очиқ Европа чемпионати ғолиби.

Соппова Дилфуза — Жаҳон чемпионати кумуш медал совриндори (2000 йил Корея), Халқаро турнир ғолиби (2001 йил Дублин).

Юнусова Нигора — Жаҳон чемпионати кумуш медал совриндори (2000 йил Корея), Халқаро турнир ғолиби (2001 йил).

Ким Ира — Жаҳон чемпионати кумуш медал совриндори (2000 йил Корея), Халқаро турнир ғолиби (2001 йил Дублин).

Ҳайдаров Озод — Жаҳон чемпионати бронза медал совриндори (1999 йил Аргентина).

Арзиматова Дилноза — Очиқ Европа чемпиони ғолиби (2002 йил Лондон), Осиё чемпиони (2002 йил Остона).

Қабуллова Диана — Осиё чемпиони (2002 йил Остона) ва Халқаро турнир ғолиби.

Давирова Шаҳло — Осиё чемпиони (2002 йил Остона).

Аҳмедова Луиза — Осиё чемпиони (2002 йил Остона) ва Халқаро турнир ғолиби.

Содиқов Сардор — Халқаро турнир ғолиби.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ УМИД НИҲОЛЛАРИ

«Ўқувчи ёшларни чиниқтириб, иродасини тоблайдиган бу кескин спорт мусобақалари униб-ўсиб келаётган сиз, ёш авлодимизни Ватанни ҳимоя қилишга, уни улуклаш, қудратига-қудрат қўшишга, халқаро майдонларда унинг обрў ва нуфузини янада юксалтиришга қодир бўлган инсонлар этиб тарбиялашга хизмат қилиши шубҳасиз».

Давлатимиз раҳбари Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси мактаб ўқувчиларининг «Умид ниҳоллари» спорт ўйинлари иштирокчиларига йўллаган табригидан ана шундай салмоқли, айна пайтда самимий фикрлар, ният ва тилаклар ўрин олган. Бу дилномасининг ҳар сатрида қуёшли юртнинг ёшлари эртага қуёшдек порлаши учун кўрсатилаётган беқиёс ғамхўрлик, фарзандлар камолини кўриш истаги сезилиб туради.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг таркибий қисми бўлган уч босқичли спорт тизимининг ёшларимиз ўртасида кучли оммавий ҳаракатга айлангани нафақат устоз-мураббийлар, балки барча ота-оналарни ҳам мамнун қилмоқда. Чунки ҳар қайси халқ ва миллат ўз фарзандларининг ҳар томонлама етук, соғлом ўсишини орзу қилади. Шу маънода, қадим Хоразм воҳасида ғолиблик учун ҳалол, мардона курашган, мақсадга етишишда ўз қатъияти, чидам ва бардошини намойиш қилган ёшларни тараққиёт чўққиларини навбатма-навбат эгаллаш йўлида дадил одимлаётган Ўзбекистоннинг чинакам умид ниҳоллари, десак ҳеч қандай муболаға бўлмайди.

«Умид ниҳоллари — 2003» мусобақаларининг биринчи босқичи 9690 та умумий ўрта таълим мактабларининг 5,4 миллиондан ортиқ ўқувчиларини қамраб олди. Шаҳар ва вилоят саралаш босқичи натижалари бўйича ғолиб бўлган 2114 нафар ўқувчи эса финал беллашувларида иштирок этди.

Фарғонадаги мусобақалардан фарқли ўлароқ, бу галги ўйинлар дастуридан қизларимизнинг ҳар томонлама соғлом вояга

етишида муҳим аҳамият касб этувчи бадий гимнастика ҳам ўрин олди. Зеро, соғлом онадан соғлом фарзанд туғилади. Баркамол авлод эса юртнинг корига ярайди, оғирини енгил қилади, Ватан обрўсини юксалтириш, шуҳратини ошириш учун курашади.

Мусобақалар даврида уюштирилаётган маданий тадбирлар, қадимий обидалар билан танишув ёшлар дунёқарашига нақадар ижобий таъсир кўрсатаётганини уларнинг иштиёқ-ла чақнаётган нигоҳларидан, ўзаро муносабатларидан ҳам англаш мумкин. Қатнашчиларнинг кўпчилиги гўзаллик нимада, деган саволга айнан мана шу тадбирлардан сўнг тугал жавоб топаётгани ҳам ҳеч кимга сир эмас.

Албатта, шижоатли, интилувчан, ташаббускор бўлиб вояга етган навқирон авлод эртага халқ хўжалигининг турли соҳаларини ҳар томонлама чиниққан, билимдон ва малакали мутахассис сифатида тўлдиради. Бундан халқимиз, элу юртимиз манфаат кўради.

Қиёс ва ғурур

Жанубий Корея ва Японияда футбол бўйича жаҳон чемпионати бошланиши арафасидаги кунлар эсингиздами? Телевизорни қайси каналга тўғриласангиз ҳам бўлажак ўйинлар мана шундай муҳташам стадионларда ўтказилади, дея ёпиқ спорт мажмуалари бот-бот кўрсатиларди. Ростки, ўшанда кўпчилик қаторида мен ҳам ширин орзулар оғушида ажиб ҳавас билан ойнаи жаҳонга тикилиб ўтирардим. Айниқса, вертолёт ёрдамида юқоридан тасвирга туширилган лавҳалар стадионларнинг гўзаллигини, модомики, менинг ҳаяжонимни янада оширарди.

Тақдир тақозосини қарангки, жаҳон чемпионати ниҳоялангандан кейин бир ой ўтмасдан Жанубий Кореяда хизмат сафарига бўлдим. Қизиқарли футбол ўйинлари ўтказилган, қарийб бир йил давомида реклама қилинган стадионларнинг бир нечасини ўз кўзим билан бориб кўрдим. Бунёд этилган мажмуаларга разм солиб турарканман, бизда ҳам шундай гўзал ва қулай спорт қосоналари қурилармикин, деган фикр хаёлимни банд қилганди.

Орадан бир йилча ҳам ўтгани йўқ. Аммо юқоридаги орзунинг рўёби кўз олдимда мана-ман, деб гавдаланиб турибди. Ушал ажиб ҳавасдан асар ҳам қолмади. Энди бошқалар бизга ҳавас қилишяпти.

Бугун зилол сувга тўлиб оқаётган, бир неча йил қурғоқчиликдан қийналган маҳаллий аҳолига ризқ-насиба улашаётган Амударё бўйида қад ростлаган «Хоразм» ёпиқ спорт мажмуаси ҳар қандай кишининг эътиборини тортади. Унинг жиҳозланиши, қулайлиги жаҳон андозаларига тўлиқ жавоб беради. Бу ердаги энгил атлетика бўйича баҳслар ўтказиладиган йўлакчаларнинг ўзи ҳақида алоҳида мақола ёзиш, кўрсатувлар тайёрлаш мумкин.

Қўли гул уста ва қурувчиларнинг фидокорона меҳнати эвазига қисқа муддат ичида бунёд этилган стадион шунчалар чиройлики, бундай жозибанинг бутун борлигидан бошқалар ҳам баҳраманд бўлсин, дея Ўзбекистон телевидениесининг оператор ва режиссёрлари уни вертолёт ёрдамида юқоридан тасвирга туширишди, мухлисларга намойиш этишди. Ҳали яна кўп кўрсатилади. Ана энди Жанубий Корея ва Япония билан қиёслаб, солиштириб истаганча гурурлансангиз арзийди. Биз ҳеч кимдан кам эмаслигимизга, ҳеч кимдан кам бўлмаслигимизга шукрона қилсангиз ярашади.

Мўъжиза

Республика мактаб ўқувчиларининг «Умид ниҳоллари» спорт ўйинлари Хоразмда ўтказилиши туфайли вилоятда биргина стадион қурилибди, деганлар қаттиқ янглишади. Бунёдкорлик ва ободонлаштириш самараси нафақат Урганч шаҳрида, балки ҳар бир туман ва қишлоқда бўй кўрсатиб турибди. Энг муҳими, бундан шу ишларни ўз қўли билан амалга оширган маҳаллий аҳолининг димоғи чоғ, кайфияти баланд. Айниқса, Урганч Олимпия захиралари коллежи ёнидан ўтадиган киши бир зўм тўхташи, унинг муҳташамлигига гурур билан тикилиши табиий.

Келинг, бу кошонанинг қанчалик қулайлиги, нақадар зўрлиги ҳақидаги бадний бўёқ ва таърифлардан озроқ чекиниб, таниқли мутахассис Роман Исаевич Ицковнинг ушбу коллеж хусусидаги фикрларига қулоқ тутаёлик.

— Мен Атланта ва Сидней олимпиадаларида бевосита иштирок этганман. Шунинг учун ҳам ҳозир кўп ишлатилаётган жаҳон андозаларига тенг, деган иборанинг мазмун-моҳиятини жуда яхши тушунаман. Урганч Олимпия захирлари коллежининг спорт инвентарлари Сиднея олимпиадасида фойдаланилган жиҳозларнинг сифати ва қулайлиги билан бир хил. Коллеж ҳудуди ва спорт залларининг кенглигига, ҳар қадамда меъморчиликнинг

шарқона усуллари сезилиб турганига ҳатто ўша австралияликлар ҳам ҳавас қилишига шубҳа йўқ.

Роман Исаевич таърифини келтираётган жой бир йил аввал шўри оқариб турган очиқ майдон эди. Ҳозир-чи? Мўъжизага менг-заш мумкин бўлган кошонани кўриб кўзингиз қувнайди. Минг марта эшитгандан бир марта кўрган афзал, дейишади. Йўлингиз тушса, келажаги буюк Ўзбекистоннинг умид ниҳоллари бир ҳафта меҳр оғушида яшаган Хоразм воҳасида бирпас тўхтасангиз ҳеч ҳам афсусланмайсиз.

Акбар чопоғон ва Умидбек

Акбар Аббосхонов Бағдод туманидаги I-сон иқтидорли болалар лицейида тарих фанидан сабоқ беради. Вали Султонов эса Хоразм вилояти футбол бўйича ўқувчилар терма жамоаси бош мураббийи. «Умид ниҳоллари — 2003» мусобақалари ўтаётган кунлари улар ҳақида кўп самимий тилаклар айтилди.

Акбар Аббосхонов уч йил олдин оғир хасталикка чалинган, тиббиёт ходимлари унга кўпроқ пиёда юриш, югуришни тавсия қилишган.

— Ҳозир соппа-соғман, — дейди Акбар. — Югуриш туфайли касалликдан қутулганим учун мана шу мусобақаларнинг ҳар бирига югуриб келишни ният қилганман. Фарғонадан Хоразмга етгунча 1500 километр йўл босдим. Эндиги сафарим Андижонга бўлади. «Баркамол авлод» спорт ўйинларининг тантанали очилишига етиб боришни мўлжаллаганман.

Мусобақалар ўтаётган кунлари иккинчи қаҳрамонимизнинг бир оёғи футбол майдонида, бошқаси туғруқхонада бўлди. Шунинг учун ҳам уч нафар қизнинг отаси В. Султонов ўғил кўрибди, деган хабар жуда тез тарқалиб кетди. Бу орада Валининг шогирдлари устоз учун ажойиб совға — футбол бўйича беллашувларнинг олтин медалини туҳфа этишди. Шунинг учун ҳам Султоновлар оиласидаги жажжи ўғилчага Умидбек дея исм қўйишди.

Халқимиз орасида «кичик олимпиада» номини олган мазкур спорт ўйинлари ўтаётган кунларда юртнинг яна бир Умиди, яна бир Ниҳоли дунёга келди. Бу ниҳоллар бир кун албатта азим чинорга айланажак.

2003 йил, май
Хоразм

Талабалар универсиадаси

НАМАНГАНДАН САМАРҚАНДГАЧА

Ер юзининг сўйқали деб ном олган қадимий ва ҳамيشа навқирон Самарқандда Ўзбекистон талаба ёшларининг учинчи универсиадаси ниҳоясига етди.

Бирор анжуманда қатнашаётган ва уни ёритаётган оммавий ахборот воситаси ходимининг фаолияти нақадар самарали кечиши ижодкорнинг мазкур жараёни қай даражада синчковлик билан кузата олиши, бир қарашда оддий кўринган камчилик ва ютуқларнинг эртанги сабаб-оқибатлари ҳақида жамоатчиликни мулоҳаза юритишига ундовчи хулосалар чиқара билишига кўп томонлама боғлиқ.

Тўрт йил мобайнида ён дафтарчадан урин олган ва бугун сизнинг эътиборингизга ҳавола этилаётган таққос ҳамда таҳлилларимизни ана шундай кузатувларнинг маҳсули, деб қабул қиласиз.

Энг аввало, шунга таъкидлаш жоизки, ана шу вақт мобайнида ёшларни оммавий спортга жалб этишнинг уч босқичли узлуксиз тизими мусобақаларининг савияси тобора ортиб бормоқда. Бу нарса нафақат спорт ўйинлари иштирокчиларининг сон-миқдор жиҳатдан кўпайганида, балки сифат кўрсаткичларининг яшиланиб бораётгани мисолида ҳам яққол кўзга ташланмоқда.

Илк бор Наманганда ўтказилган «Универсиада — 2000» мусобақаларининг финал босқичида спортнинг 9 тури бўйича 1712 нафар талаба иштирок этган бўлса, Бухорода бўлиб ўтган беллашувларда спорт турлари 12 тага етди. Жаҳон андозалари даражасида бунёд этилган ва қайта таъмирланган замонавий спорт мажмуаларида 2320 нафар талаба ғалаба иштиёқида майдонга чиқди. «Универсиада — 2004» спорт ўйинларида эса Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва барча вилоятлардан 3258 нафар талаба спортнинг 14 тури бўйича ўзаро баҳс олиб борди.

Дастлабки универсиадада Тошкент шаҳрида тайёргарлик курган талаба-спортчилар вилоятлардан келган тенгдошларини катта устунлик билан мағлубиятга учратган бўлсалар, Самарқандда ўтган беллашувларда бундай ҳолат деярли сезилмади. Бу эса умумий ўрта, ўрта махсус, олий таълим муассасалари ўқувчи ва талаба ёшларини қамраб олувчи узлуксиз спорт тизимининг барча вилоятларда изчил жорий этилгани ўз самарасини бера бошлаганидан далолатдир.

Мазкур тизим ҳаётга жорий этила бошлагандан кейин жойлардаги маҳаллий талаба қизларнинг жисмоний тарбия ва спорт машғулотларига бўлган қизиқиши ортиб бораётганини ҳам айтиб ўтиш жоиз. Мисол учун, Бухорода ўтказилган мусобақаларда 983 нафар талаба-қиз иштирок этган бўлса, Самарқандда уларнинг сони 1100 нафардан ошди. «Универсиада — 2000» спорт ўйинларида волейбол бўйича Сирдарё вилоятидан қизлар жамоаси умуман қатнашмаган бўлса, Самарқандга ушбу вилоят вакиллари ўз маҳоратини намойиш эта олган жамоа билан ташриф буюрди.

Инсоннинг жисмоний жиҳатдан соғлом ва баркамол вояга етишида муҳим аҳамият касб этадиган, аммо маълум сабабларга кўра мамалакатимизда оммавий равишда ривожланмаган сузиш, енгил атлетика сингари спорт турларига бўлган қизиқиш мазкур мусобақалар таъсирида йилдан-йилга ортаётганини ижобий ўсиш сифатида келтириш мумкин. Масалан, Бухорода ўтказилган баҳсларда сузиш бўйича 86 нафар талаба иштирок этган бўлса, Самарақандда уларнинг сафи юздан зиёд бўлди. Енгил атлетика беллашувларида қатнашаётган спортчи-талабалар ҳам ўн нафарга кўпайди.

Алоҳида таъкидлаш лозимки, аввал ўтказилган универсиадаларда фақат яккакураш турлари кескин беллашувлар остида ўтган бўлса, эндиликда волейбол, баскетбол, қўл тўпи, футбол каби жамоавий ўйинлар савияси ва унда қатнашаётган талабаларнинг маҳорати тубдан ўзгарди. Мусобақаларда иштирок этаётган йигит-қизларнинг тактик-техник имкониятлари юқорилаётганини беллашувларни бошқараётган тажрибали ҳакамлар ҳам эътироф этишмоқда.

Ана шундай ижобий ўзгаришнинг сабабини, назаримда, бу йилги қатнашчиларнинг аксарияти олий таълим муассасаларига ўқишга киргунга қадар умумтаълим мактаблари, касб-ҳунар коллеж-

лари ва академик лицейларда маълум бир спорт тури билан мунтазам шуғуллана бошлагани, «Умид ниҳоллари», «Баркамол авлод» ўйинларида иштирок этганидан излаш ўринли бўлади.

Уч босқичли тизим мусобақалари баҳонасида жойларда янги қурилаётган ва қайта таъмирланаётган спорт иншоотларининг сифати, ўлчам-кўрсаткичлари замон талабларига мослаштирилмоқда. Бу эса, ўз навбатида, талабаларга юқори натижа кўрсатиш имконини бераётир. Мисол учун, Бухорода сузиш баҳслари кичик (25 метр) сув ҳавзасида ўтказилган бўлса, Самарқандда бунёд этилган янги бассейн жаҳон андозаларига мос равишда 50 метрни ташкил этади. Шунингдек, эндиликда енгил атлетика мусобақалари ҳам ҳар қандай нуфуздаги халқаро баҳсларни ўтказиш мумкин бўлган энг замонавий қопламалар билан жиҳозланган стадионларда ташкиллаштирилмоқда.

Мусобақаларни, айниқса, навқирон авлод вакиллари ўртасида ўтказиладиган баҳсларни адолатли бошқариш катта аҳамият касб этиши ҳеч кимга сир эмас. Ана шуни ҳисобга олиб ўтган давр мобайнида Ватанимизда мазкур ўйинларнинг барча босқичларини Олимпия қонун-қоидалари асосида баҳолаб боровчи малакали ҳакамлар мактаби яратилди.

Шу ўринда бу мусобақаларнинг яна бир ўзига хос тарбиявий аҳамияти ҳақида алоҳида тўхталиб ўтиш зарур, деб ўйлайман. 2000 йили Наманганда бўлиб ўтган финал баҳсларида спортчи-ёшлар вилоятига қараб алоҳида-алоҳида ётоқхоналарга жойлаштирилган бўлса, кейинги пайтда бу борада спорт турларига қараб тақсимлаш тамойили қўлланилмоқда. Бу эса мамлакатимизнинг турли минтақаларидан келган ёшларнинг яқин дўст туғинишига, алоқаларини кейинчилик ҳам давом эттиришларига, пировардида шу эл, шу юрт ихболи-истиқболи учун бир мушт бўлиб бирлашишга замин яратаяпти. Бошқача айтганда, ушбу спорт анжуманлари аҳиллик, дўстлик, биродарлик уруғини сочмоқда.

Яна бир жиҳати, спорт ўйинларининг тантанали очилиш ва ёпилиш маросимлари орқали ўсиб келаётган ёшларда юксак ватанпарварлик, фидойилик туйғуларини тарбияловчи, уларни битта Ватан, ягона халқ шиори остида бирлашишга даъват этувчи ғоявий-бадний йўналиш шакллантирилди.

Юз бераётган ҳар қандай жараён, воқеа ва янгилликларни жамоатчиликка ўз вақтида етказишда оммавий ахборот восита-

ларининг тутган ўрни бўлакча. Масалага ана шу нуқтаи назардан ёндашадиган бўлсак, уч босқичли спорт ўйинларини матбуот, радио ва телевиденида кенг ёритиб боровчи ихтисослашган журналистлар, шунингдек, уни халқаро Интернет тизими орқали бутун дунёга тарғиб этиш мақсадида ўзбек, рус ва инглиз тилларида веб-сайтлар яратувчи ижодий-техник гуруҳлар муваффақиятли иш олиб бораётганини, энг муҳими, мамлакатимизда ташкил этилаётган ёшларнинг ўзига хос спорт байрамига яқин ва узоқ хорижда қизиқиш тобора кучаётганини мамнуният билан таъкидлаш керак.

Бугунги кунда спорт ҳар қайси давлат ва мамлакатнинг кучқудратини, салоҳиятини намоёниш этадиган, халқни бирлаштирадиган, унинг руҳини кўтарадиган кучли ва таъсирчан омилга айланиб бораётгани ҳеч кимга сир эмас. Шу нуқтаи назардан қараганда, Ўзбекистон ёшларининг «Умид ниҳоллари», Баркамол авлод» ва «Универсиада» мусобақалари юртимизда спортни ривожлантириш ва оммалаштиришда давлатимиз раҳбариятининг узоқ ва давомли мақсадларидан бири эканлигини яна бир бор кўрсатиб турибди.

2004 йил, июн
Самарқанд

«Бизда ҳозир минглаб янги замонавий лицей ва коллежлар қурилган, уларда қанчадан-қанча болалар ўқимоқда. Ўзингиз ҳисобланг, ҳар бир коллежда ўртача 800 нафардан 1000 нафаргача йигит-қизлар таълим-тарбия олмақда. Улар замонавий билимларни, компьютер ва хорижий тилларни ўрганмоқда.

Шу кичик мисолнинг ўзидан келиб чиқиб, айтинг-чи, бу ёшлар ўрта асрларга хос тартибларга қайтишга, бу қизлар паранжи ёпинишга рози бўладими? Бугунги кунда ёшларимизнинг 60 фоизи Интернетдан фойдаланмоқда. Жамиятда конституция ўрнида шариат қоидаларига амал қилишини, судья ўрнига қози ўтиришини, суд мажлиси ва муҳокамасиз, жиноят қонунчилигисиз инсоннинг устидан кўр-кўрона ҳукм чиқарилишини бугунги кунда ким ҳам истайди?»

Ислом КАРИМОВ

ҚУТЛУҒ ҚАРВОН ҚЎНҒИРОҚЛАРИ

Унинг овозини сиз ҳам эшитяпсизми? Тобора баландроқ янграяпти, борган сари кучлироқ жаранглаяпти. Учта узвий бўғиндан иборат бу қарвон ўтган манзиллар — Наманган, Жиззах, Фарғона, Бухоро, Хоразм, Андижон, Самарқанд ва Тошкент вилоятидаги ободончилиг-у бунёдкорликдан кўз қувнайди. Ана шу воҳаларнинг ёшлик ва гўзаллик, спорт ва шижоат маскани сифатида қайта чирой очиши эртанги кунга бўлган ишончни янада мустаҳкамлади. Ватанимизнинг миллионлаб навқирон ўғил-қизларини миллий ғоя, битта байроқ остида жипслаштирган бу қутлуғ қарвон энди Қашқадарё ва азим пойтахт орқали Қорақалпоқ диёри томон отланди...

Умуммиллий узлуксиз спорт ҳаракати модели

Мамлакатимизда мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлаб ҳар томонлама соғлом ва баркамол авлодни тарбиялаш масаласига катта эътибор берилди. Бу эзгу мақсадни амалга ошириш учун жисмоний тарбияни оммалаштириш, айниқса, болалар спортини кенг ривожлантириш давлат сиёсати даражасига кўтарилди.

Эркин ва озод, ҳақ-ҳуқуқларини танийдиган, фақат ўз кучи ва имкониятларига ишониб яшайдиган, эл-юрт манфаати учун бугун борлиғи билан курашадиган инсонларни вояга етказишда жисмоний тарбия ва спорт ҳаракатининг аҳамияти беқиёс эканини ҳисобга олиб, бу борада ўзига хос яхлит тизимни шакллантириш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Бироқ ана шу долзарб вазифани бажариш учун, аввало, ўқувчи ва талаба ёшларни спорт машғулотларига таълим доирасида узлуксиз жалб қила оладиган, уларни соғломлик ва комиллик ҳолялари руҳида тарбиялайдиган оммавий ҳаракатни шакллантириш зарур эди.

Жаҳон тажрибасида барча таълим босқичларини ўзаро боғлайдиган спорт тизими ҳали йўқлиги учун мутлақо янги ҳаракатни шакллантириш ниятида тинимсиз изланишлар олиб борилди. Бунинг самараси ўлароқ, Халқ таълими вазирлиги, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати ҳамда бошқа тегишли спорт ташкилотлари ташаббуси билан ўқувчилар дастлаб турли машғулот ва мусобақаларга жалб қилинди. Лекин бу борадаги мақсад-муддаони реал ҳаракатга айлантиришнинг аниқ модели, тегишли механизмлари яратилмагани сабабли мазкур уринишлар кутилган натижани бермади.

Фақат Президент Ислам Каримов томонидан ишлаб чиқилган Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосидаги узлуксиз таълим модели ҳаётга жорий этилганидан кейин унга уйғун ҳолда умумтаълим мактаблари, академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчилари ҳамда олий ўқув юртлари талабаларининг «Умид ниҳоллари», «Баркамол авлод», «Универсиада» оммавий спорт мусобақаларини қамраб олган уч бўғинли ягона тизимга асос солинди. Ана шу яхлит тизим негизида умуммиллий узлуксиз спорт ҳаракати модели юзага келди.

Беш йилда саккизта анжуман

Мустаҳкам занжир янглиғ узвий боғланган уч босқичли узлуксиз спорт тизимининг ҳаётга жорий этила бошлаганига ҳам, мана, беш йил тўлди. Бу вақт ичида «Универсиада» ва «Баркамол авлод» мусобақалари уч мартадан, «Умид ниҳоллари» спорт ўйинлари эса икки бор ўтказилди.

Мен ана шу тадбирларнинг барчасида бевосита иштирок этдим. Таъбир жоиз бўлса, буюк келажагимизни кўзлаб йўлга чиққан бу қутлуғ қарвонни дастлабки қадамларидан бошлаб диққат билан кузатиб келяпман. Айни пайтда анжуманларнинг тантанали очилиш ва ёпилиш маросимларидан тортиб, талаба ҳамда ўқувчиларнинг қизғин, муросасиз беллашувларда қандай азму шижоат, қатъияту матонат кўрсатгани, ўзаро ҳурмат, мустаҳкам ирода билан кўпчиликнинг ҳавасини ўзига тортгани, Ўзбекистоннинг янги авлоди вакиллари сифатида юксак чўққиларни забт этгани, бир сўз билан айтганда, бу мусобақалар ёшларни тарбиялаш йўлидаги улкан ишларнинг узвий бир қисмига айланиб қолгани халқимизга яхши маълум.

Жамиятда соғлом турмуш тарзини тарғиб қилишга, ёшларимизнинг дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаслигига қаратилган мазкур анжуманларнинг савияси йилдан-йилга кўтарилиб, мусобақаларни халқаро андозалар даражасида ўтказишнинг ташкилий-техник жиҳатлари тобора такомиллашиб бораётгани, айниқса, эътиборга молик. Давлатимиз раҳбарининг таъбири билан айтганда, бу ўйинлар том маънодаги жисмоний, маънавий куч ва имкониятлар синови, ёшлик ва гўзаллик, спорт ва нафосат байрамига айлангани барчамизни қувонтиради.

Дунё мамлакатларида ўқувчи ва талаба ёшларнинг турли даражадаги спорт мусобақалари кўп ўтказилади. Аммо уларни жисмоний тарбия ва спортга оммавий жалб этишнинг аниқ мақсадга қаратилган уч босқичли бундай узлуксиз тизими жаҳоннинг ҳеч бир давлатида учрамайди. Бунга илк бор Ўзбекистонда асос солинди. Чунки ўз фарзандларининг баркамоллигига интилган жамиятгина шундай мусобақаларни ташкил қила олади, бу йўлда кучни ҳам, маблағни ҳам аямайди.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг узвийлик ва узлуксизлик тамойили асосида ишлаб чиқилган мазкур тизим бутун мамлакатимизда таҳсил кўраётган ёшларнинг барча қатламла-

рини тўла қамраб олди. Бундай имконият туфайли спорт илк бор мактабда ўқувчининг кундалик эҳтиёжига айланса, академик лицей ва касб-ҳунар коллежларида ёшларнинг доимий ҳамроҳи бўлиб қолади. Университет ва институтларда эса талабалар ушбу тизим орқали нуфузли халқаро майдонларга йўл олмоқда, юксак шохсупаларни забт этмоқда.

Тошкент вилоятининг шаҳар ва туманларида ниҳоясига етган «Баркамол авлод — 2005» спорт ўйинлари ҳам фикримизни яққол тасдиқлайди.

Қувончли ўсиш-ўзгаришлар

Агар Жиззах вилоятида уюштирилган биринчи «Баркамол авлод» спорт ўйинларининг финал беллашувларида 1828 нафар ўқувчи иштирок этган бўлса, жорий йилда Тошкент вилоятида ўтказилган мусобақаларда бу рақам 2170 нафарга етди. Шу давр мобайнида «Баркамол авлод» спорт ўйинларининг ўрта махсус касб-ҳунар таълими тизимида таҳсил олаётган ўғил-қизларни қамраб олиш доираси кенгайгани таҳсинга лойиқ. Агар биринчи бор ўтказилган ўйинларнинг қуйи босқичларида 370 мингдан ортиқ ёш спортчи иштирок этган бўлса, бу йилги мусобақаларнинг қуйи босқичларида 645 минг нафардан зиёд ўқувчи қатнашди.

Жиззах вилоятида старт олган ўйинларда ўқувчилар спортнинг 8 тури бўйича ўз маҳоратларини намойиш қилиш имконига эга бўлган эди. Тошкент вилоятида йигит-қизларнинг иродасини тоблайдиган, жисмоний ва маънавий салоҳиятини оширишга хизмат қиладиган спорт турлари яна 5 тага кўлайди. Эндиликда Олимпия захиралари коллежлари ўқувчилари ҳам мазкур беллашувларда иштирок этиш ҳуқуқига эга бўлгани яна бир янгиликдир. Чунки ҳозирги вақтда деярли барча вилоятларда, баъзи туман ва шаҳарларда ҳам ана шундай ўқув юртлари фаолият кўрсатмоқда.

Ўтган йиллар давомида мазкур ўйинларни ҳар томонлама хавфсиз, тинч ва осойишта ўтказиш, мусобақа иштирокчиларининг кўнгилли ва мароқли дам олиши учун тарбиявий аҳамиятга эга бўлган маърифий-маданий тадбирларни ташкиллаштиришнинг ихчам ва самарали тизими шакллантирилди.

«Баркамол авлод» спорт мусобақаларининг нуфузини янада ошириш, ўқувчилар орасида миллатлараро тотувлик муҳитини

яратиш, жисмоний тарбия соҳасидаги ютуқларни бадий тасвирлаш орқали спортга бўлган қизиқишни кучайтириш, қолаверса, ўсиб келаётган истеъдодларни қўллаб-қувваташ мақсадида ёш рассомлар асарларининг кўргазмасини ташкил этиш анъанага айланди. Унга Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридан келган ўқувчиларнинг тасвирий санъат асарларидан намуналар тақдим қилинади. Айтиш мумкинки, Чирчиқ шаҳрида бунёд этилган янги манежда бўлиб ўтган бу галги кўргазма ҳам тенгдошларининг бадий истеъдодидан баҳраманд бўлган ёшлар билан гавжум бўлди.

Ягона ва бетакрор

Кейинги йилларда шаклланган анъаналардан яна бири — «Баркамол авлод» спорт мусобақаларининг финал босқичи қайси вилоятда ташкил этилиши мўлжалланса, ўша ерда табиий равишда жаҳон стандарти талабларига тўлиқ жавоб берадиган ўнлаб муҳташам спорт иншоотлари қурилмоқда. Мисол учун, «уч босқичли узлуксиз тизим» деб аталмиш карвоннинг қадами Чирчиқда ҳам қутлуғ бўлди. Бу ердаги биргина Олимпия захиралари коллежининг ёшу қарини ҳайратга солаётган, мавжуд имкониятлари жиҳатдан Марказий Осиёда ягона бўлган муаззам спорт манежи, очиқ ва ёпиқ сузиш ҳавзалари, замонавий стадион ва ўқув биноларини кўрган киши бу ҳақиқатга чин дилдан ишонч ҳосил қилади.

Умумий сатҳи 5012 квадрат метрга тенг бўлган спорт манежида бир вақтнинг ўзида енгил ва оғир атлетика, минифутбол, қўл тўпи, баскетбол, волейбол, стол тенниси, бадий гимнастика, дзюдо, кураш каби 15 та спорт тури бўйича мусобақа ўтказиш мумкин. Унинг томошабинлар ўтирадиган қисми 2500 мухлисни сиғдира олади. Спорт шарҳловчилари учун мўлжалланган 16 та алоҳида хона, матбуот анжуманлари учун 55 ўринли зал, тиббиёт соҳаси ходимларининг ишини ташкил этишга мўлжалланган замонавий шарт-шароитларнинг мавжудлиги манежнинг жаҳон андозалари даражасида барпо этилганидан далолатдир.

Ушбу ноёб иншоотнинг нафақат мамлакатимиз, балки Марказий Осиёда ягона ва бетакрор деб аталаётгани бежиз эмас. Биринчидан, у миллий ва замонавий меъморлик усуллари уй-

ғунлаштирилган ўзига хос ечимга эга. Иккинчидан, мазкур манеж йилнинг ҳар қандай фаслида ҳароратни бир хилда сақлаб тура оладиган иситиш ва совутиш тизими билан жиҳозланган.

«WWW. Barkamol avlod. UZ»

Давлатимиз раҳбари, барча ахборот воситалари қатори Интернет ҳам ёшларимиз учун катта имкониятлар эшигини очишни таъкидлаб, «Интернет — бу катта бир дўкон. Дўконга борганда, одам хоҳлаган молини сотиб олади. Интернетни ҳам шундай бир бозор, яъни ахборот бозори, деб тушуниш керак», деган фикрни айтган эди.

Бинобарин, ўсиб келаётган авлодни шундай тарбиялашимиз керакки, улар Интернет бозорига кирганда фақат ўзи учун зарур нарсани олсин, Интернет сайтларидаги ахборотдан фойдаланиш маданиятини ўргансин. Бу информация, яъни таклиф этилаётган молнинг қайси бири менга маъқул ва фойдали, деган саволни ўзига бериб, мушоҳада юритадиган бўлсин.

Бу борада ишни тўғри ташкил этиш, Интернет тизимидан самарали ва оқилона фойдаланиш учун Юртбошимиз мазкур халқаро ахборот тармоғини миллий маълумотлар билан тўлдириш зарурлигини ҳам уқтирган эди.

Биз баъзан Ғарб маданияти тўхтовсиз кириб келаётгани ҳақида таассуф билан сўзлаймиз. Бу шундай кучли оқимки, унга қарши чиқишнинг фақат битта йўли бор. У ҳам бўлса, Интернетга ўзимизга керакли, миллий ғоямиз, миллий манфаатларимизга мос бўлган маълумотларни ўз вақтида киритишдан иборат.

Ана шу хулоса ва кўрсатмалардан келиб чиққан ҳолда, «Баркамол авлод» спорт ўйинлари маҳаллий газета-журналлар, радио-телевидениеда ёритилишидан ташқари, мусобақалар натижалари, қизғин беллашувлардан олинган фотолавлалар Интернетда очилган алоҳида сайтга кунма-кун киритиб борилганини алоҳида таъкидлаш зарур. Ўзбек, рус, инглиз тилларидаги «WWW. Barkamol avlod. UZ» деб номланган ушбу сайтга Австралия, АҚШ, Буюк Британия, Германия, Жанубий Корея, Миср, Исроил, Россия, Туркия, Франция, Чехия, Украина сингари 15 та хорижий давлатдан юзлаб мурожаатлар бўлди.

Андижон ёшларининг амалдаги жавоби

Одамлар борки, ўзининг бутун сазъ-ҳаракати, эзгу мақсади, олижаноб ишлари билан дунёдан ўтганларнинг руҳини шод этиб, номларини абадийликка дахлдор қилишни, кўпчиликка наф етказишни ўйлаб яшайди. Одамлар борки, қора нияти, ақл бовар қилмайдиган ғаламислиги билан бегуноҳ инсонларни ўлдириш билан шуғулланади. Лекин уларни одам деб аташ мумкинми ўзи?

Бу гапни улуғ донишманд эмас, оддий бир юртдошимиз — пойтахтимизнинг табаррук қадамжоларидан бири бўлмиш «Шаҳидлар хотираси» мажмуини зиёрат қилгани келган мўйсафид отахон айтди.

Топиб айтди. Рост сўзни, бор гапни кексаларга хос самимиёт ва вазминлик билан, шу билан бирга, дангал айтди.

Дарҳақиқат, ён-атрофимизга теран нигоҳ ташлайдиган бўлсак, кимдир ўтганларни хотирлаш ва ҳаёт бўлганларни қадрлаш, бутун мамлакатни бунёдкорлик ишлари билан обод қилиш, халқимизнинг дунёда эркин ва фаровон яшаши учун туну кун тинимсиз бош қотирмоқда, янги-янги ташаббуслар билан чиқмоқда. Айниқса, «Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта бахтли бўлсин», деган умуммиллий шиор асосида ёшларга барча соҳаларда шарт-шароитларни яратиш, таълимни ривожлантириш, тиббий хизмат сифатини яхшилаш, юртимиздаги барча ўқувчи ва талабаларни қамраб олган уч босқичли узлуксиз спорт тизими таркибидаги мусобақаларини юксак савияда ўтказишга катта эътибор бермоқда. Бир сўз билан айтганда, эл-юртимиз равнақи учун барча куч ва имкониятларни сафарбар этмоқда.

Айрим кимсалар эса қандайдир хом хаёллар гирдобида қолиб, четдан берилаётган ғаразли садақаларга қул бўлиб, ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимларини, мамлакат хавфсизлигини таъминлаётган ҳарбийларни ўлдириш, эмин-эркин меҳнат қилаётган, ўз келажагини ўз қўли билан қураётган халқнинг осойишталигини бузиш, бунёдкорлик мўъжизаларига, санъат қошоналарига ўт қўйиш, хуллас, ёвузлик ва вайронкорлик билан овора.

Одам ўйлаб ўйига етолмайди. Наҳот бу кимсалар ҳам шу юртнинг фарзанди бўлса? Ахир турли мудҳиш портлатиш мосламаларини ишлаб чиқишга етган ақлини улар кўпчиликка

фойдаси тегадиган ишларга сарфлаши мумкин эди-ку! Ёхуд би-
лаги кучга тўлган экан, уни ёт ғоялар тарғиботчиларининг сариқ
чақасига сотмасдан, спорт майдонларида она Ватан шаънини
ҳимоя қилиш, унинг номини бутун дунёга тараннум этишга бахш
қилса бўлмасмиди?

Ана шундай мияси заҳарланган кимсаларга Андижон ёшлар-
ри сўзда эмас, амалда муносиб жавоб қайтаришди. Вилоят ўрта
махсус таълими ўқувчиларининг «Баркамол авлод — 2005»
спорт ўйинларида шоҳсупанинг энг юқори поғонасидан жой оли-
ши бу ёшлар ўзи учун қандай йўлни танлаганининг намоиши,
соғлом турмуш тарзининг, эзгуликнинг ҳамиша ғолиб эканлиги-
нинг яна бир исботи бўлди. Муҳим жиҳати, улар икки йил олдин-
ги мавқеларини сақлаб қолиб, қандай шижоат, ирода ва мато-
натга эгаллигини барча-барчага кўрсатишди. Бундай ёшларни ҳеч
ким танлаган йўлидан қайтара олмайди, ҳеч бир куч енголмай-
ди, қарам қила олмайди.

* * *

Қутлуғ карвон қўнғироқлари. Унинг овозини сиз ҳам эшит-
япсизми? Тобора баландроқ янграётганини, борган сари кучли-
роқ жаранглаётгани чексиз уммонлар қўйнидаги австралиялик-
лар ҳам эшитишди. Сарбон ўз карвонини Наманган, Жиззах,
Фарғона, Бухоро, Хоразм, Андижон, Самарқанд ва Тошкент
вилоятларидан катта муваффақият билан олиб ўтганининг хуш
даракларидир бу. Ана шу воҳаларнинг ҳар қайсиси ёшлик ва
гўзаллик, спорт ва шижоат маскани сифатида қайта чирой очи-
ши эртанги кунга бўлган ишончни янада мустаҳкамлади. Вата-
нимизнинг миллионлаб навқирон авлодини миллий ғоя, битта
байроқ остида жипслаштирган бу қутлуғ карвон энди Қашқада-
рё ва азим пойтахт орқали Қорақалпоқ диёри томон отланди...

2005 йил, май-июн

Чирчиқ



*Кураш Халқаро Ассоциацияси президенти Комил Юсупов
Халқаро Олимпия қўмитаси президенти Жак Рогге*



Лозаннадаги учрашувдан лавҳа



*Халқаро Олимпия қўмитаси бош директори Урс Лакотга
эдалик совгалари топширилмоқда*



*Тазквондо миллий ассоциацияси президенти Пўлат Усмонов
шогирдлари ва ҳамкасблари давраида*



Устозимга ўхшагим келди



«Паҳлавон» спорт мажмуасидаги беллашув



«Меҳрибонлик уйи»нинг ёш тажвондочилари



«Биз доим биргамиз...»



Ўзбек таэквондосининг эртанги вакиллари



Таэквондонинг фалсафаси бор унда!



*Медалларим —
юртим шарафи*



Ўзбекинг дўстиси ҳаммага ярашади



Сиз ҳам таэквондочи булдингиз



Байроқ кўтариляпти! Мадҳия янграяпти!



*Осиё таэквондо федерацияси вице-президенти
Шомурод Шофайзиев билан учрашув*



Кўргазмалар чиқиши



Мукофотлар муборак!



Эътибор учун раҳмат!



Мусобақаларнинг очилиш маросими



Санъаткорлар меҳмонимиз



*Каратэчилар устози Нурхон Нафасовнинг таширифи
хурсандчиликдан бошланди*



*Кикбоксинг федерацияси президенти
Сардор Тошхўжаевнинг кутлови*

Жак РОГГЕ

«ЎЗБЕКИСТОН КУЧЛИ ДАВЛАТ, ЎЗБЕКИСТОН МАШЎУР МАМЛАКАТ»

Кураш халқаро ассоциацияси (КХА) президенти Комил Юсупов бошчилигидаги делегациянинг Халқаро олимпия қўмитаси (ХОҚ) бош қароргоҳи жойлашган Лозанна шаҳрига ташрифидан қўзланган муддао халқимизнинг асрий анъанаси, гўзал қадрияти, миллий спорти бўлмиш курашни Олимпия ўйинларига киригиш билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилиш эди.

Соатсозлик, банк хизмати, қишлоқ хўжалиги

Шу уч соҳадан олинадиган даромадга мамлакатда жойлашган кўплаб халқаро ташкилотлар ва туристларга хизмат кўрсатишдан тушадиган маблағлар қўшилса, Швейцариянинг давлат бюджетини ҳисоб-китоб қилиш мушкул эмаслиги ойдинлашади. Маҳаллий аҳоли мамлакатнинг қайси қисмида яшашига қараб турли тилда сўзлашади. Жумладан, табиатнинг мўъжизаси ила яратилган, иккинчи қирғоғи қўшни давлат ҳудудига туташадиган кўл бўйидаги Женева ва Лозанна шаҳарларида асосан француз тилидаги мулоқотларга дуч келасиз.

Кўлнинг суви чучук. Алп тоғлари этагини ювиб туриши бунинг боисидир эҳтимол. Европаликларнинг сеvimли масканига айланган мазкур сув ҳавзаси доимо чўмилиш учун келган одамлар билан гавжум. Халқаро олимпия қўмитаси ҳам ана шу кўл бўйидаги баҳаво ва сўлим гўшада жойлашган.

Дунёда халқаро ташкилотлар бисёр. Аммо уларнинг ичида барча мамлакатлар бирдек эътироф этадигани саноқли. XIX аср охирида француз жамоат арбоби Пьер де Кубертеннинг саъй-ҳаракатлари билан тузилган ХОҚ нуфузи ва салоҳияти жиҳатдан жаҳонда ўз ўрнига эга.

Тарихга мурожаат қиладиган бўлсак, замонавий Олимпия ҳаракатини тиклаш ва унга халқаро мақом бериш орзусида елиб-югур-

ган Пьер, биринчи галда, юнонларнинг бу борадаги муваффақиятсиз тажрибасини чуқур таҳлил қилганини кўрамиз. У ўз ниятини амалга ошириш учун кўплаб мамлакатларга сафар қилди, тарафдорлар тўплади, «Олимпия уйғониши» номли маърузасини тайёрлади.

1894 йилнинг 23 июнида Кубертеннинг ҳаммаслаклари Сорбонна университетига йиғилди. Айнан шу ерда, шу санада Пьер илгари сурган ғоялар 12 та давлатдан келган 72 нафар вакил томонидан маъқулланди. Таъсис мажлиси, шунингдек, Олимпия хартияси дея ном олган асосий тамойиллар, қоида ва низомларни ҳам тасдиқдан ўтказди.

Орадан юз йилдан кўп вақт ўтди. Шу давр мобайнида Олимпия ҳаракати тобора кенгайиб, нуфузи ортиб борди. Спортчилар учун Олимпия чўққисини забт этиш энг юксак шарафга айланган бўлса, миллий спортга эга бўлган халқлар уни тўрт йилда бир марта бўладиган беллашувлар дастурига киритиш ҳаракатига тушди.

Замонавий Олимпия ўйинларига асос солинганидан қарийб бир асрдан кейин мустақилликка эришган ўзбек халқининг ҳеч қайси ўйиндан кам бўлмаган, узоқ тарихга, бетакрор анъаналарга эга миллий спорт бор. Шунинг учун ҳам истиқлолнинг дастлабки йилларидаёқ Президент Ислон Каримовнинг ташаббуси ва бевосита раҳнамолигида курашни халқаро майдонга олиб чиқиш ҳаракати бошланди.

Қайта гуллаган дарахт

Оққан дарё оқмай қолмас, деганлари топиб айтилган гап. Мустақкам ўқ илдизга эга кураш дарахтининг бешта катта шохидан қисқа фурсатда 74 та шохчанинг ўсиб чиқиб, гуллай бошлагани бу нақлнинг амалдаги намоёнидир.

Энг муҳими, бу гулнинг ифори, жозибаси ер юзида спорт сиёсатини юритадиган ХОҚ раҳбарларининг ҳам эътиборини тортди. Фикримизнинг исботи учун аниқ мисолларга мурожаат қиламиз.

Биринчиси. 2005 йилнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан «Спорт йили» деб эълон қилиниши муносабати билан ХОҚ Лозаннадаги машҳур Олимпия музейида «Миллий спорт — боқий анъана» номли йиллик кўргазма ташкил этди. Унга бармоқ билан санарли спорт тури таклиф этилган бўлса, шунинг ҳам биттаси ўзбекнинг курашидир.

Иккинчиси. Олимпия музейининг эшигидан киришингиз билан фойедаги катта суратга кўзингиз тушади. Бу — кураш тушаётган полвонларнинг тасвири. Тагида уч тилда битиклари бор. Ҳаммасида «ўзбек» деган калом, «кураш» деган атама.

Учинчиси. Музейнинг меъморий ечими ажойиб. Зинадан иккинчи қаватга кўтарилиш учун биз айтган суратни икки марта айланасиз. Қалбдаги ғурур янада алангаланади. Кураш намойиши учун ажратилган павильондаги ҳар бир экспонат миллий спортимизнинг тарихи, анъаналаридан сўзлайди. Катта экрандаги ҳужжатли фильмни томоша қилган меҳмонда кураш ватанига бориш истаги туғилади.

Тўртинчиси. Кўргазма тақдимот маросимида қатнашган ХОҚ президенти Жак Ротге курашни тарғиб этувчи зарур экспонатларни вақтида етказиб бергани учун Ўзбекистон делегациясига миннатдорлик билдириб, КХА раҳбарияти билан алоҳида учрашиш, ушбу спорт турини жаҳон миқёсида ривожлантиришнинг истиқболдаги режаларини муҳокама қилиш истагида эканини айтди.

Бешинчиси. Ўзбек курашининг дунёда янада тараққий этишида муҳим омил сифатида қаралган ана шу учрашув ХОҚнинг Лозаннадаги бош қароргоҳида бўлиб ўтди. Унда, табиийки, қисқа даврда жаҳон спорт аренасига шиддат ва шижоат ила чиққан курашни Олимпия ўйинлари таркибига киритиш билан боғлиқ масалалар, бу борада қилиниши керак бўлган кенг кўламли ишлар ва мавжуд муаммолар муҳокама қилинди.

Курашнинг имкониятлари катта

Халқаро олимпия қўмитасининг мухташам қароргоҳи олдида иккита байроқ ҳилпираётгани эътиборимизни тортди. Биринчиси мезбонники экани маълум, иккинчиси эса Ўзбекистонники. Мамлакатимизга, халқимизга бўлган ҳурматнинг ифодаси эмасми бу?

Юртимиз делегациясига дастлаб ХОҚнинг бош директори Урс Лакотт пешвоз чиқди. КХА президенти Комил Юсупов билан бўлган самимий суҳбат чоғида у Олимпия ҳаракатининг айни пайтдаги аҳволи, соҳада ўтказилаётган ислоҳотлар ҳақида батафсил сўзлар экан, жумладан, шундай деди:

— Ўзбекистонда Олимпия ҳаракатини ривожлантиришга шахсан давлат раҳбарининг ўзи кўмак бераётгани катта мамнуният

бағишлайди. Биз бундан жуда хурсандмиз. Айниқса, ўзбекларнинг миллий спортини халқаро майдонга олиб чиқиш учун қилинган ишлар таҳсинга лойиқ. Фикримча, ХОҚ президенти Жак Рогге томонидан Олимпия ҳаракатининг баъзи жиҳатларини ислоҳ қилиш борасида ишлаб чиқиляётган янги дастурлар Олимпиадага киришга интиляётган спорт турларига янги имкониятлар очиб беради. Бунда даъвогар сифатида курашнинг имкониятлари ҳам юқори баҳоланмоқда. Агар шу хусусида мендан бирор услубий-назарий кўмак керак бўлса, бажонидил ёрдам беришга тайёрман.

Жаноб Лакотт Ўзбекистонда яратилган уч босқичли узлуксиз спорт тизими ҳақида жуда қисқа маълумотга эга экан. Шунинг учун ҳам бу борадаги аниқ фактларга таянган ҳикоямиз уни қизиқтириб қўйди.

— Марказий Осиё ўйинларини тапшиқлаштириш учун борганимда, сизлар айтган тизимнинг аҳамиятли томонлари билан жойида танишиш истагидаман, — деди ХОҚ бош директори.

Амир Тему́р ва Олимпия ўйинлари

ХОҚ президенти билан учрашув жаноб Жак Роггенинг халқимизнинг тарихини эслашдан бошланди. Ва у кураш Амир Тему́р даврида ривожланганини, Соҳибқироннинг ўзи ҳам, аскарлари ҳам кураш сирларини яхши билганини таъкидлади.

— Агар менга қолса, — деди Жак Рогге, — кураш Олимпия ўйинларига кирган кун Амир Темурни биринчи чемпион, деб эълон қилган бўлардим. Бу шунчаки ҳазил эмас. Сиз кучли ва машҳур давлатнинг вакилларисиз. Инглизча айтганда, Uzbekistan — strong country. Ушбу таъриф бобонгиз Амир Тему́р даври учун қанчалик муносиблигини одил ҳакам исботлаган бўлса, бугунги кундаги тасдиғини ҳаммамиз амалда кўриб турибмиз.

Ҳозирда Европа халқларининг худди сизнинг курашингизга ўхшаган қатор миллий спорт турлари бор. Агар кураш тарихи минг йиллар билан ҳисобланишини инобатга олсак, миллий спортингизни Европага Амир Тему́р қўшинига шу ердан ёлланган аскарлар тарқатган, деган тахмин ҳақиқатга яқин келади.

Учрашув ниҳоясида Ўзбекистонга ва унинг миллий спортига бўлган юксак эътибори, курашни Олимпия ўйинлари дастурига киритишда қўшаётган муносиб ҳиссаси учун Жак Рогге КХАнинг «Олтин ордени» билан мукофотланди. Эслатиб ўтаимиз, бун-

дан аввал ушбу олий мукофот билан Ўзбекистон Республикаси Президенти, КХАнинг Фахрий Президенти Ислоҳ Каримов (2002 й.) ва Ҳиндистон Миллий конгресс партиясининг раҳбари Соня Ганди (2004 й.) тақдирланган эди.

Мукофотни қабул қилиб олар экан, жаноб Жак Рогге кураш Ўзбекистон раҳбарининг бевосита қўллаб-қуватлаши натижасида жадал ривожланаётганини, оз фурсат мобайнида бутун дунёда ўзининг минглаб мухлислари ва тарафдорларига эга бўлганини эътироф этди. Жаҳоннинг 74 та давлатида федерациялари фаолият кўрсатаётган кураш Олимпия ўйинлари таркибидан ўрин олишга муносиб, деди пировардида ХОҚ президенти.

Энг камида ўттиз минг

Халқаро олимпия қўмитасининг собиқ президенти, 20 йилдан ошиқ шу ташкилотга раҳбарлик қилган Хуан Антонио Самаранч Тошкентга келгани, Юртбошимиз билан учрашгани, пойтахтимиздаги Олимпия шон-шўхрати музейини бориб кўргани кўпчиликнинг ёдида бўлса керак. Ана шу ташриф чоғида жаноб Самаранч журналистлар билан суҳбатлашар экан, Тошкентдаги мазкур музей Лозаннадаги Олимпия музейига ўхшашлигини айтганди.

Швейцарияда бўлган чоғим бу фикр бежиз айтилмаганини ҳис қилдим. Зеро, ҳар икки музейнинг уйғун жиҳатлари жуда кўп экан. Масалан, уларнинг иккиси ҳам сўлим боғнинг юқори нуқтасида жойлашган. Зиналардан кўтарилган сайин рўпарадаги иморатнинг салобати намоён бўла бошлайди. Ҳатто биноларнинг ички меъморий ечимида ҳам ўхшашлик бор. Экспонатларнинг жойлашиши хусусидаги мувофиқликни гапирмаса ҳам бўлади.

Лозаннадаги Олимпия музейига ҳар йили камида 30 минг киши ташриф буюради. Сабаби Европа Иттифоқи мамлакатларидан шунча ўқувчи консультатив машғулот ўтказиш учун аниқ график асосида олиб келинади.

Швейцарияга келган сайёҳларнинг аксар қисми ҳам ушбу масканни четлаб ўтолмайди. Демак, бу ерга йилига ўртача юз мингга яқин одам ташриф буюради.

Ҳавас ва ҳасад

Шу икки туйғу доим ёнма-ён юрадимиз дейман-да. Ҳасадгўйларнинг Ватанимизга нисбатан отаётган тошлари, тўқиётган уй-

дирма ва бўҳтонлари, айниқса, кейинги пайтларда авж олди. Бу менга олға интилаётган машина тезликни қанчалик оширса, шамолнинг қаршилиги шунчалик кучайиб, ёқимсиз овоз чиқаришини эслатади. У қанчалик гувишамасин, йўлни танлаган улов барибир ўз вақтида манзилга етиб боради.

Мағрибда ҳасадгўйлар билан бирга бизга ҳавасмандлар ҳам кўп. Халқаро олимпия қўмитаси президенти Жак Рогге буни очик тан олди:

— Ким нима деса десин-у, барибир, Европа халқлари сизларга ҳавас қилади. Ўзбекистон нафақат ёш давлат, балки ёшлар мамлакати ҳам. Кураш жаҳонда нисбатан ёш спорт тури. Европа аҳолисини эса асосан, ўрта ва кекса ёшдагилар ташкил этади. Ёшлари кўп юртнинг келажаги ёруғ бўлади. Бунинг устига, мана ўзингиз айтаяпсиз, мамлакатингизда ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қиладиган яхлит тизим яратилган. Бу жуда шарафли ва айни пайтда мураккаб жараён. Ёш болалар ўртасида ташкил этиладиган оммавий тадбирлар қанчалик қийин эканини мен яхши тушунаман. Аммо Ўзбекистон унинг эртанги самарасини ўйлаб шундай оғир ишга қўл урган экан, фақат олқишлаш керак.

Жаноб Рогге таъкидлаганидек, кураш жаҳонда нисбатан ёш спорт тури. Лекин у айни пайтда шунчалик қадимий. Ҳаммамизга ёд бўлиб кетган шоирона таъриф билан айтганда, кўҳна ва ҳамиша навқирон. Бу ибора юртимизга ҳам айнан муносиб.

Агар мендан кураш қачон пайдо бўлган, деб сўрашса, қисқа ва лўнда жавоб бераман: кураш халқ билан бирга туғилган. Шунинг учун ҳам у халқники. Шунинг учун ҳам каратэ ёхуд дзюдо сингари маълум бир шахс томонидан қайсидир йили яратилмаган.

Халқ билан бирга яшайдиган, миллат тараққий этса ҳамоҳанг ривожланадиган қадриятга, анъанага тўсиқ қўйиш мумкин эмас. Кураш элимизнинг ана шундай анъанаси, кураш миллатнинг шундай қадрияти.

Ўзбек халқи истиқлол насимидан нафас олиб дунёга бўй кўрсатди. Ўзбек кураши мустақиллик қуёшидан нур олиб жаҳонга юз тутди. У бизники, ҳаммамизники.

2005 йил, июл
Женева-Лозанна

БЕЛИДА БЕЛБОҒИ БОР

(Киноқисса)

Аста ўрнидан қўзғалган самолёт учиб майдончаси томон ҳаракатлана бошлади.

— «Ўзбекистон ҳаво йўллари» Миллий авиакомпаниясининг Сеул-Тошкент йўналиши бўйича учувчи самолётига хуш келиб-сиз, — ширин жилмайди стюардесса. У мазкур жумлани инглиз тилида такрорлаётганда Озодбек беихтиёр кўзларини юмди. Худди ўзи. Унинг номини бутун дунёга машҳур қилган мана шу талаффуз эмасмидди!?

Қизиқ, бу не мўъжиза, кечаги ҳаяжонли дақиқаларнинг ҳаммаси қайта жонланаяпти. «Озодбек Эркинов — жаҳон чемпиони!», «Озодбек Эркинов — Ўзбекистон! ЎЗБЕКИСТОН!».

Кўплаб мамлакатларнинг мана-ман деган спортчилари, мураббий ва мутасаддилари, минглаб томошабинлар билан лиқ тўлган муҳташам спорт аренасида Ўзбекистон мадҳияси янграмоқда. Шуҳрат шоҳсупасининг юқори поғонасида ўнг қўлини кўксига қўйган Озодбек мағрур турибди. Унинг боши узра Ватанимизнинг ўн икки юлдузли байроғи баланд кўтарилмоқда.

Ҳайқириқлар қуршовида қолган Озодбек юраги тез-тез ураётганини, томоғи тўлиб, киприги жиндек намланганини сезиб турарди...

— Сув ичасизми?

Борт кузатувчининг ёқимли овозидан Озодбек кўзини очиб қаради. Лекин ҳамон хаёли бандлиги учун индимасдан тикилиб ўтирганча дастрўмоли билан кўзини артди.

— Йиғлаяпсизми, мендан бирор ёрдам керак эмасми?

— Йўқ, раҳмат. Минерал сувингиздан бера қолинг.

— Уйдагиларни соғинибсиз-да. Кўп сиқилманг, яна тўрт-беш соатдан кейин Тошкентга қўнамиз.

Озодбек бир стакан муздек сувни охиригача симирди. Бироз энгил тортиб, кўз олди ёришгандай бўлди. Ойнадан (иллюминатор) ташқарига қаради. Самолёт худди чексиз оппоқ булутлар уммонида сузиб бораётгандек. Балки шунинг учун ҳам уни ҳаво кемаси деб аташса керак-да.

Ширин хотиралар эсига тушди шекилли, мийиғида кулиб лаб-лари пичирлади:

— Мен ҳам сузишни биламан, Абдулла ака.

— Тушунмадим, — деди ёнида газета варақлаб ўтирган мураббийи Акрам Зиёдов.

— Ўзим шундай, — деди-ю болалик кечинмаларига шўнғиб кетди.

* * *

Сўлим қишлоқнинг бепоён адирлари. Кун иссиқ бўлса ҳам олис-олислардаги тоғлар чўққисида қор кўриниб турибди. Шарқираб оқаётган сойда чуғур-чуғур қилган ўн чандон болалар чўмиляпти. Лекин уларнинг биттаси оёқларини сувга ботирганча сой лабида ўтирибди.

— Сен нимага чўмилмаяпсан, — деди шу сой бўйидаги илон изи йўлдан ҳар кун и зрталаб мактабга, тушдан кейин уйга ўтадиган Абдулла муаллим.

— Озодбек сувга тушишга қўрқади, муаллим ака. У сузишни ҳам, калла ташлашни ҳам билмайди, — деди ҳамма гапга доим жавоби тайёр турадиган Фулом. — Қачон чўмилишга келсак, қиз болага ўхшаб оёғини чўлпиллатиб ўтиради шу ерда.

«Қиз болага ўхшаш» ҳақидаги таъриф бошқа синфдошларига нисбатан гавдалироқ, анчагина оғир-вазмин, айни пайтда бироз бўшанг, жиндай қўрқоқлиги бор Озодбекнинг ҳамиятига тегди шекилли, шартта ўрнидан турди.

— Ким қиз болага ўхшайди?

— Сен бўлмасанг менми, — сувни шাপатилаб тиржайди Фулом.

— Дўстингни камситишга уялмайсанми, Фулом, — деди Абдулла муаллим. — Ана шу маҳмаданалигингни уйга вазифага жавоб берганда ҳам кўрсата оласанми?

Ўқувчи ва ўқитувчининг бу гаплари Озодбекнинг қулоғига кирмас, кўйлагини ечганча сой қирғоғининг энг баланд жойига борарди. Бу довюраклик қаердан келганини ўзи ҳам сезмасди. Бир партада ўтирадиган синфдоши Нурилло «Тўхта, у ердан ташлама, жуда саёз», дея улгурмасдан, ўзини сувга отди. Ва... Озодбекнинг инграган овози эшитилди.

* * *

— Мамлакатимизда спортни оммалаштириш, хусусан, болалар спортини ривожлантиришга катта аҳамият берилётганидан барчан-

гиз хабардорсиз, — деди туман ҳокими йиғилишни очар экан. Унинг икки гапнинг бирида «во-от» ёки «так што» деб қўядиган одати бор. Ҳозир ҳам шу одатни канда қилмаган ҳолда қўлидаги қоғозни ўқишда давом этди. — Ёшлар ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғиб қилиш, уларни ҳар томонлама баркамол қилиб тарбиялашда спортнинг қанчалик муҳим аҳамиятга эга экани ҳеч кимга сир эмас. Шунинг учун ҳам бизнинг бутунги вазифамиз — ўсиб келаётган авлодимизнинг спорт билан шуғулланиши учун етарли шарт-шароит яратиб беришдан иборат. Бу борадаги ишларни мувофиқлаштириш учун Президентимиз ташаббуси билан Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси тузилгани айни муддао бўлди.

Ҳоким нафас ростлаган киши бўлиб, кўзойнагини қўлига олар экан, ўтирганларга бир-бир қаради. Кимдир жон қулоғи билан эшитяпти, яна бошқасининг хаёли ўз «бизнеси» билан банд. Бу ҳол унга ёқмагани учун овозини кўтарди:

— Так што, жамғарма томонидан амалга оширилаётган ишларни кўриб-билиб турибсиз. Жумладан, бизнинг туманимиздаги «Қиёт» қишлоғида ҳам биринчи типдаги спорт мажмуаси қурилди. Яқинда унинг очилиш маросимини ўтказамиз. Мана, бу ишларга бош-қош бўлиши учун вилоят раҳбари туманимизга Очил Юсуповични жўнатганлар.

— Биз нима учун ўз фаолиятимизни ҳар қанча қийин бўлмасин чекка-чекка қишлоқлардан бошладик, — деди жамғарманинг вилоят бўлими раҳбари Очил Юсупович, — сабаби, шаҳарларимизда жуда зўр бўлмаса ҳам, ҳар қалай спорт заллари бор. Лекин қишлоқлардаги фарзандларимизнинг спорт билан шуғулланиши учун умуман шароит йўқ. Шунинг учун давлатимиз раҳбарининг бевосита топшириғига кўра, энг аввало, қишлоқ жойларида уч хил типдаги замонавий мажмуалар қурилишини бошладик. Меҳнатимизнинг дастлабки меваси сизнинг туманингизда бўй кўрсатди. Албатта, бунинг учун анчагина маблағ сарфланди.

— Энди шу катта маблағ сарфлаб бунёд этилган спорт мажмуасини кўз-қорачиғидай асрайдиган, унинг иссиқ-совуғидан хабардор бўлиб турадиган фидойи бир одамни шу ерга раҳбар қилиб қўйишимиз керак демоқчисизда, — деди туман ҳокими. — Очил Юсупович, бизда бундай одамлар жуда кўп. Масалан, мана, Жононбек Кўпайсинов. Ўзиям жонон йигит-да. Шу қишлоқда туғилиб ўсган. Ҳокимият «дача»сига бошлиқ қилгандик, ҳамма жойни ёғ тушса ялағудай этиб тартибга солиб қўйди. Бегоналарни яқин йўлатмайди.

— Тўғри, жуда тўғри, — дейишди йиғилишнинг бошқа қатнашчилари жўр бўлиб.

— Ҳоким бува, агар сиз шу киши бўлади, десангиз менинг қаршилигим йўқ, — деди Очил Юсупович Жононбекка зимдан разм солар экан. — Кўринишдан ўзи ҳам спорт билан шуғулландиганга ўхшайди.

— Албатта-ку, Кўпайсиновни бильярд бўйича туман чемпиони десак ҳам бўлаверади, фақат менга ютқазиб қўяди, — деди ҳоким хандон отиб куларкан.

* * *

Озодбекнинг инграган овозини эшитган Абдулла муаллим бир лаҳза донг қотди-да, кейин қўлидаги портфелини ирғитганча устбоши билан сувга сакради. Аълочи ўқувчисини даст кўтариб олганида, унинг пешонаси шилинганини кўрди. Боши урилган пайтда бўйни шикастланмаганмикин, деган гумонда силаб кўраётганда бола кўзини очди.

— Муаллим ака, мен қиз болага ўхшамайман-а?

— Йўқ албатта, сен ҳақиқий ўғил боласан, лекин битта маҳмадонанинг гапини деб, ўйламасдан иш қилмагин-да, хўпми? Сендан умидимиз катта. Ҳа-а, бу Пифагору Пеле ҳам, Декарту Дэвид Бекхам ҳам, Ньютону Наката ҳам, Марадона-ю Миржалол ҳам, Олмос Юсупов ва Эркин Қутибоев ҳам сенга ўхшаган бола бўлган. Эртага сени изза қилган мана бу синфдошларинг ҳам «Кимсан Озодбек, биз билан ўқиган, яқин дўстимиз бўлади» деб мақтаниб юришади.

Абдулла ака деганимизнинг ёши қирқларда. Ўзи асли математика фанидан дарс беради. Лекин қишлоқда жисмоний тарбия ўқитувчиси йўқлиги туфайли мактаб директори «физкультура» дарсларини ҳам шарқона яккакурашлар, футбол ёки волейбол деса томорқадаги юмушларни ҳам эздан чиқарадиган, ўқувчиларининг таъбири билан айтганда, волейбол коптоғини бир уриб ёрадиган мана шу математикка юклаб қўйган.

* * *

— Болалар, Пифагор теоремасини нафақат дафтарингизга, балки хотирангизга бир умрга ёзиб олсангиз ҳам зиён кўрмайсиз. Тўғри-бурчакли учбурчак гипотенузасининг квадрати, катетлар квадратининг йиғидисига тенг, — деб Абдулла муаллим доскага учбурчак чизган ҳам эди-ки, эшик тақиллаб директор котибаси мўралади:

- Абдулла ака, сизни директор чақиряптилар.
- Танаффусда кирарман, ўқув йилининг охири бўлса... бир-икки кундан кейин имтиҳон топшириши керак булар...
- Йўқ, ҳозир келсин, дедилар.
- Бўпти. Болалар, сизлар мана шу қондани ёд олиб туринглар, мен ҳозир келаман.

* * *

Ҳокимият меҳмонхонаси қалин дарахтзорлар қуршовидаги соя-салқин гўшада жойлашган. Рус тили урф бўлган замонлардан бери уни «рошша» деб аташ модалигича қолган. 200 метр нарида ҳаво ҳарорати 40 даража бўлса, бу ерда термометр 25 дан юқори кўтарилмайди.

Кун роса қизиган пайтлари ҳоким асосан шу ерда тушлик қилади. Яхши-да, бирор меҳмон келиб қолса ҳам беҳижолат. Жононбек Кўпайсиновнинг ҳамма нарсани вақтида «ест» қилишига ўзига ишонгандай ишонади.

— Очил Юсупович, — деди ҳоким меҳмонларни столга таклиф қилар экан, — бошлаган тадбирларимиз успешно ўтиши учун, қолаверса, иштаҳани очиш учун тозасидан 50 грамм ола-мизда, энди.

— Сизга йўқ деб бўларканми, барибир бирор гап топиб берасиз.

— Яшанг, менга шу ноз қилмай ичадиганлар жуда ёқади-да. Қани, бўлмаса ўзингиз бир ширин қилиб беринг, Жононбек!..

Шисхани ушлаганча шай турган Жононбек Кўпайсинов меҳмоннинг қадаҳини чизигича тўлатиб қуйди. Очил Юсупович «бўлди-бўлди» дегунча гапни яна ҳоким илиб кетди.

— Прокуроримизнинг сўзларига қараганда, бундай қилиб қуйиш «қонуний» аҳамият касб этади. Яъни, гапирган кишига «тост пайи» мана шу чизикча қуйилсин, деб белгилаб қўйилган.

— Рост, рост, — деди ҳо-ҳолаб кулаётган прокурор.

— Бунақа фалсафаларни қаердан топасиз, ҳоким бува, — деди ИИБ бошлиғи ўзини зўрға кулгидан тўхтатар экан.

* * *

Абдулла муаллим директор қабулхонасидан ичкари кирар экан, саломни кинояга улади:

— Ассалому алайкум, айна дарс пайтида менинг «арозим»ни кўришга муштоқ бўлиб қолибсиз?

Физкультурачи математик бу билан тил ва адабиёт фанидан дарс берадиган мактаб директорининг «ораз» сўзини «ароз» тарзида талаффуз этишига пичинг қилаётган эди. Чунки Абдулла ака доим дарс пайтида бундай чақирув ва маслаҳатлашуларга йўл қўйилмаслиги керак деб юради. Тартибни бузганларга «ўқи» тайёр туради.

— Валейкум ассалом, ўтиринг мундоқ, — ўқ нишонга текканидан типирчилади директор. — Ҳой, менга қаранг, сизнинг киноя ишлаб чиқарадиган заводингиз борми дейман-да. Очиғини айтсам, пичингларингиз мана шу еримга келди.

— Мен дарсга қайтишим керак...

— Нима, чақиртирган бўлсам амма-холамнинг даштидаги ерини чопиқ қилиш учун чақиртирмагандирман!? Юқоридан срочний топшириқ келди.

— Бу дейман, бизга нисбат берилаётган завод сизга аллақачон маҳсулот чиқаряпти, шекилли.

— Яна бошладингизми?

— Хўп-хўп, нима топшириқ экан?

— Қишлоғимизда болалар учун янги спорт мажмуаси қурилганини биласиз. Яқинда тантанали очилиш маросими бўлади.

— Жисмоний тарбия дарсини замон талабига жавоб берадиган даражада ўтиш учун адирдаги кенгликка дарвоза сифатида қўйилган тўртта тошни математик аниқликда ўрнатганим учун лентани мен қирқишим керак эмасдир. ҳарқалай. Ахир бунга етишиш учун чопиб юрганлар қанча.

— Туя ҳаммомни орзу қилгандай, лента қирқаман, деб юрган экансиз-да, ҳали! Бу шарафли ишни катталарнинг ўзига қўйиб беринг, хўпми?!

— Бўлмаса мен ўша катталарнинг ёнида кичкинагина бўлиб, қайчи қўйилган лаган ушлаб турарканман-да.

— Бунча заҳар бўлмасангиз-а?! Дачага хўжайинлиги етмагандай, мана шу спорт залига ҳам кўз тикиб юрган Жононбеклар бор экан, ўша лаган ҳам етишмайди сизга.

— Нима қил дейсиз бўлмаса?

— Очилиш маросимида бизнинг мактабимизда фаолият кўрсатаётган спорт тўғараклари қатнашчилари кўрғазмали чиқиш қилиши керак (директор «фаолият кўрсатаётган» деган жойига алоҳида урғу берди).

— Қанақа тўғарак? Яна қандай кўрғазмали чиқиш? Ҳеч қанақа тўғарак фаолият кўрсатмайди-ю бизда.

— Бердисини айтганча уриб ўлдирмай туринг. Доим қишлоғимиз обрўйи, мактабимиз шаъни учун талашиб курашадиган сиздай инсон йўқ тугаракни бор қилишига юз фоиз ишонаман мен. Шунинг учун ҳам кечаги мажлисда ҳеч иккиланмасдан «БОР» деворганман. Ахир одамлар армияга аскар бўлиб борса, сиз лейтенант унвонида хизмат қилганингизни, қўл жанги, кик-боксинг сирларидан хабардор эканингизни ҳамма билади. Одамларнинг оғзига элак тутиб бўлмайди, билдингизми. Университетда ўқиганингизда Гулчеҳраҳонга тегажоглик қилган йигитни уриб майиб қилганингиз ҳақида қишлоқда турли миш-мишлар юради. Модомики, беш-олтита болага уч-тўрта усул ўргатиш сизга «томорқани чопишдек мураккаб» эмас-ку!

— Майли, мен бир амаллаб тайёрладим ҳам дейлик. Аммо кўрғазмали чиқиш қилиш учун болаларнинг бўйига мос форма — кимоно керак ахир.

— Ана ўша пиманоми-кимонони топишни каминага қўйиб берасиз, сиз эса ўқувчиларни тайёрлайсиз, келишдикми?

* * *

— Очил Юсупович, шу иссиқ кунда муздай пиво яхши кетадида, — деди ҳоким кўлидаги «Браво»дан бир қултум хўплар экан. — Мана шу шарни «свой» қилиб урсангиз бўлади.

— Свой-чужойлигини билмадим-ку, лекин шу «Браво»ни ўзимизда чиқаришяпти, деб эшитгандим.

Очил Юсупович ҳоким тавсия қилган шарни нишонга олган ҳам эди, кўлида телефон гўшагини тутганча Жононбек пайдо бўлди:

— Сизни вилоят ҳокимининг ёрдамчиси сўраяпти. Айтишига қараганда, спорт мажмуасининг очилишига Отахон Отабоевичнинг ўзлари келадиган бўлибди...

* * *

Абдулла муаллим синфга қайтган пайтида танаффусга қўнғироқ чалинди. Шунинг учун ҳам ўқувчиларга жавоб бераркан, Озодбекни ёнига чақирди.

— Чинакам ўғил бола эканингни исботлайдиган вақт келганга ўхшайди, — деди жиддий оҳангда унинг елкасига кўлини қўя экан. — Дарсдан кейин синфдошларинг билан адирдаги футбол майдонига келинглар, машқ қиламиз.

Икки ҳафта, ҳар куни икки маҳал. Улар хўроз қичқирган заҳоти икки қатор бўлиб саф тортади, чопади, умбалоқ ошади, яна

чопади... Олдинда Абдулла муаллим. Устоз олдин енгилроқ машк кўрсатади, ўқувчилар такрорлайди, кейин яна чопишади. Сўнг қийинроқ, янада мураккаброқ. Ҳеч ким соатга қарамайди. Эрта-лабки машғулот Тўлибой аканинг трактори тариллаганда тўхта-тилади. Чунки бу ҳодиса ҳар куни бир вақтда юз беради.

Офтоб ғарбга ёнбошлаш арафасида ўқувчилар яна адирга келади. Икки қатор бўлиб саф тортади. Ўзаро рўпара турган ҳолда қўл жанги сирларини ўрганади. Чигирткалар чириллаб кеч бўлиб қолганини билдирса-да, ҳеч ким шошилмайди, соатга қарамайди. Машғулот Али чўпон молларни қишлоққа ҳайдаб ўтгандан кейин тугатилади. Қишлоқ йўлларида ҳар куни бир вақтда чанг кўтарилади.

* * *

Мажмуанинг очилиш маросими катта байрамга айланиб кетди. Ҳатто пойтахтдан ҳам таниқли санъаткорлар келди. Тантананада сўз олган вилоят ҳокими Отахон Отабоевич ушбу гўзал иморат Президентимизнинг «Қиёт» болаларига совғаси эканини айтганда гулдурас қарсақлар янгради.

Шўх куй-қўшиқлар орасида Абдулла муаллимнинг олти нафар шогирдига навбат берилди. Уларнинг ичида чинакам ўғил бола бўлишга қаттиқ интилаётган Озодбекнинг ҳаракатлари, айниқса, ажралиб турди. Каттаю кичик қишлоқдошлари, узоқ-яқиндан келган меҳмонлар баралла чапак чалганида чор атрофга алангларкан, нима учундир шу пайт синдоши Шаҳлони излади. У ҳам кўриб турганмикин, дея хаёлидан ўтказди.

Кўрғазмали машқни тугатган болалар янги мажмуанинг шинамгина кийиниб-ечиниш хонасига кирганида, уларнинг ёнига озгин, новча, қотмадан келган, 25-30 ёшлар чамасидаги бир йигит келди:

— Ҳорманглар энди, анчадан бери шуғулланасизларми?

— Икки ҳафтадан бери, — ҳаммадан олдин маҳмадоналик қилиб кулди Ғулом.

— Жуда ҳазилкаш экансизлар-ку. Устозинглар ким?

— Ана ўзлари келяптилар, — дея боши билан имо қилиб Абдулла акани кўрсатди Нурилло.

— Сиз кимсиз? — деди муаллим нотаниш йигитнинг саломига алик олар экан.

— Фахриддин Бурҳонов, тазквондо бўйича қора белбоғ 2-ДАН соҳиби.

— Бурҳонов... Эшитгандай бўлиб турибман.

— Бир неча бор мамлакат чемпиони, қатор халқаро турнирлар ғолиби, жаҳон чемпионатида... 4-ўрин, омад чопмаган.

— Омадим чопмади, денг.

— Ҳа, ўзим шоҳсупага чиқа олмаганим учун чемпион бўла оладиган шогирд тайёрлашни дилимга тугиб қўйганман.

— Менинг ҳам орзуим шу: қанийди бизнинг қишлоғимиздан бутун дунёга танилган чемпион чиқса! Катта суратини чиздириб, йўл бўйига ўрнатардим-да, ёнига ўқловдай ҳарфлар билан «Фалончи чемпион туғилиб ўсган қишлоққа хуш келибсиз!» деб ёздириб қўярдим.

Муаллимнинг бу гапларини жон қулоғи билан эшитиб ўтирар экан, Озодбекнинг нигоҳида ўт чақнаб борарди.

— Келинг, шу орзуни биргаликда амалга оширамиз, — деди Фахриддин ҳаяжони ошиб борар экан. — Рухсат берсангиз, шу ўқувчиларингизни мен таэквондога ўргатаман.

— Бўлмайди, — муаллимнинг кескин жавобидан болалар бирданига ялт этиб қарашди. Абдулла ака бироздан кейин гапини давом эттирди. — Биринчидан, сизни эндигина кўриб турибман, мураббийлик қилиш ҳуқуқига эга бўлган ҳужжатингиз бор-йўқлигини ҳам билмайман. Иккинчидан, рухсатни менадан эмас, болаларнинг ота-онасидан олиш керак. Учинчидан, чемпион тайёрлайман, деб қишлоғимизга кўчиб келишингизга ҳечам ишонмайман.

Фахриддин ҳам кўнглига туккан аҳди қатъий эканини англашиб қўйиш учун муаллимнинг ўз услубида жавоб қайтаришга уринди.

— Учинчисидан бошласак, бу қишлоққа кўчиб келишим шарт эмас, чунки туман марказига унчалик узоқ бўлмагани учун ҳафтада икки кун мотоциклда келиб кетиш имкониятим бор. Иккинчисига келсак, янги спорт мажмуида тўғарак очилгани маълум қилинган, ота-оналар фарзандларини ўзлари етаклаб келади. Ва ниҳоят, биринчиси, қишлоққа бориб мураббийлик қиламан десам, федерация менга жон-жон деб лицензия беришига ишончим комил.

Абдулла муаллим Фахриддиннинг сўзлари қанчалик дадил бўлса, шунчалик самимий эканини дилдан ҳис қилди:

— Қўлни ташланг, ўғил бола.

Бу гапни эшитиб шартта ўрнидан турган Озодбек ҳам қўлини қўйди. Бошқа болалар ҳам. Энди фақат кўзлар сўзлаётганди.

Фахриддин ваъда қилган куни мотоциклни тириллатиб қишлоққа келди. Йўлда портфелини қўлтиқлаб мактабдан қайтаётган Озодбекни орқасига миндириб, тўғри Абдулла муаллимнинг олдига борди. Орзу-ниятини бир бўлган икки инсон узоқ йиллик қадрдонлардек қучоқлашиб кўришди.

— Мана, мураббийлик ҳуқуқини берувчи ҳужжат.

— Э, қойил ука, буниси бошқа гап. Ҳар бир ишда тартиб бўлгани яхши-да.

— Менинг бу қароримни эшитиб, Ақром Зиёдов жуда ҳурсанд бўлди. Нима ёрдам зарур бўлса, тўғри олдимга келаверинг, деди.

— Бу-у, Ақром Зиёдов деганинг тазквондонинг каттаси бўлса керак-да.

— Шундай деса ҳам бўлаверади — мамлакат терма жамоасининг бош мураббийи, Марказий Осиёда ягона VI ДАН қора белбоғ соҳиби.

— Шу яқкакураш турларида спортчи маҳорати ва савиясини белгилашда белбоғни мезон қилиб олишни ҳаммаси биздан ўрганган-ов.

— Фикрингизни тушунмадим.

— Халқимизнинг миллий қадрияти бўлган ўзбек кураши бугун умуминсоний қадриятга айланганини ҳеч ким инкор қила олмайди, тўғрими? Бироқ яна бир одатимиз бошқа халқлар миллий спортининг ўзига хос рамзи сифатида аллақачон мустақкам ўрин эгаллаганига кўпинча эътибор ҳам бермаймиз.

— Масалан!

— Бу ерда гап белбоғ хусусида кетмоқда, ука. Ўзбекларнинг «Белбоғ эр кишининг ор-номусидир», «Белида белбоғи борлар юрт ва миллатга садоқатда собитдирлар», деган иборалари, гаров ўйнаб айтиш мумкинки, шу халқнинг ўзи билан бирга пайдо бўлган.

— Бунга шубҳа бўлиши мумкин эмас.

— Ҳозир эса японларнинг дзюдо, каратэсида ҳам, корейликларнинг тазквондосида ҳам, хитойликларнинг ушусида ҳам спортчининг маҳорати қай даражага етганлиги ана ўша белбоғ билан ўлчанади. Бундан ташқари, боксда ҳам чемпионнинг белига олтин камар — белбоғ тақиб қўйилади. Мазкур спорт турлари яратилган вақт ва ўзбек кураши қачон вужудга келганини таққослаб кўрган киши ўзига бундан тегишли хулоса чиқариб олиши унчалик мураккаб иш эмас.

Қишлоқ муаллимининг жайдари фалсафаси Фахриддинни ўйлантириб қўйди. Озодбек эса бу мулоҳазаларни шуурига бир умрлик қилиб ёзиб олаётганини унинг киприклари қимирламай қотиб қолганидан сезиш мумкин эди.

— Балки ҳақиқатан ҳам шундайдир. Кеча Ақром Зиёдов ҳам «болаларни четдан кириб келган спорт турларига ўргатишни ўзимизнинг миллий спортимизга меҳр уйғотишдан бошлаш керак, шундагина у миллат шаънини ҳар нарсадан устун қўядиган инсон бўлиб шаклланади», деганди.

— Балки деганингиз нимаси. Миллат доврўғи, юрт ори ҳақида гапирганда балки-палкисиз гапириш керак, ука. Айтаётган сўзингизга аввало ўзингиз қатъий ишонмасангиз, бўлажак шогирдларингизни қандай ишонтирасиз?!

— Сиз борсиз-ку! — ҳазил қилиб жилмайишга уринди Фахриддин.

— Одам бир нарсага интилмаса, бир нарсага ишонмаса, у ҳеч вақога эриша олмайди.

— Ақром ака ҳам биринчи навбатда болаларнинг қалбида эзгулик чўғини ёқинг, токи улар сиздан ўрганган усулларни ҳеч қачон ёмон ниятда қўлламасин, деди менга омад тиларкан.

— Унда бўлажак фаолиятингизни уч асосий устунга қуришни маслаҳат бераман: эзгу ният, ишонч ва интилиш.

* * *

Абдулла муаллим Фахриддин ва Озодбекни олиб болалар спорти мажмуаси раҳбари Жононбек Кўпайсиновнинг олдига келди, ниятини ошкор қилди.

— Мана, туман марказидан мураббий ҳам келди. Шу ерда тўғарак очиб, болаларга машғулот ўтса дегандим. Энди шароит бор — муҳташам зал, душ, раздевалка... худди хорижникидай.

Тушлик пайтида «Браво»дан тортган шекилли, Жононбекнинг қизариб кетган юзи қандайдир изтеҳзоли кўринишда эди.

— Менга қаранг, муаллим, бу мажмуани қуриш учун жуда катта маблағ сарфланган, билдингизми? Ҳа-а, бу гапга кирмас ўқувчиларингиз уни ярим йилга етмай расво қилади-ку!

— Тушунмадим, ўша катта маблағ болалар учун, уларга шароит яратиш учун, дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаслиги учун сарфлангани йўқми ахир.

— Бирам қофияли қилиб гапирасиз, муаллим. Мен сизга ўхшаб чиройли сўзлашни билмасман, лекин берилган топшириқни ба-

жаришнинг уддасидан чиқаман. Шунинг учун ҳам бу ерга раҳбар қилиб қўйишган.

— Бу кошона хўжақўрсинга қурилган денг, — асаби бузила бошлади Фахриддиннинг.

— Хўп, қани айтинглари, ўқувчиларингиз машғулотга келди, кейин душда ҳам чўмилди дейлик. Агар кранни бузиб қўйса, сиз келиб тўлаб берасизми? Қаерда, биттаси фалон пул туради, Италиядан, Туркиядан олиб келиб ўрнатилган.

— Мени, кечирасизу, яна тушунмадим, унда ким учун қурилган бу, — ҳафсаласи пир бўлди Абдулла аканинг.

— Нимасини тушунмайсиз-а, нимасини? Келинг, муаллим, яхшиси ҳар ким ўзининг ишини қилсин. Мен бу ердаги тартибинтизом, тозалик-озодаликка жавоб бераман, сиз болаларга Пифагор теоремасини ўргатасиз, келишдикми? Бошқа савол бўлмаса, мен шошиб турибман.

Жононбек машинасига ўтириб, энди ўт олдирган эди, қўлидаги телефон жириглади.

— Лаббай!

— Қаерларда юрибсан, дайди?! — ҳоким асаби бузилган пайтда сансариб гапирарди.

— Мен, ҳалиги...

— Ҳалиги-палигингни йиғиштир-да, келинойингнинг ёнига бор. Кейин буёққа келасан.

— Хўп-хўп, хўп бўлади хўжайин.

* * *

Самолёт оҳиста учиб борар, йўл олислигидан кимдир уйқуга кетган, бошқа биров эса қулоғига «наушник» тақиб мусиқа тингларди. Акром Зиёдов эса ҳамон газета ўқиб ўтирарди. Шу пайт йўқотган нарсасини топгандай чеҳраси ёришиб кетди.

— Эй, ҳадеб ухлайвермасдан, буни қарасанг-чи, — Акром Зиёдов баланд овозда гапирганини ўзи ҳам сезмай қолди.

— Нима экан, устоз? — самолётдан фарқли ўлароқ хаёлот осмонида учаётган Озодбек кўзини очди.

— Президентимиз ёш иқтидорли спортчиларни рағбатлантириш тўғрисида фармон чиқарибди, у сенга тааллуқли, чемпион!

— Йўғ-э?

— Мана ўзинг ўқи.

Озодбекнинг лаблари пичирлай бошлади.

— Овоз чиқариб, қаттироқ ўқи.

— «...жаҳон чемпиони унвонини қўлга киритган ҳар бир спортчи 10 минг АҚШ доллари билан мукофотлансин!».

— Ахир бу битта «Нексия» дегани, уйга борайлик, чемпионлик билан қўшиб машинани ҳам ювасан.

— Албатта юваман, устоз. Дадам катта қўчқор боқиб қўйган!

* * *

— Бу йигит ҳокимдан бошқасининг гапини писанд қилмайдиган даражага етибди, шекилли, — деди муаллим Фахриддин билан Озодбекнинг олдида ўзини хижолат сезаркан.

— Тўғри ўша ҳокимнинг олдида борсак-чи, — деди ёшларга хос шижоат билан тўлиб турган Фахриддин.

— Гапингизда жон бор, ука, — кутилмаганда сафар тўнини кийишга тараддудланди Абдулла ака. — Озодбек, бўлмаса сен уйингга боравер. Биз Фахриддин акангнинг «тулпор»ида ҳокимиятга ўтиб келамиз.

* * *

— Ҳозир ҳокимнинг олдида одам бор, бироз кутиб турасизлар, — деди ёрдамчи. — Ўзи нима ишинглар бор эди? Балки ўринбосарига кирарсизлар?

— Бизнинг муаммомизни ўринбосар ҳал қила олмайди, — деди чўрт кесиб муаллим. Нима учундир асаби қақшаб, мушти тугилиб борарди.

— Унда пойлаб ўтирасиз.

Сал ўтмай ичкаридаги одам чиқди. Абдулла ака ёрдамчининг «доложит» қилишигача ҳам сабри чидамай ҳокимнинг хонасига кирди. Унинг орқасидан Фахриддин ҳам бошини суқди.

— Ассалому алайкум!

— Валейкум ассалом, келинглар.

— Келдик, арз қилиб келдик.

— Қани, мундоқ ўтирингларчи, шошилмасдан бир бошдан гапиринглар, нега асабийсизлар, ким сизларни хафа қилди?

— Жононбек деган бир бюрократ, — дадиллашди Фахриддин.

— Жононбек?! У қўйдаи ювош йигит бўлса, қандай қилиб сизларни хафа қилиши мумкин?! — жилмайишга ҳаракат қилди ҳоким.

— Мен «Қиёт» қишлоғидаги мактабда дарс бераман, — бироз ўзини босиб гап бошлади Абдулла ака. — Ўзим спортга қизиққанам учун ҳам болаларга у-буларни ўргатиб тураман. Ичида

иқтидорлилари жуда кўп. Шулардан битта чемпион чиқса дейман. Худо бир берса қўшқўллаб беради, деганларидек, қишлоғимизда янги спорт мажмуаси қурилгач, мана мураббий ҳам ўзи оёғи билан келиб турибди.

— Албатта чиқади чемпион, — креслога керилиб суянганча давом этди ҳоким. — Шундай шароитларни яратиб қўйганимиздан кейин нимага чиқмас экан!?

— Лекин Жононбек болаларни шу шароитлардан маҳрум қилиб, мажмуага катта қулф осиб ўтирибди-ку. Бу ер тоза-озода туриши керак дейди икки гапининг бирида.

— Жононбек ўзи ёмон йигитмас, — ўрнидан туриб яқинроқ келди ҳоким. — Менимча, сизлар бир-бирингизни тушунмагансизлар-ов.

— Ахир у...

— Бундай қиламиз муаллим, — ҳоким Абдулла аканинг елкасига қўлини қўйди. — Сиз эртага болаларни тўплаб тўғри мажмуага бораверасиз. Мен Жононбекка тайинлаб қўяман, ўзи сизларни эшикнинг олдида кутиб олади.

«Қиёт»лик меҳмонлар чиқиб кетиши билан ҳоким ёрдамчини чақирди.

— Жононбекни топинг, тез!

Орадан биров вақт ўтгач, ҳаллослаганча Жононбек кириб келди. Ҳоким унинг саломига ҳам алик олмасдан ҳужумга ўтди.

— Нима ишларни қилиб юрибсан, галварс?

— Ахир ўзингиз келинойи...

— Уни сўраётганим йўқ. Нимага ўқувчиларни спорт мажмуасига киритмадинг?

— Ахир ўзингиз «проходной двор» бўлмасин...

— Ахир ўзингиз, ахир ўзингиз!? «Проходной двор» бўлмасин, дегани ҳеч ким кирмасин дегани эмас-ку. Вей, аҳмоқ, болалар спортини ривожлантириш шахсан Президентимизнинг контролида турганини билмайсанми? Ё менга душманлик қилмоқчи бўлдингми?

— Йўғ-э. Худо сақласин хўжайин.

— Эртага ўзинг эшикнинг тагида кутиб олиб, ҳамма имкониятларни яратиб берасан болаларга. Тушундингми?

* * *

Фахриддининг гапи тўғри чиқди. Спорт мажмуаси фаолияти жонлангач, одамлар ўзлари фарзандларини етаклаб келиб, «суюги бизники, эти сизники» қабилдаги ҳазил-ҳузул билан мураб-

бийга топшира бошлашди. Машғулотга қатновчилар сони кўпайиб кетгани учун Фахриддин бир неча гуруҳдан иборат клуб ташкил қилишга эришди. Клубнинг номини яхши ният билан «Қиётлик чемпионлар» деб қўйди.

Мураббийнинг қандай ишлаётганини ўз кўзи билан кўриш учун Абдулла муаллим ҳам бу ерга тез-тез келиб, хабар олади. Фахриддин билан орзулар рўёби ҳақида кўп суҳбатлашади.

— Биласизми, мен болаларнинг ҳаммасини яхши кўраман, бироқ шу Озодбек жаҳон чемпиони бўлса борми, исми жисмига монанд зўр иш бўларди-да.

— Худо хоҳласа, албатта бўлади.

— Озодбек дегани — озод элнинг, озод халқнинг дунё спортига бек, жаҳонга бек ўғли дегани. Модомики, спортдаги ғалаба юртнинг куч-қудратини кўрсатувчи омил экан, унинг чемпионлиги бизни ҳеч ким, ҳеч қачон қарам қила олмайди, деган шиоримизнинг амалдаги намоёниши бўлади...

Ҳадемай орадан бир-икки йил ўтди. Энди Озодбек ҳам, унинг синфдошлари ҳам анча улғайган, ҳатто айримларининг мўйлови сабза ура бошлаганди.

* * *

Кейинги пайтларда Озодбек Шаҳлони кўп ўйлайдиган бўлиб қолди. Уни кўрди дегунча қандайдир ўзини ғалати ҳис қилади, нимадир демоқчи бўлади-ю, ҳеч нарса гапира олмайди.

Шаҳло жуда чиройли қиз бўлиш билан бирга жиндек шаддотроқ. Ичидаги туйғуларини умуман ташқарига чиқармайди. Озодбекни кўрганда «Бўлажак чемпионга саломлар» деб ўтиб кетади, холос. Бу самимий тилакми ё унинг спорт билан шуғулланишига пичинг-киноями, билиш қийин. Озодбек бундан баттар изтироб чекади. Ғанишернинг кечаги қилиғи эса дард устига чипқон бўлди. «Қиёт» қишлоғининг энг таниқли кишиларидан бўлган Парпи комммерсантнинг ўғли бўлган бу бола шўхлиги учун тез-тез директорнинг хонасига чақирилади. Энди у Шаҳлонинг стулига «кнопка» қўйибди. Айбни эса Озодбекка ағларди.

— У ёлғон гапираяпти, мен қўйганим йўқ, — деди Озодбек яхши кўрган қизининг олдида хижолатдан овози титраркан.

— Худо ҳаққи, ўз кўзим билан кўрдим қўяётганини, сизлар бўлса буни бўлажак чемпион деб маҳтайсизлар, — ролини ишонarli ўйнашда давом этди Ғанишер.

Шахло югуриб синфдан чиқиб кетди. Озодбек муштини туканча тош қотган.

— Ўғил боланинг ишини қилмабсан, Озодбек, — деди Саида дугонасининг орқасидан чопаркан. — Шахло, тўхта, Шахло...

Озодбек партанинг устидан сакраб ўтиб, Ғанишерга ташланганди, Фулом маҳмадона унинг олдини тўсди:

— Тазквондо усулларини бировни калтаклашга ишлатмасликка сўз берганингни унутма!

* * *

Жингалик сочи ва мўйлови қоп-қора бўлганидан Парпи коммерсантнинг юзлари ҳам қорадай кўринарди. Қўлига катта-катта узукларни тақиб, мексиканча шляпа кийиб юришни хуш кўради у. Кундалик бизнесини маҳалладаги сартарошхонада соқолини олдиришдан бошлайди. Бугун ҳам юзига атир септириб, энди ўрнидан тураётганда, сартарошхонага Фахриддин кирди.

— Ассалому алайкум, уста.

— Валекум ассалом, биз уста бўлсак, сиз устозсиз, неварам мақтагани мақтаган сизни.

Гап нима ҳақида кетаётганини англаган Парпи бирданига сўради:

— Райондан келган тренер сенмисан? — Парпи коммерсант ўзидан кичкина ҳаммани сансираб гапирарди. — Қани, бундай ўтир-чи!

Аввалига Фахриддинга унинг муомаласи ёқмади, бироқ охиригача эшитишга қарор қилди.

— Сен ҳақингда эшитдим, бўш юрган болаларни спортга тортибсан, чемпион қилмоқчи экансан. Лекин қўли қуруқ ҳолда бу ниятингга эриша олмайсан, айтчи, ҳомийинг борми?

— Йўқ.

— Битта шартимни бажарсанг, мана, мен сенинг шогирдларинга ҳомийлик қиламан. Биласанми, мени ким деб аташади қишлоқдагилар? Парпи коммерсант. Тўғри, «Қиёт»да мендан ҳам бой одамлар бор. Лекин уларнинг бир тийини чиқса, жони чиқади. Шунинг учун умид қилмасанг ҳам бўлаверади.

— Нима қилишим керак?

— Мени илгари Парпи қароқчи дейишарди. Қаерда ишқал бўлса, шу ерда эдим. Қизларнинг сочини қирқиш, ҳомиладор аёлларни кўрқитиш, машинанинг балонини тешиш, эшакнинг думига гугурт

чақиш... Тадбиркорликка меҳрим тушиб, ўзимдан ортмай қолгандан кейин бу иллатларим ўз-ўзидан йўқолди, деб юргандим.

— Хўш?

— Энди билсам у ўғлим Ғанишерга мерос бўлиб ўтибди. Қўй, десам, йигит бўлсанг шўх бўл, деб ўзингиз айтгансиз, дея ёқамга ёпиштиради.

— Сал қаттиқроқ олинг-да.

— Э, ука, мен солиқнинг каттаси чақирса, бормасдан қаттиқ олишим мумкин. Прокурорга, ҳокимга тикка гапиришим мумкин. Чунки «соққа»ни қонун доирасида топаман. Бировдан тили қисик жойим йўқ. Лекин болаларни қаттиқ ололмайман. Агар фарзандим эмакла деса, эмаклаб кетганимни билмай қоламан.

— Мен нима ёрдам қилай бўлмаса?

— Сен ўғлим Ғанишерни «қароқчилик»дан тортиб олиб, спорт кўчасига туширворсанг бўлди. Эй, Тошкентдаги мусобақаларга бориб-келишинг, питания-проживания, ҳаммасини мана, мен кўтараман.

Фахриддин бироз ўйланиб турди-да, қўлни ташлади:

— Розиман.

* * *

— Дарсга индамай келиб-кетадиган, ўзлаштириши паст, ҳеч қайси жамоат ишига аралашмайдиган ўқувчиларнинг кўнглига тез-тез қўл солиб, уларнинг нима билан бандлигини билишга ҳаракат қилишимиз керак, — деди Абдулла муаллим педагогик кенгаш йиғилишида. — Мана, масалан, 11-синфни тугатаётган икки нафар индамасда кейинги пайтларда бошқа ўқувчиларга ваъз ўқиш одатлари пайдо бўлганини кузатиб юрибман.

— Мамажон билан Зайниддинни айтаётган бўлсангиз, мен ҳам сездим, — деди директор ўринбосари Шарифа опа.

— Тўққизинчидаги Ғанишер ҳам танаффус бўлди дегунча уларнинг ёнига шошадиган бўлиб қолган, — деди Ўринбой ака.

— Бўлмаса гап бундай, — деди директор Абдулла муаллимга юзланиб, — сиз уларни яна бир-икки кун жиддий кузатиб, нима билан бандлигини аниқлашга ҳаракат қилинг. Кейин оналарини чақириб гаплашамиз.

Озодбек машғулотдан кейин Фахриддин билан халқаро мусобақалар қандай ўтиши ҳақида гаплашиб ўтириб, қош қорайганини сезмай қолди.

— Кеч кириб қолибди-ку, уйингга кетишга қўрқмайсанми, — сўради Фахриддин спорт залидан ташқарига чиқар экан. — Хоҳласанг олиб бориб қўяман.

— Уялтирманг устоз, ахир ўғил боламан-ку!

— Бўпти, унда омон бўл, ўғил бола, — Фахриддин жилмайганча мотоциклни тириллатиб кетди.

Озодбек уйга қайтаётганда, буталар орқасидан Ғанишернинг овози келаётганини эшитди. Ва аста мўралаб қаради. У ерда тўрт киши — Ғанишер, Мамажон, Зайниддин ва яна орқа ўғириб турган киши гаплашаётганди.

— Агар мен айтган ишларни вақтида бажариб турсанглар, ҳам пул ишлайсизлар, ҳам чет элга ўқишга борасизлар, — деди қора шарпа.

— Қачон? — деди Мамажон.

— Яқинда.

— Ўтган сафар ҳам шундай дегандингиз, — норози оҳангда сўради Зайниддин.

— Сабр тагида сариқ олтин дейдилар, — донолик қила бошлади қора шарпа.

— Нима учун сиз билан қоронғуда, яширинча учрашишимиз керак, — Парпи коммерсантга ўхшаш дангаллик билан сўради Ғанишер. — Мен ҳамманинг кўз олдида керилиб иш қилишни яхши кўраман. Чет элга ўқишга боришимни ҳозироқ дадамга айтаман, жуда хурсанд бўладилар.

Қора шарпанинг «йўқ» дейишига қарамасдан Ғанишер уйи томонга тез-тез юриб кета бошлади.

— Орқасидан чопиб бориб тўхтатинглар, — деди қора шарпа, — агар оғзидан гулламасликка кўнмаса, жарга итариб юборинглар...

— Нима???

— Бошқа иложи йўқ.

Мамажон билан Зайниддин Ғанишернинг орқасидан чопиб кетиши билан қора шарпа ғойиб бўлди. Кутилмаган воқеадан Озодбекнинг боши қотди. Бировни ёрдамга чақириб келгунча кеч бўлиши мумкин. Яхшиси ўзи уларнинг ортидан боради.

Ваъзхонлар жар ёнига келгунча Ғанишерга таъсир кўрсатишга анча уринишди. Аммо Парпи коммерсантнинг ўғли чет элга ўқишга кетишини мақтанмасдан туролмаслигини қайтараверди.

Изма-из келаётган Озодбек Зайниддин тўрт томонга аланглай бошлаганидан энди кутиб бўлмаслигини сизди. Югуриб ке-

либ тазквондо усулида унинг кўкрагидан тепди. Саросимага тушган Мамажон эса жон ҳолатда Озодбекка тапланди. Энди Абдулла муаллимдан кўрғазмали чиқиш қилиш баҳонасида ўрганган қўл жанги усули фойда берди. Мамажоннинг оғриққа чидамай додлаганини бутун қишлоқ эшитди...

Индамасдан чиққан икки нафар ваъзхонни милиция олиб кетди. Қора шарпаннинг қорасини бошқа ҳеч ким кўрмади.

* * *

Шаҳло ўқув йилининг охиригача Озодбек билан гаплашмай юрди. Лекин қалбдаги чўғ барибир алангаланишга мажбур қилди:

— Саида, биласанми, дадам мени шаҳарга, тиббиёт коллежига ўқишга юбормоқчи, — деди Шаҳло атайин Озодбекка эшиттириб.

Бўлажак чемпион ҳам бўш келмади. Кечаги янгиликни шартта Нуриллога айтган киши бўлди.

— Устозим мени Тошкентга олиб кетадиган бўлди. Вилоят биринчилигига терма жамоа бош мураббийи Акром Зиёдовнинг ўзи келиб ўтирганди. Менинг масоғи (спаринг) бўйича беллашувимни юқори баҳолабди.

— Унда ўнинчи синфни биз билан бирга ўқимас экансан-да?! — деди Нурилло ҳам овозини баландроқ қилиб.

— Шунақага ўхшаб қолди, дўстим! Майлими, сенга хат ёзиб турсам?! — Озодбек «хат ёзиб турсам» деган жойи нишонга тегишига ишонарди.

Битирув кечаси баҳонасида ташкил этилган дискотекада Саида билан Нуриллонинг воситачилигида кўринмас занжир билан боғланган икки қалб бир-бирига яқинлашди, мактуб ёзиб туришга ваъдалашди.

* * *

Ихчамгина ҳовли. Озодбекнинг дадаси газета ўқиб ўтирибди. Онаси уй ишлари билан овора. Лекин унинг хаёли бошқа ўйлар билан банд. Биринчиси, ўғлининг улғайиб қолганини сезмагани-ю, синфдошининг ҳаётини асраб қолганидан мамнунлик бўлса, иккинчиси, унинг «Тошкентга кетаманлаб» қолганидан хавотир эди. Ахир ҳали бола бўлса, катта шаҳарда қийналиб қолмасмикин!? Кийим-кечагини ким ювиб беради? Овқатидан, дарсга вақтида боришидан ким хабардор бўлиб туради? Дадаси агроном бўлиб ишлаганидан эртаю кеч далада юради. Шу-

нинг учун ҳам фарзандларининг ўқишини назорат қилиш ҳам муштипар онанинг зиммасида.

— Ўғлингиз Тошкентга кетаман деяпти, — ҳозиргина дамлаган чойини столга қўяр экан, зорланган бўлди она.

— Буни қара, хотин, Президентимиз тадбиркор ва фермерларнинг фаолиятини эркинлаштирувчи, уларни текшир-текширлардан қутқарадиган фармон чиқарибди, — деди дадаси худди эшитмаганга олиб. Аслида у ҳам Озодбекка рухсат бериш-бермасликни ўйлаб юрганди. — Ие, ахир бу фармон бўйича ҳокимиятда бир ҳафта олдин йиғилиш бўлганди-ку!? Қачон чиққан экан бу, — газетанинг санасига қаради. — Шу почтальонга ҳам ҳайронсан, ўн кунлигини бир қилиб олиб келадими-эй.

— Мен боғдан келсам, сиз тоғдан келасиз, — пиёлани узатди онаси. — Бу дунёда пахта билан ғалладан бошқа ишлар ҳам бор. Ҳеч бўлмаса ёмон болаларга қўшилмагин, деб танбеҳ бериб қўйинг. Милиция олиб кетган ана ўша иккитаси Озодбекдан катта экан. Иккаласи ўғлингизни бир нарса қилиб қўйса нима бўларди?

— Бас қил, дийдиёни!.. Ғанишерни жарга итармоқчилигини кўра-била туриб, қочиб кетиши керакмиди? Агар шундай қилганида кўрардинг «танбеҳ» бериш қанақалигини. Бўпти, қани, чакир буёққа ўша қаҳрамонни.

Дадаси «қаҳрамон» сўзини бошқача овозда айтгани учун ҳовлига сув сепаётган синглиси Насиба ҳам, велосипедни ағдарганча нимадир қилаётган укаси Азамат ҳам қулоғини динг қилди.

— Озодбек, даданг чақираяптилар.

— Ҳозир, ойижон.

Дарахтга осиб қўйилган «қоп»ни муштлаётган Озодбек, ҳовлидаги крандан юз-қўлини ювиб, дадасининг олдига келди.

— Ҳм, мулла йигит, онангнинг айтишига қараганда, қаҳрамон бўлдим деб, ўз билганингни қиладиган бўлиб қолипсан.

— Йўғ-э.

— Унда нега бир оғиз сўрамасдан, Тошкентга кетаман, деб мақтаниб юрибсан ҳаммага.

— Устозимиз Фахриддин ака олиб кетаман деганини айтгандим, холос, — ерга қаради Озодбек бироз бўшашиб, — Абдулла муаллим ҳам боришинг керак, бизнинг қишлоқдан ҳам чемпион чиқсин дедилар.

— Абдулла муаллим, Фахриддин ака...

— Устозимнинг устози ҳамма вилоятлардан иқтидорли болаларни йиғиб, ўзи бир-икки йил шуғулланаркан, шундан кейин...

— Нима шундан кейин?

— Шундан кейин халқаро мусобақаларга олиб бораркан.

Асли дадаси ўғлининг чемпион бўлишини, бутун дунёга танилишини юрак-юракдан истаб турибди. Аммо қандайдир куч — балки бу оталик меҳридир, балки бошқа бир туйғу — бирданга майли дейишга изн бермаяпти.

— Ўқишинг нима бўлади, болам?! — гапга аралашди онаси, — қаерда яшайсан, овқат...

— Ойижон Олимпия захиралари коллежида овқат ҳам беради, ётоқхона ҳам! — деди шошилиб Озодбек.

Дадаси бироз жим қолди. Ўзи ҳам болалик пайтида тенгдошлари билан кураш тушганини эслади. Бироқ у пайтда ҳозирги шароитлар қайда дейсиз.

— Майли, мен розиман, — чеҳраси ёришди дадасининг, — борақол, болам. Битта агрономнинг ўғли чемпион бўлса ёмонми? Шунда одамлар «ана, агроном келяпти», деб эмас, «чемпионимизнинг дадаси келяптилар» деб айтишса не ажаб.

— Раҳмат, дадажон, — отасини маҳкам қучоқлади Озодбек.

— Лекин бир гапни икки қулоғинг билан эшитиб ол: белига белбоғ таққан киши ҳалол курашиши керак. Белида белбоғи борлар даврага чиққанда полвонлик ори, миллат шаъни ва ғурурини муносиб ҳимоя қилиш учун ҳар қандай вазиятда ҳам ўзида куч топа олиши зарур. Халқим деганни Ҳақ ҳам қўллайди, болам. Элим-юртим дея пок ният билан ҳалол курашсанг, Яратганнинг ўзи белингга қувват, билагингга қудрат беради.

* * *

Ақром Зиёдов ёшларга қанчалик меҳрибон бўлса, шунчалик қаттиққўл экан. Озодбек баъзан уйдагиларни соғинганидан хаёл суриб, баъзан Шаҳлони қўмсаб юриб машғулотга кечикиб келган эди, дакки эшитди. Ҳатто «устозининг устози» унинг кун тартибини қатъий белгилаб берди. Энди бўлажак чемпионнинг ҳар дақиқаси ҳисобли эди.

Машғулотлар кун сайин, босқичма-босқич жиддий кўриниш ола бошлади.

* * *

Орадан анча вақт ўтди. Ақром Зиёдов барча шогирдларини йиғди.

— Яқинда мамлакат чемпионати бўлади. Ўз вазн тоифасида ғолиб бўлганлар Осиё чемпионатига йўлланмани қўлга кирилади. Шу пайтгача бирга шуғулланган бўлсанглар, энди даян (татами)да ўзаро рақиб бўласизлар. Такрорлаб айтаман, фақат даянда. Спортда ҳар доим кучлилар ғолиб бўлади. Ҳаммангизга омад тилайман.

Спортчилар тарқала бошлаганда Акром Зиёдов Озодбекни чақирди.

— Мен Фахриддин акангга сим қоқдим. У келиб сен билан алоҳида ишлайди. Билиб қўй, сен беллашув вақтида устозинг йўл қўйган хатоларни такрорламаслигинг лозим.

— Ҳўп бўлади, устоз.

— Биргина хато туфайли чемпионлик армон бўлиб қолган унга. Рақибининг ҳеч қанақа очко келтирмайдиган арзимас зарбасига жавоб қайтариш пайида асабини жиловлай олмади. Спортчи шахсий «ҳисоб-китоб» учун эмас, аксинча, ҳар доим юрт ори, Ватан ғурури, миллат шаънини кўзлаб майдонга чиқиши лозимлигини унутиб қўйди.

— Тушундим, Акром ака.

— Менга қара, Озодбек, орийат дегани бир кўрганда тушуниб оладиган нарса эмас. У одамнинг қалбида йиллар давомида шаклланиб, вақти-соати келганда юракдан вулқондек отилиб чиқади. Кел, ўтир, сенга бир воқеани айтиб берай:

90-йилларнинг боши, она Ватан ўз ўғлонларидан шахдамлик, шижоат намуналарини кутаётган чоғлар эди. Ўзбекистонимиз мустақилликка эришгач, шу юрт, шу халқ номидан татамига чиқаман, Истиқдолни мустаҳкамлашга озгина бўлса-да ҳисса қўшаман, деган одамга имконият эшиклари очилди. Шунда биз спорт орқали мамлакат мавқеини, номини, шарафини юксак даражага кўтариш учун ваъзхонлик эмас, амалий ишга ўтиш дари келганини англадик. Дастлабки қадамни дадил ташлаш учун Малайзияда ўтказиладиган жаҳон чемпионатига ҳеч бўлмаса бир нафар иштирокчи билан қатнашишга қарор қилдик. Ва икки киши қайдасан Куала-Лумпур дея йўлга отландик.

Малайзия пойтахтига етиб келгач, мусобақа ўтказилаётган залнинг шифтига илинган юзлаб байроқлар орасида Ўзбекистон байроғини тополмай ҳайрон бўлдик. Ташкилчиларга юзлансак, сизларнинг давлат байроғингиз бизда йўқ, шунинг учун ҳеч қандай ёрдам бера олмаймиз, дейишди. Жаҳлимиз чиқиб,

улар билан тортишиб қолдик. Айниқса, уларнинг муомаласидаги мулойимлик ниқобига ўралган менсимаслик, ёлғондакам жилмайиш ортидаги кибр оғир ботди. Бунинг устига Ватан байроғини олиб келмаганимизга ўз-ўзимизни койишдан асабимиз бузиларди.

— Жаноб Зиёдов, бу баҳслашишга арзийдиган муҳим масала эмас, кейинги сафар илинар байроғингиз...

Тамом, мияга қон урди. Кейинги сафар, муҳим масала эмас? «Йўқ, дедим ўзимга-ўзим, бу айнан долзарб масала». Зудлик билан шаҳар дўконларидан байроғимиз кўринишини ифодаловчи гўзал матоларни қидиришга тушдик. Куала-Лумпурни кезиб юрибман-у сира ҳовурим тушмайди. Кейинги сафар эмиш-а? Ўзбекистон қаерда жойлашган ўзи, деганлари-чи? Балки эндигина мустақилликка чиққан мамлакат қаердалагини билмассиз. Лекин дунё халқларини том маънода қулликдан асраб қолган Амир Темурдай соҳибқиронни-шу юрт тарбиялаб вояга етказганини билишингиз шарт.

Ер юзи шифокорлари ҳали ҳам асарларини кўзига суртиб ўқийдиган Ибн Синонинг, алгебра отаси Ал-Хоразмийнинг шу диёр фарзанди эканини билмайсизми? Ёки яна ким ҳазрати Бобурдек оламга доврўғ солган? Ислом дини Арабистон ярим оролида шакллангани билан, комиллик чўққисига қайси юртда эришди? Бухорий ва Термизий каби буюк муҳаддисларни вояга етказган юртнинг, қадим халқнинг байроғи кейинги сафар илинадими? Ҳечам-да. Ўзбек халқи мўминдир, қобилдир, андишалидир, лекин унинг нафсониятини ерга уришга қодир куч йўқ жаҳонда.

Баъзилар ҳали тош қурол билан айиқ овлаб, гўштини еб, терисини кийим ўрнида ёпиниб юрган чоғларида маданияти ривожланган, маърифат бўстони саналган, фуқаролари нозик ипакдан тўқилган либосларда савлат тўкиб юрган мамлакат байроғини қадамоқ кейинги галга қоладими? Э, йўқ, шуни-да эпллмасак, Ўзбекистонданман, ўзбекман, деб кўкракка уришга нима ҳаққимиз бор?

Байроғимиз учун зарур матоларни топиб, маҳаллий тикувчилик корхонларида устида туриб тиктирдик. Ният холис экан, жуда гўзал чиқди. Ташкилотчилардан залнинг энг кўринарли жойига қадашни талаб қилдик. Мақсадга эришгач, кўнглимиз тоғдек кўтарилди. Биласанми, Озодбек, бу ўша ғурур, орият аталмиш туйғунинг юракдан тошиб чиққан пайти эди.

* * *

Мамлакат чемпионатининг финал беллашуви. Озодбекнинг рақиби республикадаги энг кучли спортчилардан бири — ўтган йилги чемпион.

Фахриддин Озодбекнинг шлемини (бошга кийиладиган ҳимоя воситаси) тўғрилар экан:

— Дадил бўл, — дея томошабинлар томонга ишора қилди.

Бир қарашдаёқ укаси Азаматнинг «ака» деб қичқарганини, унинг ёнида дадаси ва Абдулла муаллим ўтирганини кўрди. Шунда бирдан унинг кўзи чақнаб, сергак торди. Белбоғини янада маҳкам қилиб боғлади. Бу унинг дадаси ва муаллимининг орийат ҳақидаги ўғитларини эсга олганидан далолат эди...

Сухандон Озодбекни мамлакат чемпиони деб эълон қилганда Азамат ҳайқирганча дадасини қучоқлади. Физкультурачи математик эса кўз ёшини яширишга уринарди.

* * *

— Мана, сизларга божхона баённомаси, — деди стюардесса қиз, — уни ҳозир тўлдириб олсанглар, аэропортдан чиқиш пайтида ушланиб қолмайсизлар.

— Жуда яхши-да, — деди Акром Зиёдов, — қани, чемпион, ручкани олинг.

Озодбек чиндан ҳам аэропортда ушланиб қолишни истамасди. Уйдагиларни, қишлоқдаги дўстларини, Шаҳлони тезроқ кўриш ниятида эди. Бироқ аэропортда уни бир неча журналист пойлаб ўтирганини, улар ҳали бири қўйиб, иккинчиси саволга тутишини билмасди.

* * *

— Дада, сизни сўраб келишди, — деди Насиба меҳмонни ичкарига таклиф қилар экан.

— Келинг, келинг...

— Ассалому алайкум, сизни кундузи далада бўлади, деганлари учун кеч бўлса ҳам келавердим, айбга буюрмайсиз.

— Хижолат бўлманг, буёққа ўтинг, узр, сизни танимайроқ...

— Мен «Халқ сўзи»нинг вилоятдаги мухбири Абдурахмон Қўчқоровман.

— Газетаданман, денг...

— Шундай. Ўғлингиз Озодбек ҳақида «Уч зарба» деган мақола ёзмоқчиман.

— Нега энди уч зарба?

— У биринчи зарба билан туман, иккинчисида вилоят ва учинчисида республика чемпиони бўлди. Озодбекнинг чемпион бўлиши қишлоқ ёшларига спорт билан шуғулланиш учун шароит яратилганининг самараси эканини кўрсатишимиз керак.

— Биласизми, мухбир ука, келганингиздан бошим осмонга етди. Аммо сизга бир таклифим бор. Шу мақолани сал кейинроқ, биратўла «Беш зарба» деб ёзсангиз.

— Нима учун бундай деяпсиз?

— Ҳозир Озодбекнинг ўзи Тошкентда, «устозининг устози» билан қитъа чемпионатида тайёргарлик кўраётти.

— Тушундим, — жилмайди мухбир, — Осиё тўртинчи, жаҳон чемпионлиги бешинчи зарба бўлади, демоқчисиз-да.

— Ҳа, баракалла.

— Худо хоҳласа, «Беш зарба»ни катта очерк қилиб ёзаман, лекин барибир ҳозир...

— Ундай бўлса, мен сизни Абдулла муаллимнинг уйига бошлаб бораман, шу яқинда туради, уч зарбада унинг ҳиссаси кўпроқ.

— Чемпионнинг биринчи устози ҳақида ёзарканман-да бўлмаса?

— Яшанг, юринг кетдик.

Улар энди дарвозадан чиққанида Парпи коммерсантнинг қора «Нексия»си келиб тўхтади.

— Кечки овқатни еб, яна далага кетаяпсизми, агроном бува, — деди у жилмайганча ойнадан бошини чиқариб. Аслида у агроном, раис деганларини унчалик хушламайди. Ўзи тер тўкиб ишламасдан, дала айланиб юрадиган бекорчилар, деб ҳисоблайди уларни. Аммо шу агрономнинг ўғли Ғанишерни қутқаргани учун йўлда кўрса тўхтаб салом бериб ўтади.

— Ҳа-а йўқ, мана, чемпион ҳақида ёзаман деб мухбир келган экан, бу кишини Озодбекнинг биринчи устози Абдулла муаллимникига олиб кетаётгандим.

— Ие, буёғи қизиқ бўлди-ку, — машинадан тушди Парпи, — спонсорчи, поездкаларнинг «соққа»сини берган спонсор четда қолиб кетаверар экан-да.

— Дарвоқе, бу киши Озодбек шуғулланган «Қиётглик чемпионлар» клубининг ҳомийси бўлади.

— Жуда яхши-да, — деди мухбир, — ҳомийлик, саховат кўрсатиш халқимизнинг азалий одати. Сиз ҳақингизда албатта ёзаман, юринг биз билан.

Учовлон машинага ўтириб, Абдулла муаллимникига кетаётганда Парпи коммерсантнинг гап халтаси очилди.

— Латифага қалайсиз, мухбир?

— Ҳожибой Тожибоевнинг ҳангомаларидан бўлса қўйсангиз, маза қилардик.

— Тушунмадингиз, бошимдан ўтган саргузаштлардан айтиб берсам, роса қотгач, газетага ёзиб, мени машҳур қилармидингиз балки?!

— Қани-қани...

— Тижоратга қўл уришимга қурилиш вазири сабаб бўлган. Ишим юришиб кетгач, унга миннатдорлик билдириш учун бир қоп гуруч кўтариб шаҳарга келдим. Поездан тушаётганда халта офирлик қилиб, бир кишининг оёғини босиб қўйдим. Шунда унинг нари кетаётиб, «дуррак» дегани қулоғимга чалиниб қолди. Бирдан хаёлимга, «ҳали шу қилтириқ, кимсан Парпини сўкадим», деган фикр келди.

Ҳой, другжон, дея уни ўзимга қаратдим-да, «два раза дуррак» дедим. Эй, уям қувноқ йигит эканми, шартта тўхтади-да, «три раза дуррак» деб қолди. Биласизми, ҳисоб юздан ошганда ҳам «дуррак» ўйинимиз тугамади. Нима бўлаяпти, деб атрофимизда одамлар тўпланди. Шунда қитмирлигим иш берди. Шартта қолни очиб, бир сиқим гуручни кўрсатдим. Йигит ҳам ҳайрон бўлиб сўради.

— Ну, что рис?

— А-ха, попался, три мешка дуррак!

— Болапсиз-ку! — деди мухбир хандон отиб куларкан.

— Тўпланганлар сизга ўхшаб кулгунча, таксига ўтириб синфдошимникига жўнавордим.

— Гуруч-чи, ахир уни қурилиш вазирига бермоқчи эдингиз-ку?

— Ана ўша синфдошим қурилиш вазири-да, ахир.

— Ҳа, йўқ, мен қурилиш вазирини яхши танийман, вилоятимизга келганда интервью ҳам олганман.

— Оббо, сиз журналистлар-ей, — кулди Парпи, — ипидан игнасигача суриштирагунча тинчимайсизлар-а. Дафтарингизнинг бир четига ёзиб қўйинг, мухбир: қурилиш вазири — менинг синфдошим Убайдулла бўлади. Қўли гул қурувчи бўлгани учун шундай атаймиз. Тошкентдаги «дом»ларнинг ярмини у қурган. Энди тушундингизми?

* * *

Акром Зиёдов машғулотдан кейин Озодбекни ёнига чақирди.

— Мана бу газетадаги мақолани яхшилаб ўқигинда, кейин сақлаб қўй, — мамнуният билан жилмайиб турарди у, — машҳур бўлиб кетганингда мен ҳақимда чиққан биринчи мақола, деб эслаб юрасан. Биринчи устозинг, ҳомийларинг тўғрисида ҳам ёзишибди.

— Раҳмат, устоз.

— Ҳа, айтганча, балки энди кетма-кет мухбирларга интервью берарсан. Шунда Фахриддин акангни тилга олишни унутма. Сен унинг биринчи кашфиётисан. Устоз учун шогирд қандай ўрин тутишини орадан йиллар ўтиб ўзинг устоз бўлганда билиб оласан, хўпми?

— Хўп бўлади, ҳаммасини айтганингиздай қиламан, устоз!

* * *

Осиё чемпионатига муносиб тайёргарлик кўриш учун Акром Зиёдов шогирдларини тоққа — Янгиободдаги ўқув-спорт база-сига олиб кетди. Бу ерда терма жамоа аъзоларига барча шароитлар яратилган. Кунига икки маҳалдан машғулот ташкил этилди.

Айни баҳор фасли эмасми, чор атроф ям-яшил. Озодбек машғулотдан бўш пайти дўстлари билан лолалар энди қулоқ чиқара бошлаган қирга сайр қилгани чиққанди. Шунда олисдаги айланма йўллардан аравали мотоцикл улар томонга келаётгани кўрди.

— Қизиқ, — деди дўстларига ишора қилиб, — асфальт қилинган тўғри йўл турганида, буёғларда нима қилиб юрибди экан.

— Овчи ёки чўпон бўлса керак, — деди спортчилардан бири.

— Овчи ҳам, чўпон ҳам тоғда мотоциклда эмас, отда юриди, — деди бошқаси.

Озодбек эса кўнгли бир нарса сезгандай ҳамон тикилиб турарди. Кутилмаганда эски мотоцикл уларнинг ёнгинасидаги тепаликдан чиқа олмай ўчиб қолди.

— Минг лаънат сенга, — пастга тушиб мотоциклни тепди унинг ҳайдовчиси. Ва бирдан спортчиларни кўриб донг қотди. Бироқ сир бой бермаслик учун уларни ёнига чақирди. Зеро, «юк» ортилган мотоциклни бу ердан олиб чиқиб кетишининг бошқа иложи йўқ эди. Аравачадаги сувдан бўшаган «баклашка»ларга оқ нарса солинганди.

— Бу дейман, дам олгани чиқибсизлар-да.

— Йўқ, тренеровка қияпмиз, — деди йигитлардан бири.

Озодбек бу кишини биринчи марта кўриб турибди. Лекин овозини қаердадир эшитган.

— Спортчимиз денглар, каратэчими ёки боксчи?

— Таэквондочи.

— Бу ерда спорт базаси борлигини билмас эканман.

— Ўзингизни қайси шамол учирди, — жиддий нигоҳ билан сўради Озодбек.

— Менми... мен пастдаги қишлоқда яшайман. Мана шу қирнинг ортида озгина ерим бор. Шунга селитра олиб кетаётгандим. Қани, ёрдамлашпворинглар-чи, худонинг ўзи сизлардай полвонни менинг мушкулумни осон қилиш учун йўлимга чиқариб қўйибди...

Озодбек базага келгандан кейин бу овозни қаерда эшитганини эслай олмай роса қийналди. Қош қорая бошлаган вақтда дўстларидан бири узоқдаги жарни кўрсатиб, «Катталигини қара», деди. Шу пайт чемпионнинг хотирасида чақин чақнагандай бўлди.

— Топдим, топдим, ахир бу ўша.

Озодбек қишлоқдаги «қора шарпа»нинг «кўнмаса жарга итариб юборинглар» деган гапини аниқ элади. Аниқ бу ўша овоз. Мана энди унинг башарасини ҳам кўрди. Кейин чопиб бориб, бўлган воқеани Ақром Зиёдовга айтиб берди. Тажрибали мураббий шубҳали деҳқон ва чўпонларнинг айрим «фаолияти»ни эшитганди. Шунинг учун дарров яқин ўртадаги милиция бўлинмасига хабар берди.

Озодбек устози ҳамроҳлигида махсус отрядга йўл кўрсатиб борди. Бироз юқори кўтарилгач, шох-шабба билан «маскировка» қилинган мотоцикл топилди.

— Сизлар шу ерда қоласизлар, — деди отряд командири, — буёғи хавфли. Сержант Турсунов!

— Мен!

— Спортчилар билан қоласиз!

— Ест.

— Сигналимни кутасиз! Агар отишмани эшитсангиз, уларни пастга олиб тушасиз.

— Тушундим.

Отряд вакиллари қўлбола чайлага етиб келганида, у ерда ҳеч ким йўқ эди. Озодбек кўрган «селитра»дан ташқари турли чизмалар, хорижий тиллардаги варақалар, ишлатилган шприцлар топилди, холос.

— Қочишга улгуришибди, — деди командир. — Афтидан улар икки ё уч киши бўлган. Сержант Турсунов!

— Мен!

— База билан боғланинг!

* * *

— Устоз, Осиё чемпионатига мен ҳам борай, Озодбекнинг ёнида турсам дегандим, — кўзлари жавдираб сўради Фахриддин. — Бу мен учун қанчалик муҳим эканини биласиз-ку!

— Жоним билан, — деди Акром Зиёдов, — аммо вазирлик томонидан тасдиқланган таркибда мураббийлардан фақат менга ўрин берилган. Қолгани ҳаммаси спортчилар.

— Ҳомийлик ҳисобидан борсам-чи?

— Қани эди, ҳомий топа олсак, менга кўмак берардинг.

— Бор, устоз, бор, — Фахриддин Парпи коммерсантнинг катта-катта ваъдаларини мана шу кунга асраб қўйганди.

Фахриддин акасининг бирга бориши Озодбекнинг руҳини янаям кўтарди. Энди у бутун қитъани забт этишга тайёр эди.

Ўзбекистон спортчилари чемпионатда юқори натижа кўрсатди. Бу эса мамлакат Тазквондо федерацияси президенти Муҳсинжон Фаёзовнинг Осиё тазквондо федерацияси вице-президенти лавозимига сайланишига туртки бўлди.

* * *

Осиё чемпионатидан олтин медал билан қайтган Озодбек коллежни ҳам имтиёзли диплом билан тугатди. Битирув кечасига Озодбекни табриклагани Фахриддин ва Акром билан бирга Муҳсинжон Фаёзов ҳам келди. Федерация раҳбари чемпионни бағрига босиб қутлар экан:

— Сени жисмоний тарбия институти талабаси бўлганинг билан ҳам табриклайман, қитъа ва жаҳон чемпионлари тест синовларисиз қабул қиланади.

— Раҳмат. Лекин мен...

— Нима ўқиш ниятинг йўқми?

— Бор. Лекин мен устозимдай, устозимнинг устозидай ҳам қаттиққўл, ҳам меҳрибон мураббий бўла олмасам керак. Шунинг учун келгусида журналист бўлишни, янги-янги чемпионлар ҳақида, уларнинг Абдулла муаллим сингари ўқитувчилари, катта спортга олиб кирган тренерлари ҳақида мақолалар, китоблар ёзмоқчиман.

— Жуда яхши, жуда яхши, Озодбек. Аҳдинг қатъий бўлса бўлди.

— Қатъий!

— Унда ҳаммамиз сенга журналистика факультетига кириш учун тест синовларида омад тилаб турамиз.

Имтиҳонларда Озодбекнинг омади чопмади. Бор-йўғи икки балл етмади. Акром Зиёдов чемпионнинг кўнглини чўктирмаслик учун насиҳат қилди:

— Одатда йигитлар ҳарбий хизматни ўтаб, чинакам ўғил бола бўлгандан кейин институтда ўқийди, — деди. — Мана, масалан, мен ҳам хизматдан кейин ўқиганман. Илгари армияга бормаганга ҳеч ким қизини бермасди.

Озодбекнинг кўз олдига Шаҳло келди.

— Устоз, мени қачон хизматга чақиради?

— Кузда.

— Демак, яна икки ойдан кейин.

— Шунинг учун ҳам сенга таътил бераман, бир-икки кун отанангнинг олдида бўл. Лекин машғулотни қанда қилма, армияда ҳам жуда керак бўлади.

* * *

Озодбек профессионал спортчи бўлгани учун уни махсус бўлинмага жўнатишди. Нуфузли халқаро мусобақаларга жиддий ҳозирлик кўриб чиниққан эмасми, ҳарбий хизматдаги дастлабки кунлар — сафда юриш, жисмоний тайёргарлик бўйича ўтказилган машғулотлар унчалик қийинчилик туғдирмади. Албатта, бундай илдам ҳаракатлар командирларнинг диққатидан четда қолмади. Ўктам ўғлоннинг жарангдор овози, келишган қаддибасти, айниқса, қасамёд қабул қилиш маросимида ҳамманинг эътиборини тортди.

* * *

— Оддий аскар Эркинов!

— Мен.

— Замполит чақиряпти.

Озодбек кийим-бошини тўғрилаб, штаб томонга юрди. «Командирнинг шахсий таркиб билан ишлаш бўйича ўринбосари подполковник Турғунов» деб ёзилган эшикни тақиллатиб ичкарига кирди:

— Рухсат этинг, ўртоқ подполковник.

— Киравер, ўтир. Қалай, қийналмаяпсанми?

- Асло йўқ.
- Ҳарбий хизматга ўрганиб кетдингми?
- Худди шундай.
- Унда нега бошқа ротага ўтказишимизни сўраб ариза ёздинг.
- Кечирасиз, ўртоқ подполковник, фикримни очиқ айтсам майлими?
- Марҳамат.
- Рота старшинаси Ниғматов билан жанжаллашиб, «дисбат»га кетишни истамайман.
- Нимага жанжаллашар экансан?
- Менимча, бу одамда ватанпарварлик туйғуси етишмайди. Унинг гапларини эшитганимда ғазабим қайнаб, беихтиёр муштим тугилиб кетади.
- Қанақа гаплар экан, очигроқ айтгин.
- Икки гапининг бирида «санлар нима қийинчилик кўрибсанлар, мана биз хизмат-қилган вақтда «дедлар»нинг калтагини еяверганимиздан ҳамма жойимиз «сняк» бўларди, санларничи, ҳеч ким чертмайди ҳам».
- Хўш-хўш.
- Биздан ҳақиқий аскар чиқмасмиш. «Боевое задание»ни бажариш учун калтак еб пишиш керак, понятно, салаги, дейишдан чарчамайди.
- Ҳарбийларнинг кўпчилиги русча гапиришга ўрганиб қолган-да, ука, — ўзи хоҳламаган тарзда кулишга уринди Турғунов. Аслида у Озодбекнинг фикрларини мулоҳаза чиғириғидан ўтказаётган эди.
- Мен унинг тилини айтаётганим йўқ, ўртоқ подполковник, ўзимиз хизмат қилаётган армияни ўзимиз инкор этиб ерга урсак, унда қандай қилиб Ватанни ҳимоя қиламиз.
- Мен сени жуда яхши тушуниб турибман, Эркинов, — ўта жиддийлашиб, хонада у ёқдан бу ёққа юра бошлади подполковник.
- Эшик тақиллаб навбатчи кирди:
- Рухсат этинг, ўртоқ подполковник, сизни командир чақирапти.
- Эркинов, сен шу ерда ўтириб тур, мен ҳозир келаман.
- Рухсат этинг, ўртоқ полковник.
- Келинг, Турғунов.
- Замполит командир таклиф қилган жойга келиб ўтираркан, хонада старшина Ниғматов бош эгиб турганини кўрди.

— Зудлик билан старшина Ниғматовга буйруқ тайёрланг. Ҳарбий қисмга спиртли ичимлик истеъмол қилиб келгани, рота шахсий таркибини кечаси асоссиз уйғотгани учун вазифасидан озод қилинсин.

— Ну, товарищ полковник, — талмовсиради Ниғматов.

— Отставит! — ўрнидан турди командир. — Вы опытный сотрудник Ниғматов, но Ўзбекистонда олиб борилаётган ҳарбий ислоҳотларни обрўсизлантиришга, собиқ тузумдан қолган ярамас одатларни қайта жорий қилишга уринадиган ҳарбийга бизнинг армиямизда ўрин йўқ. Бўшсиз.

Турғунов хонасига қайтиб келганда, Озодбек ҳамон хаёл суриб ўтирарди.

— Ма, ол аризангни, энди бошқа ротага ўтишинг шарт эмас.

— Тушунмадим.

— Старшинангнинг ўзи ишдан бўшатилади. Сенга жавоб.

Озодбек энди эшикнинг ёнига борганда, Турғунов яна сўради:

— Менга қара, нима учун Ниғматов ҳақида шунча гап айтинг-у, кечаси ичиб келганини айтмадинг?

— Бу унинг тузатиш мумкин бўлган хатоси эди, ўртоқ подполковник, бироқ унинг аскарни одам эмас, роботга ўхшаган бир буюм сифатида қараш натижасида шаклланган дунёқарашини ўзгартириб бўлмаса керак.

Рота командири, ёш ва ғайратли капитан Эломон Жўраев Озодбекни сержант унвонига тавсия қилиб янглишмаган эди. Зотан у кўп ўтмай ўзи бошлиқ бўлинмани илғорлар қаторига олиб чиқди. Қисм қўмондонлиги энг масъулиятли вазифаларни кўпинча чемпион-сержантнинг бўлинмасига топширадиган бўлди.

Ноябр ойининг охирлари. Кечки овқатдан қайтган кўпчилик аскарлар уст-бошини тартибга келтиряпти. Бошқаси онасига, севган қизига хат ёзаяпти. Шунда бирдан сирена янгради.

— Жанговар тревога!

* * *

— Ҳамма келдими? — сўради Бирлашган бош штаб бошлиғи ўрнидан тураркан. — Террочиларни тор-мор қилиш бўйича ўтказиладиган махсус операцияга раҳбарлик қилиш генерал Насимовга топширилган. Марҳамат, ўртоқ генерал.

— Ҳозиргача тўпланган тезкор маълумотлар шундан иборатки, бир гуруҳ террорчилар қўшни мамлакат билан чегарадош ҳудуд орқали Ватанимизга суқилиб кирган. Газандаларнинг қанчалиги аниқланмоқда. Лекин уларнинг уч йўналишда ҳаракат қилаётгани маълум. Террорчиларнинг биринчи гуруҳи «Берёзовая рошша»да уларни браконер деб ўйлаб тўхтатмоқчи бўлган уч нафар милиция ходимини ов милтиғидан отиб ўлдирган. Кейин уларнинг қуролларини, «Нива» машинасини олиб кетишган.

Насимов бирпас жим қолди-да, яна давом этди.

— Иккинчи гуруҳнинг қилмиши янада даҳшатли. Улар шу атрофдаги яшайдиган икки ўсмирни ваҳшийларча чавоқлаган. Бирисининг бошини кесишган, иккинчисининг жинсий аъзоларини. Учинчи гуруҳ, разведка маълумотларига таяниб айтадиган бўлсак, ҳарбий техникалар ҳаракат қила олмайдиган дара ва суқмоқлар орқали ўтиб, санаторияга ҳужум қилишни режалаштирган.

— Угам-Чотқол қўриқхонаси ҳамма томондан ўраб олинди, — деди вазир ўринбосари. — Энди қочиб қутула олмайди улар.

— Улар юқорига қараб қочиб, ўша ёқдан чегарани кесиб ўтишга уринади, — деди генарал Насимов. — Шунинг учун ҳам капитан Эломон Жўраев бошлиқ махсус бўлинмани вертолётлар ёрдамида «Берёзовая рошша»нинг тепасига ташлаймиз.

— Сиз айтаётган жой 4-5 чақирим баландликда, қалин қор билан қопланган бўлиши аниқ.

— Бошқа чора йўқ, орқадан қувиш наф келтирмайди, агар бугун қўлдан чиқариб юборсак, эртага бу қашқирлар янада катта куч билан келади. Уларга бошчилик қилаётган Афанасий исмли кимса бир марта қочишга улгурган. Хориждаги ҳамтовоқлари берган чойчақадан эсини еган ўша каллакесар ислом динини қабул қилиб, ҳозир Афзалхонга айланган.

* * *

Вертолёт кўздан ғойиб бўлгач, капитан Жўраев қандай позицияларни эгаллаш кераклиги хусусида тегишли кўрсатмалар берди. Ўзи эса харитани яна бир бор кўздан кечиргач, қор билан қопланган дарани дурбин билан кузата бошлади.

— Қайси тешикка бекинди экан, бу исқиртлар.

— Уёққа қаранг, капитан, арчазорлар орасида нимадир қимирляпти. — деди Озодбек унинг ёнига келиб.

— Балки бирор ҳайвондир.

— Ҳайвонлиги аниқ. Фақат у одам кўринишидаги ҳайвон бўлиши мумкин.

— Бўлмаса, сержант Эркинов, мен ўша ҳайвоннинг башарасини яқинроқ бориб кўраман. Сен «старший» бўлиб қоласан. Муллаев, Тўлабоев орқамдан.

Капитан Жўраев арчазор томонга юриб кетди. Бироздан кейин ўқ овози эшитилди. Панада кузатиб турган экан газандалар.

— Ўртоқ сержант, — деди Муллаев рация орқали.

— Эшитаман.

— Ўқ капитаннинг сонига тегибди. Юра олмайди. Кўп қон оқаяпти.

— Яхшилаб боғланглар-да, хавфсиз жойга олиб ўтинглар.

— Хўп бўлади.

Озодбек бўлинмаси билан айланиб ўтди. Автоматини ерга қўя туриб, шерикларига бармоқ ҳаракатлари билан ниманидир тўшунтирди. Сўнг оҳиста бориб пойлоқчилик қилаётган террорчи-снайперни чунонам кучли зарб билан тепди-ки, у овоз чиқаришга ҳам улгурмади. Қолган аскарлар арчазор панасида писиб ётганларга ён томондан зарба берди. Бутун дарани ўқ овози тутиб кетди. Бироздан кейин эса сукунат бошланди.

— Ер тишлади, шекилли, қузғунлар. — деб битта аскар энди ўрнидан турганди... ҳамма жойи қип-қизил қон бўлди.

Озодбек автоматини ўқ келган томонга тариллатиб ота бошлади. Иккитаси қулади.

— Инкубатордан чиқаяптими, бу аблаҳлар-а! — ўқдонни алмаштирди у.

Шу пайт елкасига совуқ нарса текканини, оний лаҳзада автомат тариллагани ва устига бир мурда йиқилганини сизди. Пичоқ билан орқадан ташланаётган террорчини Тўлабоев отиб ташлаган эди. Аммо ханжарнинг учи танага кириб улгурганди. Шундай бўлса-да, Озодбек ўлик барзангини силтаб ташлаб, ўрнидан турди.

Бу орада арчазор панасидан ўқи тугаган яна бир «ҳайвон» чиқиб, бақира бошлади. Унинг соқоли ҳам қон эди.

— Қани, от, мана мен, Афанасийман, ҳа-а, қўрқаяпсанми?

Озодбек қўли билан аскарларга ишора қилиб, «Отманглар» деди. Кўзлари косасидан чиқиб кетай деб турган Афзалхон (Афанасий)нинг ёнига боргач, уни таниди. Бу бақироқ овоз қишлоқдаги «қора шарпа»нинг овози эди. Бу ифлос башара Янгиободда

мотоциклини ташлаб қочган «деҳқон»нинг энди соқол ҳам қўйган афти эди.

Озодбек қуролсиз одамни отгиси келмади. Автоматини шеригига узатди. Чунки рўпарасидаги одам қиёфасидаги махлуқ синфдоши Фанишерни ўлимга йўллаганда бенасиб қолган улушиини олишга «шай» турганди. Бир-икки зарбадан кейин Афзалхон йиқилди. Ўзини ўлганга солиб ётди.

Озодбек нари кетиб, автоматини олганида «ўлик»нинг қонли қўли унга ёпишди.

— Қашқирнинг ўлгиси келса, чўпоннинг таёғига ёпишаркан, — деди-ю Озодбек кўзини чирт юмди, ўқдондаги жамики ўқни Афнасийнинг қорнидан пастроғига жойлаб қўйди...

Озодбек штабга ахборот бераётганда кучли бўрон турганди. Бундай шароитда вертолёт учиб кела олмасди. Бўрон тугашини кутиш эса шу ерда музга айланишдан бошқа нарсани англатмасди. Шунинг учун штабдан имконини топиб пастга тушиш учун буйруқ олинди. Ортиқча нарсалар палаткада қолдирилди. Озодбек кўп қон йўқотганидан хушсиз ётган капитанни елкасига олди. Яна икки аскар ҳалок бўлган сафдошини «носилка»га солиб кўтарди. Улар роса ўн соат деганда транспорт ҳаракат қилиши мумкин бўлган нуқтага тушишди. Курагидаги яраси ҳар қанча оғриқ бермасин, Озодбек Насимовнинг олдига келиб ахборот берди.

— Ўртоқ генерал, жанговар топшириқ бажарилди, бир аскар ҳалок бўлди, капитан Жўраев оғир яраланди.

Насимов кичик командирни бағрига босар экан, унинг ҳушдан кетганини сизди.

— Тез ёрдам!

* * *

Озодбек ҳарбий хизматдан келгач, икки кунгина уйда бўлди. Фахриддин акаси келиб яна Тошкентга олиб кетди. Бошқа синфдошлари қатори саломлашганини инобатга олмаганда Шахло билан кўришишга улгурмади ҳисоб.

— Икки ойдан кейин жаҳон чемпионати, — деди Ақром Зиёдов уни бағрига босиб сўрашгач, — тайёرمىсан?

— Доим тайёрман, — деди Озодбек ҳарбийчасига қўлини пешонасига тираб.

— Фахриддин аканг билан кучайтирилган дастур бўйича шуғулланасизлар. Биринчи галда, жисмоний тайёргарликни оши-

ришга эътибор қаратасизлар, кейин тактик усуллар ва руҳий тайёргарлик бўйича биргаликда ишлаймиз.

— Ҳаммаси тушунарли устоз, бироқ захирадаги аскар қаерда яшайди?

Озодбекнинг саволни бу тарзда қўйиши ҳарбий хизмат вақтида унинг тез фикрлаш, вазиятни баҳолаш қобилияти янада ривожланганидан далолат эди. Бу нарса Ақром Зиёдовни хурсанд қилди.

— Менга қара, аскар, сен командирнинг буйруқларини сўзсиз бажаришингиз керак, шундайми?

— Худди шундай.

— Ундай бўлса сен учун ҳам, кичик командирнинг учун (Фахриддинга қараб) ҳам менинг уйим икки ойга казарма вазифасини бажаради, тушунарлими?..

Ақром Зиёдов машғулотларни шунчалик тигиз ва самарали ташкил қилдики, Озодбек жаҳон чемпионатидан бошқа нарса ҳақида хаёл суришга ҳам вақт топмади.

* * *

Муҳташам спорт аренаси. Кўплаб мамлакатларнинг мана-ман деган спортчилари, мураббий ва мутасаддилари, минглаб томошабинлар билан лиқ тўлган залда финал беллашуви. Бир томонда Озодбек. Унинг рақиби эса мезбонлар вакили. Бугун зал уни қўллаб-қувватляпти. Бу ҳол Озодбекни эсанкиратиб қўйди ва бирин-кетин кучли зарбаларни ўтказиб юбора бошлади. Ана шундай зарбаларнинг бирида унинг белбоғи ҳам ечилиб кетди. Ҳакам баҳсни тўхта-тиб, Озодбекка белбоғини тақиб олишга ишора қилди.

Белбоғини маҳкам боғлар экан, даласининг гаплари кўз олдидан ўта бошлади. Яратганнинг ўзи белига қувват, билагига қудрат берди. Бир-икки алдамчи ҳаракатлардан кейин оёғини ҳаволатиб рақибини чунонам тепдики, у Озодбекнинг ўзи қўлидан тортмагунча ўрнидан туролмади.

Ўзбекистон мадҳияси янграмоқда. Шуҳрат шоҳсупасининг юқори поғонасида ўнг қўлини кўксига қўйган Озодбек мағрур турибди. Унинг боши узра Ватанимизнинг ўн икки юлдузли байроғи баланд кўтарилмоқда.

Ҳайқириқлар қуршовида қолган Озодбек юраги тез-тез ураётганини, томоғи тўлиб, киприги жиндек намланганини сезиб турарди...

— «Ўзбекистон ҳаво йўллари» Миллий авиакомпаниясининг Сеул-Тошкент йўналиши бўйича учувчи самолёти бир неча дақиқадан кейин Тошкент халқаро аэропортига қўнади, — борт радиосидан стюардессанинг майин ёқимли овози эшитилди.

Музаффар ўғлонни аэропортда «Озодбек Эркинов — жаҳон чемпиони!» деб ёзилган транспортлар кўтарган ёш спортчилар, синфдошларини жамулжам қилиб, «Озодбек Эркинов — Ўзбекистон! ЎЗБЕКИСТОН!» деб бақираётган Фулом маҳмадона, ота-онаси, гул кўтарган ука-сингил, журналистлар, карнай-сурнайчилар, хуллас, ҳамма-ҳамма кутиб олди.

Лекин улар орасида Озодбек учун қадрдон бўлган икки киши йўқ. Бири Абдулла муаллим, иккинчиси Шаҳло.

Ифбатли қиз севгилисини кутиб олиш учун Тошкентга боришга дадасидан рухсат сўрагани уялган бўлса, биринчи устози шогирд келгунча ваъдасининг устидан чиқиш билан банд эди.

Озодбек қишлоққа кириб келар экан, узоқдан катта паннога кўзи тушди. Унда Озодбекнинг улкан сурати ёнига «Жаҳон чемпионининг қишлоғига хуш келибсиз!» деб ёзилганди.

Панно олдида Абдулла муаллим билан бирга Парпи коммерсантнинг керилиб турганидан, ишни бир суткада битириш учун унинг «спонсор»лик қилганини англаш мушкул эмасди.

— Олимпиадага мен ҳам сен билан бирга бораман, — деди Парпи коммерсант Озодбекни даст кўтарар экан, — хўпми чемпион, соққа бўлса бор...

МУНДАРИЖА

Бир сурат тарихи ёхуд кўнгилга кўчган табассум	3
Спортчи маънавияти ва тазквондо фалсафаси	7
Ўзбекистоннинг умид ниҳоллари	36
Талабалар универсиада: Намангандан Самарқандгача	40
Қутлуғ карвон қўнғироқлари	44
Жак Рогге: «Ўзбекистон кучли давлат...»	52
Белида белбоғи бор	58

Адабий – бадний нашр

Озод РАЖАБОВ

БЕЛИДА БЕЛБОҒИ БОР

Муҳаррир *Абдували Қутбиддин*
Бадний муҳаррир *Баҳриддин Бозоров*
Тех. муҳаррир *Елена Демченко*
Мусаҳҳиҳ *Наргиза Минаҳмедова*
Саҳифаловчи *Нодир Раҳимов*

ИБ № 4132

Босишга 7.01.2006 й.да рухсат этилди.
Бичими 84x108 1/32. Босма тобоғи 2,0+0,375 вкл. Шартли босма
тобоғи 5,04 + 0,63 вкл. Алади 1000 нусха.
Баҳоси келишилган нархда. Буюртма № 3.

«Янги аср авлоди» нашриёт-матбаа марказида тайёрланди.
«Ёшлар матбуоти» босмахонасида босилди.
700113. Тошкент, Чилонзор-8, Қатортол кўчаси, 60.